

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

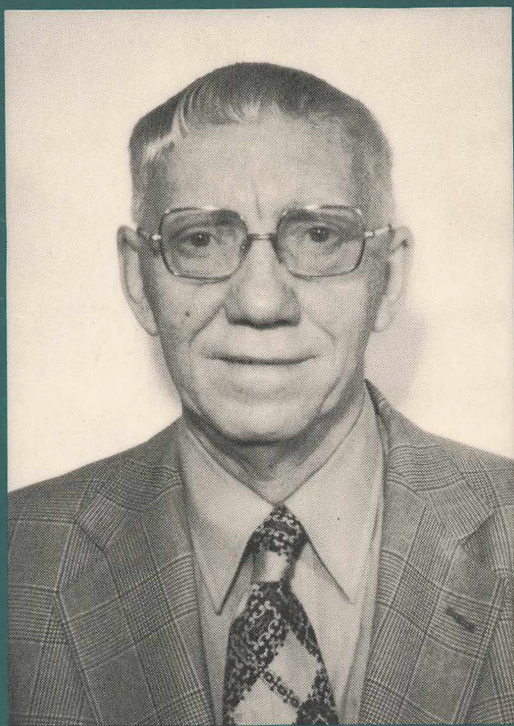
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gerhardt Klindt

Baggårdsbarn i tyvernes København

Erindringsserien »Folk Fortæller« nr. 12

**Udgivet af
Foreningen Danmarks Folkeminder
Oktober 1983**

Gerhardt Klindt

Baggårdsbarn i tyvernes København

Erindringsserien »Folk Fortæller« nr. 12

Udgivet af

Foreningen Danmarks Folkeminder

1983

Introduktion

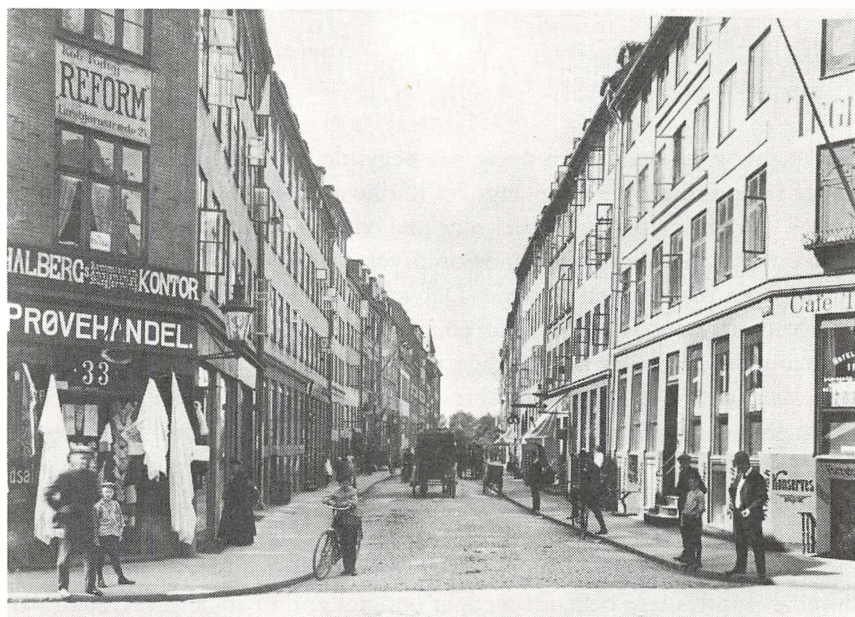
Indledningsvis kunne jeg have lyst til at anføre, at jeg er vel vidende om, at der er skrevet mange udmærkede erindringsromaner og biografier af og om personer, der af den ene eller anden grund er kommet frem i samfundets rampelys; de kendte, de smukke og de rige – som man siger – og det kan jo også være godt nok! – Men det er vist meget få, der helt dokumentarisk og uden omsvøb og fraser har skildret virkeligheden om de mennesker, der befandt sig på det laveste sociale niveau og om de betingelser og vilkår, der – i tiden fra og omkring den I. verdenskrig og fremover til den næste – var dem til del. Det vil jeg her gerne råde bod på og selvbiografisk fortælle, hvorledes jeg og min familie – og tusinder af andre i samme situation – oplevede hverdagen i de københavnske sidegaders baggårde på den tid – i nød og fattigdom. Man lærte en masse af livets barske realiteter at kende, men man lærte samtidig også at sætte stor pris på de muntre og lyse sider af tilværelsen.

Åstedet

Stedet, hvor jeg uden egen årsag må begynde, er i Sct. Pederstræde, der ligger i den indre by – ikke langt fra Rådhuspladsen. Her blev jeg nemlig født – i en sen natstunde – i Februar måned 1917. Det var – efter sigende – ikke nogen helt let sag for mor og diverse hosstående at få mig hevet i land – som man dengang sagde. Det lykkedes dog, omend med smertefuld venten, efter ankomsten af en, i sidste øjeblik hidkaldt, fuldmoden jordemoder. Efter det nødvendige livgivende klask i bagen og efter udnyttelse af det til lejligheden altid fornødne vand, opvarmet og tempereret af de kvindelige husbeboere, var man klar til at beundre resultatet af anstrengelserne, – min ringhed –! Der var ikke noget at prale af, – tværtimod! På grund af tidernes ugunst var mor allerede en hel del nedslidt og underernæret, hvilket havde til følge, at jeg heller ikke fyldte særlig meget, men skreg til gengæld så meget desto mere. Således blev resten af ejendommens indvånere bekendt med, at underet endnu engang var sket. Når jeg nu tænker tilbage og ser situationen i et humoristisk lys, var det faktisk en hel international forestilling der her udspillede. Jordemoderen var nemlig Polak og jeg af tysk afstamning – født med engelsk syge – gul som en Kineser, og hjælpeplejersken, som fremover skulle tilse mig var Svensker og mor pæredansk. Alt ovenstående har jeg selvfølgelig fået fortalt og lyttet mig til, da jeg blev lidt ældre; men jeg skulle selv nogle få år senere opleve nøjagtig samme ceremoni et par gange, da jeg selv assisterede ved undfangelsen af mine to yngre søskende.

Miljø

Lejligheden, vi beboede, var mørk og fugtig og bestod af een stue, hvor vi spiste og hvor alle dagens øvrige mangesidede aktiviteter skulle foregå – helst uden at genere hinanden væsentligt; dette kunne, efterhånden som vi blev 6 familiemedlemmer, af og til være meget svært at efterkomme. I denne stue stod der en stor sort kakkellovn, som gav den eneste mulighed for opvarmning af hele boligen. Det var i sig selv en temmelig håbløs

Sct. Pederstræde – omkr. mit fødselsår. – Nr. 41, er »stedet hvor«, m. ophængt flagstang og nedeunder ses (ret utydeligt) ophæng med et smedesymbol: en stor jernnøgle. Foto: Kbhvn.s Bymuseum.

opgave, og når dertil kom de mange utætte vinduer, som ikke kunne skærme mod vinterens kulde og sne, var det ikke lige den store hygge man kunne fremmane. I øvrigt var tildelingerne af koks o. l. meget små i krigstiden og et godt stykke frem. Hertil var der så to mindre rum, som kun var møbleret med nogle gamle jernsenge – næsten antikke med mes-singkugler i hjørnerne – samt et par næsten lige så gamle kommoder. Disse to kamre var beliggende lige ud til en meget snæver baggård, der begrænsedes af en uhyggelig høj og fugtig brandmur, som forbød enhver form for lys eller luft at trænge sig ned her. Ved aftentide tjente dette sted kun som en meget livlig trafikåre for kvarterets rotter. De fremstod i alle størrelser og mørke farvenuancer. Det var således strengt nødvendigt altid at have vinduerne herudtil fast tilhaspede og yderligere ekstra armeret med blikstykker, brædder og hvad man kunne fremskaffe af egnede

materialer til formålet. Det tilhørende køkken var umådeligt smalt og havde stadig det gamle komfur; det kunne stort set godt anvendes, men aftrækket til skorstenen var sjældent tilstrækkelig frit; så vi fik hurtigt suppleret op med et par gasapparater. Foruden spisekammer med både luft- og musehuller i kunne her ikke rummes andet end den uundværlige høkasse, som man ivrigt brugte af sparehensyn. Til nød kunne der lige opholde sig to personer ad gangen, hvis ikke de var for omfangsrige; men det var der ingen fare for hos os – foreløbig! – Herude var det umuligt at undgå besøg af vores altid sultne og meget aggressive husdyr, idet de blev stærkt tiltrukket af køkkenregionerne og havde oparbejdet en utrolig akrobatisk evne til at mase sig op via nedløbsrørene. Dette elevator-system kunne de ret så upåagtet betjene sig af efter behov – selv ved højlys dag – undtagen når rørene om vinteren var tilfrosne. Sammen med min far har jeg deltaget i mangen hidsig jagt på rotterne, som var stået af hos os; og som regel sejrede han, ofte kun bevæbnet med en gulvskrubbe, mens jeg bare skulle holde styr på køkkenlampen, så han kunne se. Hele denne herlighed var beliggende længst tilbage i gården på I. sal. Heroppe havde der i en ikke så fjern fortid været opstaldet malkekvæg, som – når de ikke mere var lønnende givtige – endte deres trivielle livsbane på byens store slagteri på Kvægtorvet. For os var det selvsagt også uhyggelige og usunde forhold at skulle trives i, og man må undre sig over, at det i det hele taget kunne lade sig gøre – med mangel på enhver form for faciliteter. Men det skulle vise sig, at være nødvendigt – endog i mange år. Thi lige så svært som det var at få et ordentligt vellønnet arbejde, var det at finde en lejlighed, der for os var overkommelig at betale. Vi gav i øvrigt 28.- kr. om måneden for bemeldte lokaliteter – inklusive adgang til lokum i gården, vaskekælder med kedel, som man selv skulle lægge brændsel til, tørreloft oppe på taget i fjerde sals højde – samt havde man ret og pligt til at renholde trapperne og udstrø sand på samme – ifølge ‘husordenen’.

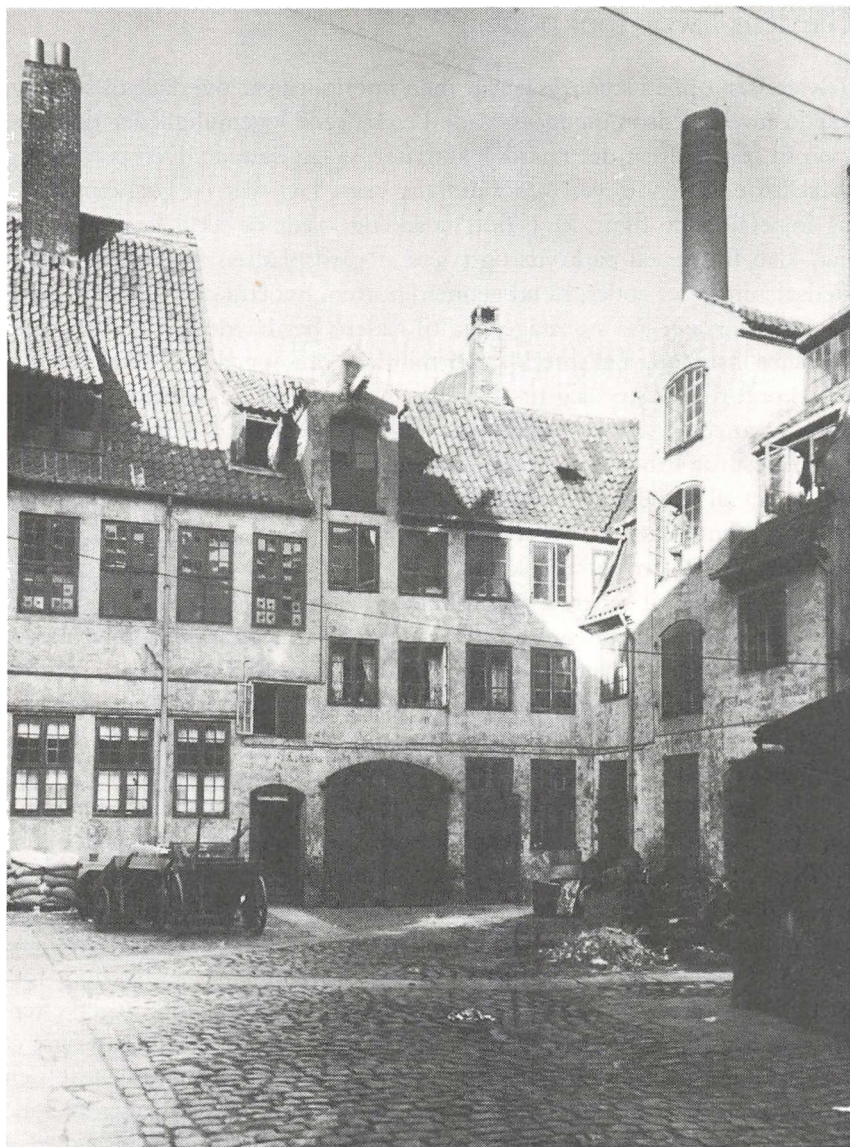
Elektrisk lys nåede vi aldrig at få indlagt, så det første vi så af den art, var trappegangsbelysningen, der højt tikkende gjorde os opmærksom på, at vi var ved at gå ind i en ny tidsalder – det var engang først i trediverne –. Dét lys vi havde til rådighed, fik vi fra en enorm stor, men meget smuk messing-hængelampe, der jo fungerede ved petroleum og kastede et ret sparsomt skær ud over interiøret, når den blot ikke osede, hvilket

desværre ofte skete på de mest ubelejlige tidspunkter – af den ene eller anden grund – og disse var mange. Under denne lampe måtte så alle samles, når de havde hjemmearbejde at udføre om aftenen. Til formålet stod ret naturligt vores store egetræs-spisebord pladseret hér med spisestuestole af samme solide materiale rundt om. Til stuens møblement hørte også en kæmpemæssig buffet med stort spejl og småkabe ovenpå. Det var holdbare og slidstærke sager, som mor arvede – ifølge sin faders sidste vilje – tillige med et klaver, der omgående blev solgt og omsat til mere fordøjelige produkter – nemlig: mad –. Det var der beklageligvis større behov for at varte op med end med musikalske traktementer – fastslog mor. Fra samme bo, hvor der iøvrig til min mors forundring og ekstra sorg slet ingen kontanter var, ankom en hel del andet bohavede, som efterhånden endte i kakkellovnen. Det har jeg siden hen været meget ked af, da jeg erindrer – nu hvor jeg har fået bedre forstand på de dele – at der var flere antikke småmøbler og malerier i smukke forgyldte rammer imellem. Nå, men det var trængende nødvendigt at fyre det af, først på grund af direkte pladsmangel og senere hen for at få varme, når pengene til brændsel var for små. Under alle disse fattige omstændigheder kan man fatte, at der aldrig var de helt store muligheder for familie- eller gæstebesøg. Kun til særlige mærkedage og højtider kunne vi invitere, men så var man alligevel ikke sikker på, om de indbudte ville nedlade sig til at invadere dette miljø. Hertil ræsonerede mor lidt spidst: »Folk, der bare kommer for at besøge éns møbler eller fine ting, kan man godt undvære, hvis det skal være!« Som en følge af krigen, som endnu i mine første barneår rasede rundt om os, var der stor knaphed på alle varer og levningmidler; og alt var på det nærmeste rationeret, så det var faktisk helt umuligt at servere noget for fremmede; det kunne af og til blive til en kop kaffe, som man kunne risikere var lavet af en blanding af en stor og en lille Rich's (kaffeerstatningspulver), som selvsagt ikke havde meget med den egentlige danske nationaldrik at gøre.

Penge til forlystelser og den slags var der kronisk mangel på, så man lærte hurtigt, at det gjaldt om at nyde alle de oplevelser og indtryk, man kunne få gratis. Og hertil hørte i første omgang – så snart vi børn kunne støtte på benene – at bestige en gammel symaskine og en lav pult, som var anbragt under vinduet og derfra følge begivenhederne nede i gården.

Her stod eller sad jeg så hele dagen og kikkede . . .

Baggårdsbarn i tyvernes København

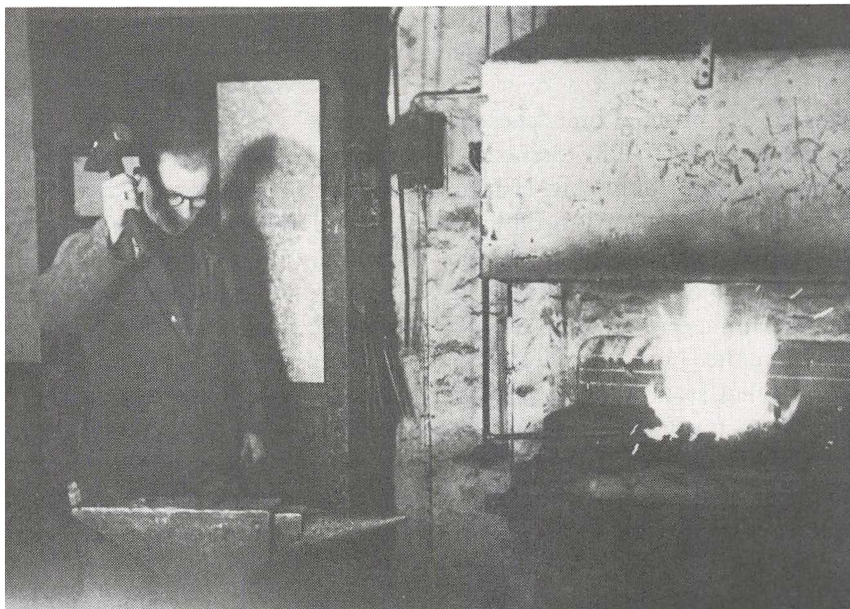

*En gård i nærheden (desværre ikke »vores«); men med en meget lignende baghusmiljø's 1. sal.
Foto: Kbhvn.s Bymuseum.*

Gårdens liv og funktioner

Tilværelsen oppe i stuen, især når man i perioder var overladt til sig selv, var jo uhyre kedsommelig, med de begrænsede legemuligheder der var; men til gengæld var der i gården aktivitet, så det battede. Den person, jeg først lærte at kende, var ejendommens vært. Han var en gennemgående og iøjnefaldende figur. Høj, flot, udadlegelig klædt og altid bærende blød hat. Han for afsted på kryds og tværs af gårdspladsen fra det ene værkstedsafsnit til det andet, så ud gennem porten, hvorfra der var indgang til hans kontor, der lå i stueetagen ud til gaden; her havde han en kvindelig sekretær installeret i et interiør, der mindede om et gammelt fornemt sagførerkontor. Her stod jeg tit som lille dreng meget beklemt og forlegen, når jeg var sendt derop af min mor; nogle gange for at betale husleje, men som oftest for at bede om henstand med samme. Efter at have affyret sine direktiver til damen, ilede han tilbage til sine gøremål – altid med en højlydt og munter fløjten. Sagen var den, at han som smedemester, benyttede alle gårdens nederste lokaliteter som værksteder – undtagen ét, hvilket vi kommer til senere i beretningen. Det var nævnte aktiviteter, der gav 'vores gård' sit præg. Her var en sådan larm og støj, at man meget dårligt kunne høre eller opfatte noget andet før efter smedenes fyraften. Iøvrigt udbyggedes hans firma med fabrikation af dørlukkere, som på grund af deres kvalitet og effektivitet hurtigt blev landskendte og kom til at smække med dørene fra Gedser til Skagen og endnu længere.

Allerbedst og mest interessant for mig at følge var arbejdet i den gammeldags og helt manuelt betjente smedie. Her anvendtes stadig den kulfyrede esse; og højt og rytmefast lød hammerslagene fra morgen til aften på de glødende emner, som blev holdt på plads med en kraftig tang mod en kæmpemæssig ambolt. Grovsmeden beundrede jeg meget for hans styrke og udholdenhed, når han således, blandt mange andre ting, formede detaljer til de kunstfærdigste jernstakitter, som var meget efterspurgt af hus- og villaejere i vide kredse. Rutineret udformede han også et væld af hestesko, som efterhånden som de var færdighamrede endte i en spand koldt vand med en herlig hvæsende syden, mens den næste allerede hvidglødende lå parat og ventede på samme behandling. Hurtigt var man oppe i vinduet på sin udkigspost, når man hørte hestene komme trampende ind over gårdens toppede brosten for at blive beskoet. Da be-

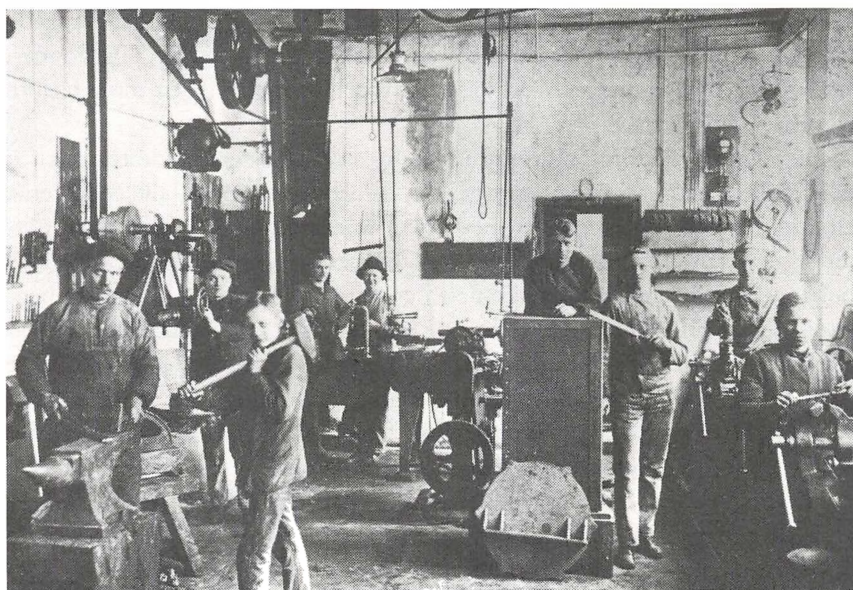
Den endnu eksisterende esse; men fra et senere tidspunkt (nemlig 1936).

undrede jeg endnu engang hans mod – først under istandgørelsen af hovene og senere under påsætningen af skoene – på de ikke altid lige rolige og venligsindede klienter. Tit måtte han afparere voldelige aktioner mod sig; især når de blev nervøse over pludselig opståede lyde fra de øvrige værkstedsafdelinger; det kunne være knald fra svejseapparaters antænding eller komme fra drejebænkes eller fræsemaskiners gennemtrængende hylen og hvinen. Heldigvis fik smeden dog aldrig værre knubs, end han sindigt, efter endt behandling, tændte sig en smøg og fortsatte sit afbrudte kunstneriske virke. På mig gjorde disse heste et forskrækkeligt indtryk, – trods det at jeg var på god afstand, – så stærkt, at de i mange år forfulgte mig i drømme og gav mig mareridt, hvori de forfulgte mig, entrede op ad trappen og jagtede mig rundt om bordet, indtil jeg vågnede med et angstens skrig, lige netop inden de fik indhentet mig. Da jeg blev ældre og måtte lege i gården, blev jeg meget fine venner med Smeden og

fik lov til at komme ind til ham i smedien og træde bælgen, der gav luft til at vedligeholde kullenes behørig temperatur.

Herligt var det også, at overvære begivenhederne der indtraf, når pludselig en dag noget af brandstationernes materiel var kørt ind for at få sig en operativ overhaling dernede, under kyndig overopsigt af »Mester«, som alle kaldte vores vært. Han fik sig en teknisk samtale med den imponerende major og hans medfølgende stab af hjælptrydede brandmænd – alle seriøst gestikulerende –. Mine blikke var dog mest hæftede på de store vogne med de knaldrøde farver og deres fine blankpudsede mes-singbesætninger. I sådanne stunder slog hjertet nogle ekstra slag, og fantasien kunne – i sagens natur – slå gnister ved synet. Man følte sig også ligesom lidt stolt og dertil privilegeret, idet tililende børn fra gaden blev vist ud og forment adgang til gårdens herligheder en sådan dag. I øvrigt foregik til daglig en hel del af smedearbejdet under åben himmel såsom: autogensvejsning, opskæring af jernbjælker og pladejern o. l. – og dertil som et ekstra krydderi for os børn i vinduet – uddannelse og oplæring af lærlinge!

Hele sommeren kunne vi følge alle deres kåde og morsomme indslag bag ryggen af »Mester« og svendene. De fleste af dem – og der var mange – stod dog deres læretid igennem og blev dygtige håndværkere, iagttog vi. Foruden allehånde smedemæssige opgaver de skulle løse, var det også læredrengenes job, at holde rottebestanden i ave; det gjorde de da også med stor iver og munterhed, og det var yderst spændende at være tilskuer til i første parket – omend i behørig afstand. De tog alle midler i anvendelse, fra varierende former for snedige rottefælder til alle til formålet egnede værktøjer: tænger, skovle, ja, selv med et velrettet træskospark lykkedes det ofte at nedlægge de arme dyr, når de var trængt op i en krog. Med jævne mellemrum blev der også – fra privat og kommunal side – udlagt rottegift; men det blev de meget hurtigt immune overfor og gnaskede i sig som et udmærket supplement til 'dagens ret' fra de bugnende skraldespande. Det var barske løjer – også når vi som små – desværre alt for tit, i aftenens mørke måtte følges ned for at frekventere de uhyggelige og utætte lokummer, når man ikke kunne 'holde sig' til næste dag. Så var det vores tur til at tage kampen op med uhyrerne, der ligesom kunne mærke, vi var små og bange; og de fortsatte bare deres leg og fouragering, selvom vi udstødte høje råb, fløjtede lydeligt og tændte medbragte

Typisk værkstedsinteriør fra tiden; minder meget om det her omhandlede. Foto: Kbhvn.s Bymuseum.

julelys: alt for at gøre opmærksom på, at vi vist var dem overlegne! Disse toiletter – som far anmodede os om at kalde dem – var tre vaklende nødtørftshuse, der bestod af et bræt med det nødvendige hul i, og hvorunder der var pladseret de ilde osende, tilhørende spande. Alt her var i gennemført dårlig stand – ikke mindst på grund af læredrengenes hårdhændethed og idelige pause-ophold her. Væggene var overtegnede og poetisk beskrevne med alle slags ‘lokumsrim og -remser’, som man kunne læse magen til på alle steder af samme status. Kun en enkelt vil jeg her gengive, fordi den var helt lokal, og fordi jeg synes, at den udover humor rummer noget om forholdet mellem arbejdsgiver og tyende på de tider; og lyder i al sin kortfattethed: Skid i en fart – »Mester« kommer snart! Jo, der var en vis respekt. Spandene her var så at sige altid overfyldte, men skulle tømmes – efter behov – af kommunale renovationsfolk, også kaldet ‘natmænd’, som i ly af nattens mørke kom skrumplende gennem gaderne. Man hørte tydeligt når de var i anmarch, idet transporten foretoges ved

hjælp af en hestetrukket fladvogn med jernbeslagne hjul, der bragede imod de toppede brosten i de ellers stille aften- og nattetimer. På vognen stod to-tre rækker meget store bøtter, hvori de med megen møje hældte 'varerne' sammen.

Da vi børn blev lidt ældre og i rimelig afstand overværede transaktionen, drillede vi dem med at spørge, om de arbejdede for »Galle & Jessen«, eller lignende, – og så var det med at komme væk! Også en historie knytter sig til denne metier; den med medhjælperen på vognen, der oppe fra bukken en aften tabte sin jakke ned i en af de store fyldte bøtter og bag efter sad og prøvede at fiske den op. Kusken, der iagttog uheldet og den påfølgende redningsaktion, foreholdt ham ikke at fortsætte dette ulækre forehavende, hvortil den stakkels mand, modvilligt og surmulende, ytrede: »Det er s'gu ikke for den gamle jakkes skyld; men det er mere for at få reddet min madpakke, der ligger i lommen.«

Nå! men tilbage til de mere lyse sider af gårdens funktioner så erindrer jeg tydelig den fryd, der hver gang besatte mig, når gårdsangere og andre optrædende invaderede ejendommen til trods for de med 'forbud' opslåede skilte. Ikke mindst var der sjov og fest i 'gaden', når det var lirekassemændene, der gjorde deres entré. En af disse medførte en levende abe – erhvervet via et tidligere 'liv på søen' – som han sagde; den var hver gang forskelligt påklædt og lavede ifølge sin natur en utrolig masse abekattestregere – som selv 'Knold' og 'Tot' ville have grund til at misunde den; især når den i et ubevogtet øjeblik fik revet sig løs og fór rundt mellem gårdens større børn og lavede postyr, indtil den blev fanget. En anden af de jævnlig besøgende spillemænd havde en ret god og ihvertfald meget kraftig stemme, med hvilken han forsøgte at fortolke de i positivt indlagte sange og melodier; det var oftest italienske klassikere og i parentes bemærket desværre uden halve toner, så det var en blandet fornøjelse at kapere – men festlig! Ekstra morsomt blev det, når læredrengene for et par øre eller fem købte sig tilladelse til at dreje på svinget. Så fik den ikke for lidt i force og hastighed, således at kassen gyngede og svajede, og melodierne blev komplet ukendelige til stor bekymring for indehaveren, men til udelt morskab for publikum. Alle sad i vinduerne og heppede og fulgte de løsslupne løjer. Så nedkastedes de ret så beskedne honorarer, indsvøbt i avispapir, dels for at holde sammen på småmønterne og dels for at kun den udøvende positivspiller kunne identificere indholdet, for

hvilket han høfligt og højlydt takkede og bukkede. Til tider kunne de lidt onskabsfuldt – især hvis de på en eller anden måde havde gjort sig upopulære – risikere, at blive tildænget med bolche- eller chokoladestumper fra en chokoladefabrik, som lå på I. sal i baghuset, små skarpe stumper metaltrådsafklip, og så galt ophedede mønter fra unge spasmagere, ansatte på en metalvarefabrik, som også havde til huse her. Af andre erhvervsforetagender lå der her i baggården endnu eet lokale – som tidligere i min beretning nævnt og direkte under vores lejlighed – som fungerede som træskolager, og hvorfra distribueredes træskobunde i tusindtal til nær og fjern. I forbindelse hermed fik jeg mig et virkeligt varigt minde – omend af de kedelige – idet en gammel medarbejder dér med stærkt nedsat syn, en eftermiddag inden fyraften skulle skynde sig at færdiglæsse en stor lastvogn, som var parkeret ude på gaden. I dette ærinde kom han i fuld fart med en højtløstet trækvogn skubbende foran sig på vej ud gennem den halvmørke indkørsel. Uden at udstøde de sædvanlige ‘varsko-råb’ styrede han lige ind i min næse, der omgående brækkede, og blodet flød. Det hele skete i et kort sekund, hvor jeg sendte et sidste farvelnik til en lille kammerat fra gaden for at begive mig ind gennem porten. Mor så tilfældigvis situationen oppe fra vinduet og kom som et forsinket lyn ilende til, vædede på vejen ned ved vandposten nogle klude, som hun tørrede mig nødtørftigt af med, og rev mig så resolut med hen ad gaden, rundt om hjørnet med vores grønthandlerske som mål; hun vidste nemlig, at denne før havde ordnet lignende affærer – eller i hvert fald kunne rekvirere den fornødne hjælp. Men, nej, næsen blev kyndigt, men temmelig håndfast, ført i stilling med en bredbladet grønsagskniv og derefter beplastret. Operationen lykkedes, og med et bolche i munden og et par æbler i bukselommen blev jeg nænsomt konvojeret hjem; og en enkelt hviledag og tidens gang sørgede da også snart for en rimelig rehabilitering af bemeldte udsatte legemsdel. Flere af beboerne ‘trøstede’ mig med, at det var godt, at jeg ikke fra naturens hånd havde været udstyret med en klassisk ‘romernæse’; thi med min smule opstoppersnude var der såmænd ikke sket nogen nævneværdig forandring!

Om ejendommens beboere iøvrigt kunne der skrives mange både sociale og kulturhistoriske kapitler, idet de foruden at leve i yderste fattigdom tillige repræsenterede alle aldre, fag og livssyn; men jeg vil her indskrænke mig til at omtale og beskrive de få, som på en særlig måde bl. a.

I baggården: Smedepersonale plus »Mester« og søn – henbv. nr. 3 fra venstre og højre. Foran »min« opgang. Fotoet dog fra senere tid (1936).

gav mig indsigt i, hvad hjælpsomhed og medmenneskelighed står for. Man var jo allesammen i samme båd – under krigens og arbejdsløshedens åg – og det var ret naturligt, at der rådede et vist kollektivt system – forstået på den måde, at man altid trådte hjælpende til ved f. eks. sygdom, fødsler og ulykkeshændelser, såvel som en idel lånen frem og tilbage af små – men nødvendige dagligdags-artikler såsom: mel, salt, sukker o. l., og foregik mellem beboerne uden nævneværdige kommentarer; dog var det en uskreven lov, at man absolut ikke blandede sig i hinandens private affærer; og dette, sammenlagt med alt andet førnævnt, gjorde, at vi gennem alle årene dér kunne opretholde et rimeligt og godt forhold til hinanden.

Topfiguren var ubetinget tidligere nævnte husvært, som selvfølgelig boede herskabsmæssigt i forhuset. Han havde en sød og respektabel hustru, som vi næsten kun antraf udendørs, når de skulle ud at køre i deres vogn, som så var kørt ind i gården. Det var den første automobil,

jeg nogen sinde havde set, idet det vist var den eneste og første i kvarteret; ellers så jeg kun i glimt ude på gaden lutter hestekøretøjer. Hans biler var af fornemme tyske og amerikanske mærker; altid skinnende rene og i fuldgod stand. Yderligere var i familien tre søde piger og en særdeles flink søn, som mange år senere skulle føre sin faders virksomhed videre. Min storebror og jeg havde det privilegium at måtte lege med dem; det var skam ikke hvemsomhelst beskåret at omgås dem – endsige at måtte komme op til dem og beundre deres legetøj – ting som vi andre ikke havde chance for at se – undtagen i de store legetøjsbutiksvinduesudstillinger i strøggaderne. Oven over os boede en støjende svensk familie på fire personer, hvis mandlige overhoved var vognmandskusk af den gængse grove type og hvis kone – med sit gennemtrængende svenske organ ustandselig affyrede ordrer og reprimander til de legende børn i gården oppe fra sit vindue. Tredie sal'en husede en driftig symaskinesalgsagent, der ofte i forbifarten bombarderede min mor med tilbud på alle de eventyrligt billige Singer-maskiner og de meget fine afbetalingsvilkår, han kunne tilbyde hende! – selvfølgelig, specielt på grund af hendes hjælpsomhed og gode naboskab – som han sagde –. Men mor stod dog imod og bibeholdt sin gamle nedarvede trædemaskine, som blev brugt lige til vi engang flyttede, og hvor den opslidt blev kørt på lossepladsen – ophængt bag på skraldevognen – formedelst 50 øre ekstra til kusen –.

Der var hård konkurrence mellem alle os børn, om at komme til at rende byærinder for de gamle og de enlige beboere, som ikke var alt for mobile, og især gjaldt det om, at komme i betragtning hos dem, der betalte bedst for det. Man lærte i hvert fald hurtigt, hvem der gav rede penge, og hos hvem man bare fik 'tak' eller i bedste fald fik en enkelt småkage eller et bolche; det var jo knapt så populært; men ifølge indlært opdragelse og respekt for at éns forældre skulle få noget negativt at høre i den forbindelse, blev dog alle betjent. I forbindelse med denne interne budgernerig kom jeg især på god fod med en elskelig gammel dame, der boede i sidehuset. Hun var meget lille og spinkel, med helt hvidt, højt opsat hår med nakkeknode, meget sirlig og altid klædt i sort. Som kontrast hertil var hun 'garneret' med de smukkeste kniplingsborter ved hals og ærmer. Dem fik hun selv også mange timer hver dag til at gå med at fremstille; og så var der gang i hendes små, fine, omend krogede fingre.

Hendes omgivelser var lige så gamle og ærværdige som hun selv; og jeg nød – efter at have været i byen for hende – at sidde og beundre den næsten 90-årige dame og den hurtighed, hvormed hun her på hjemmebane var istand til at tilberede og opvarte mig med en varm drik med brød til. Så fortalte hun mig om sig selv, og fra hvem og hvor, alle hendes antikke sager stammede; meget af det prægedes af hendes stærkt religiøse livsholdning, og skønne var de forskellige helgenbilleder i gulddrammer og krusifikser i alle størrelser og udførelser. Foruden at få forklaret om de på væggene ophængte familieportrætter fik jeg også af og til adgang til at kikke i nogle meget tykke fotoalbummer, hvori hun opbevarede hele sin og sin for længst afdøde mands anerække. Jeg fandt alt dette meget interessant og hyggede mig så tit hos hende, at jeg næsten følte mig som værende i familie med hende. Et dybt indtryk på mig gjorde det, at hun, når vi sådan sad og talte fortroligt sammen, ofte på sin egen blide måde betroede mig, at hun overhovedet ikke var bange for at dø; det begreb jeg vist ikke rigtigt formatet af, men nød fortsat hendes særegne udstråling, som åbenbart betog mig, og som hun besad til sin sidste stund. Efter en dag, hvor hun som altid afsluttede vores møde med at indskærpe mig om fortsat at være en god og dygtig dreng, kikkede jeg op til hende, men blev pænt og alvorligt anmodet om at gå igen, da der ikke mere ville blive brug for min assistance! Dog fik jeg allernådigst lov til et sidste kig igennem dørsprækken, og nåede lige at se »Bedste« på sit dødsleje, liggende med et velsignet ansigtsudtryk, og knugende imellem hænderne sit yndlingskrucifiks. Det var mit første møde med døden; og det varede længe inden jeg kom over denne sorg og det savn, der opstod, og jeg måtte søge trøst hos min mor.

Mine forældre

Mine forældre var, som man kan forstå, meget dårligt økonomisk stillede – 'fattige men ærlige', – som mor altid sagde. Men jeg holdt uendelig meget af dem begge og forstod allerede meget tidligt deres vanskelige situation, med op- og nedture med hensyn til arbejdstilbud og lønindtægter. De startede ved krigens udbrud (1914) på helt bar bund – vel nok

efter det dengang strengt gældende princip: 'går det galt, så gifter vi os!' – og de fik da også samme år min storebror. Og der skulle fremdeles meget held og håndkraft til at eksistere, efterhånden som storken, med få års mellemrum, nedkastede sin last hos dem. Det skulle blive til tre mere. En mangelvare hos far var dog ikke en god portion optimisme og humør. Desværre havde han dertil en hel del venner af mere eller mindre god kvalitet, nemlig med hensyn til at være årsag til umådeholden indtagelse af spiritus. Da mor var totalt afholdende overfor al den slags, var der ubetinget forbud mod disse nydelsesmidler i hjemmet, og far var således henvist til at afvikle sine – sikkert meget vigtige møder – rundt om i byens desværre alt for mange værtshuse. Men det må siges, at han hele sit liv, mod sig selv, kæmpede en usigelig hård og bitter kamp mod denne tendens. Ulykkeligvis var han fra 'barns ben' blevet opflasket med disse stærke våde varer i sit hjem, hvor hans far drev en virksomhed med op-polstring og reparationer af nye og brugte dagligstuemøbler. Dette i sandhed meget støvende arbejde krævede en idelig skylning af mund- og hals-regionerne; både for ung og gammel der deltog heri. Hele familien måtte give et nap med på værkstedet; og det gav samtidig ret til at deltage i det fortløbende drikkeri – med den for min far ulykkelige vane til følge –. Da han nåede skelsår og alder, rev han sig dog løs fra dette fag og gennemførte istedet en uddannelse som barber-frisør og hans yngre broder emigrerede til U.S.A. som 18-årig, for at oparbejde sig en selvstændig fremtid indenfor møbelpolstrerbranchen, som han havde erfaret, der var stort behov for. Det gik også mægtigt godt derovre lige fra starten, hvilket han skrev hjem om til familien; men på et tidspunkt lod han sig overtale til at lade sig hverve til militæret, og herefter hørte hverken familien eller far nogensinde noget fra ham. Han er sikkert faldet som offer for sin eventyrlust, mente alle. Efter at have aflagt og bestået svendeprøve som barber-frisør, fartede min fader hele Europa rundt på sine mange og lange naverrejser, inden han endelig slog sig til ro for at komme igang med sit faglige erhverv herhjemme i København. Men det skulle desværre snart vise sig, at det var et ret dårligt valg af fag, han havde foretaget. Frisørfaget var et af de dårligst lønnede, og efterhånden som arbejdsløsheden blev større og større, mærkedes det især indenfor et sådant 'luksus-fag'. Heldigvis bevarede han sit gode humør og var, også på grund af sin properhed og akkuratesse, vellidt såvel af kolleger og kunder som mestre;

så han klarede sig tåleligt igennem ved kortere eller længere ansættelser, hvor der var behov.

Som en følge af sin nedarvede last med drikkeriet – som man dengang betragtede som noget nær en forbrydelse, og også straffedes som sådan – var han i lange perioder medlem af forskellige afholdsloger; og som det selskabelige menneske han var, indmeldte han sig også i politiske og selskabelige foreninger. Og det var under afholdelse af en karnevalsfest i en af disse, han traf min moder. Det var 'kærlighed ved første øjekast' og samtidig afslutningen på hans ungarletilværelse. Det herefter impulsivt indgåede ægteskab fandt ingen forståelse hos mors ret så borgerlige familie, som foreholdt hende, at det kun kunne føre hende ud i fattigdom og ulykke at gifte sig med en fattig, og sikkert udsvævende, barbersvend. Yderligere påpegede de, at en så dårlig disposition var helt meningsløs, idet hun var omgivet af talrige bejlere af noget bedre karat. Dette sidste henviste til mere end én af de unge flotte og ofte velhavende officerer, der spiste i deres hjem, hvor hendes mor drev pensionat for nævnte gentlemen, som vitterligt havde et 'godt øje' til husets ældste datter. Dette anerkendte spisested lå i Rigersgade, praktisk, med Sølvgadens kaserne som nær genbo. Morfar, der var en herlig gammel lun fyr, tog situationen mere afslappet og bøjede sig i al fredsommelighed for sin datters ønsker og følelser og gav sin sanktion – dog ikke helt uden en vis skepsis –. Han var et eller andet overordnet på Københavns Østbanegård, og overlod mor i min fars varetægt på den berammede dag – dog uden nogen form for medgift – med et skælmsk blik i øjet og et vanemæssigt kik i køreplanen.

Efter den obligatoriske vielse på rådhuset, uden noget særlig ståhej bagefter, tiltrådte mine forældre så deres ægteskabelige samliv på forhåndenværende vanskelige vilkår. I den forbindelse måtte de nødvendigvis tage til takke med tidligere beskrevne lejlighed – dels af økonomiske grunde og dels på grund af den store boligmangel; men begge anså den, som værende en midlertidig nødløsning. Men det skulle nu vise sig at vare mange år fremover, førend der blev nogen ændring i boligforholdene. Miljøet til trods, lagde far an på at give os børn en god omend lidt streng opdragelse, til hvilken hørte: god tone og bordskik, høflighed og ærlighed, og han indprentede os de hensyn man skylder sine forældre og foresatte. (Om noget af alt dette bar frugt, vil jeg helst undlade at vur-

dere!) I min fars barndomshjem havde tonen og opdragelsen haft en militærisk karakter, hvilket var en naturlig følge af, at mange forfædre i lige linie var militærpersoner – endog højtstående officerer af adelig byrd – og sådan afstamning forpligtede, var min far blevet belært om! I modsætning til massevis af andre historier, han elskede at underholde os med – og det var ikke få – så har jeg mange år senere – ved slægtsforskning – fået rigtigheden heraf bekræftet. Starten foretog jeg via min farfars far, altså min oldefar, som til sin død boede på Sølvgadens kaserne (91 år gl.) som pensioneret stabssergent og portner dér. Han viste sig at være født af en preusisk officersfrue og døbt i et adeligt kloster i Hagen, Holsten; så det kørte jeg videre på og er, ved god hjælp af tyske rigsarkiver og pastorer, nået langt med dette interessante arbejde . . . ; men det er jo en helt anden historie! Far elskede sang og musik, og ville derfor gerne forsøge at føre sine to drenge ind i ‘tonernes rige’, som han sagde; men heri fik han kun én interesseret, og det var mig. Jeg havde åbenbart arvet hans gehør og anlæg i den retning, og vi hyggede os mægtigt sammen under vores musikalske udfoldelser, i teori og praksis. Sprog havde tillige hans store interesse, og også hér var det mig, der blev yndlingsoffer for hans pædagogiske fremfærd. Han indtærpede mig talrækker, alfabeter og alle dagligdags samtaleformer, samt massevis af gloser på de fleste af kontinentets sprog. Da han herigennem mærkede min interesse og lærenemhed, blev vi allerede dengang enige om – skønt jeg kun var i mit femte-sjette leveår –, at jeg efter den almindelige grundskole, skulle fortsætte med videre boglig uddannelse, og som han forhåbningsfuldt deklarerede – med henvisning til Hostrups ‘Genboerne’ – skulle blive virkelighedens ‘Student Klindt’!

Bedst af alle oplevelser sammen med far var de talrige udflugtsture til søer, skov og strand, mens min bror og jeg var små. De foretoges helst på hverdage, så vi havde naturen at boltre os i, helt for os selv; herligst var det selvfølgelig om sommeren, især når far var inde i en arbejdsløshedsperiode; men også vinteren nød vi udendørs med ture ud til omegnens kælkebakker, som vi tog i besiddelse med vores ret så beskedne slæder, når der ikke foregik konkurrencer eller mere professionel træning på stedet.

Enhver barber-frisør med respekt for sig selv havde i de dage deres egne rekvisitter, som man satte en ære i at være af bedste kvalitet og

under idel vedligeholdelse, selv om de ofte skiftedes ud. Når far således erhvervede sig nye sakse, klippemaskiner eller andet grej, måtte jeg straks være prøveklud og blev klippet, studset og skrabet i nakken i tide og i utide, med det resultat, at jeg næsten permanent gik rundt med en modbydelig kløen og kradsen på hals og ryg. Professionelt foregik barbering med kniv efter – en i forvejen – indsæbning med de bare hænder. Dette sidste ublide job, måtte jeg tit udføre til langt ud på de små timer, når far indimellem havde sin egen salon. Det var en god hjælp; især fredag og lørdag hvor han aldrig lukkede inden kl. 12 nat. Jeg blev godt træet sådanne aftener, og kunne tilsidst næsten ikke kravle op og ned af træskamlen, som jeg måtte benytte mig af for at nå op til de øverste arbejdsområder i det aktuelle fysiognomi. En ting, der alligevel holdt modet oppe hos mig i disse stunder, var beløbet, der efterhånden samlede sig i min bukse-lomme, og som på ærlig vis ubeskåret tilfaldt mig – nemlig 'drikke-pengene'. Barbering var ellers ikke det mest indtægtsgivende i 'tyverne'; den kostede 10 øre! Bedre betalt blev det, når far, udenfor normal arbejdstid – på hospitaler og kapeller – gav afdøde deres sidste 'make up'. Adspurgt om ikke det var en makaber affære, svarede far gerne: »Næ, egentlig ikke! det er rolige og behagelige kunder, og der er aldrig noget vrøvl med dem, hverken under eller efter behandlingen, forunderligt betaling og kun ros og en god drikkeskilling af de sørgende efterladte.« Foruden mange versioner af emner som dette, fortalte han oplevelser og historier til underholdning for kunderne, alt imens han arbejdede, hvilket man helt naturligt ventede sig af dette fags udøvere. Lidt uden for hans normale funktioner, gik han ikke af vejen for at give massage, fodbehandling, trykke mindre bylder ud, ikke mindst tandbylder, hvortil han lod hente en igle på apoteket, som i dét tilfælde tog det mest ulækre arbejde for ham; og på alle disse områder opnåede han efterhånden en vis rutine, og tillagde sig derved en ekstra fortjeneste – på mere end een måde! –

Mor havde iøvrigt også tilegnet sig et fag, hvortil man skulle være fiks på fingrene; hun var nemlig blevet udlært som modist i en gammel, velrenommeret modesalon. Det var helt igennem håndarbejde af kunstnerisk karakter, der skulle pryde damerne af det bedre borgerskab. Efter måltagning og afprøvning på forskellig vis blev der så påsyet bånd, blomster, fjer og hvad der ellers måtte ønskes af pynt efter den respektive kundes ordre. Men desværre skiftede moden, og efterspørgselen efter disse 'bal-

ladehatte', som mor spydigt kaldte dem, dalede med foruroligende hast, med kortvarig afskedigelse til følge. Dette faktum ændrede mors indsats på arbejdsmarkedet i uhyggelig grad, idet der for kvinder, som ikke havde et regulært fag at støtte sig til, kun fandtes de mest modbydelige og hårde job, som kunne være: rengøring, vaskeri, køkkenassistance på restauranter o. l., eller hushjælp hos 'fine fruer', som mor ironisk kaldte dem. Men der var ikke råd til at være fintfølelse i hendes situation, så hun tog udfordringen op og 'gik til den', som om hun aldrig havde bestilt andet . . .

Foruden at der i almindelighed blev set ned på den slags beskæftigelse, var det yderligere meget kraftigt underbetalt; og vilkår og lønforhold var der ingen myndigheder eller forbund til at tage sig af, dengang. Alternativet var rentud – hvis ellers man skønnede, at meget specielle grunde forelå – at søge fattighjælp. Den blev så i givet tilfælde meget modstræbende bevilget for en uge eller to, med strenge formaninger om at finde noget arbejde hurtigst muligt, ved hvadsomhelst; Den såkaldte 'fattighjælp' var ikke meget andet end en illusion, thi beløbene, der udbetaltes hér, var rent ud sagt mikroskopiske og nærmest en hån, mod dem, der modtog dem. Som eksempel kan jeg nævne, at mor, engang hun var i virkelig nød, henvendte sig til det respektive offentlige kontor. Her fik hun – efter megen parlamentaren og undersøgelser på bopælen – udbetalt den fyrstelige sum af *fire* kroner samt nogle spisebilletter, til trods for, hun sad alene med fire børn på dette tidspunkt; det var først i 'trediverne'! Så, lagt sammen med den følelse af skam og nedværdigelse, hun mærkede hæftet på sig, 'kogte' hun af vrede på samfundet, og kastede sig med desperat styrke og mod – som en sulten løvinde i samme situation ville have nikket genkendende til – ud i kampen for at overleve med sine børn ved egen hjælp. Det var urimeligt svært, selv om hun tog det meste af døgnen til hjælp; og jeg lovede mig selv i mit stille sind, at hjælpe hende, så godt jeg kunne.

Det fik jeg da også i stor udstrækning lov og anledning til – både før og efter at jeg var begyndt at gå i skole – ved at gå hende til hånde på de mest opslidende rengøringspladser, man kan tænke sig. Blandt andre husker jeg meget tydeligt en fast, flerårig ansættelse, hun havde ved toldvæsenet, om hvilken der kunne skrives mangen god gyser, idet hendes arbejdsområde var toldkontorerne, som var beliggende ud til havnebas-

sinerne i Havnegade, for enden af Nyhavn, hvilket domæne om aftenen og natten, hvor renholdelsen skulle foretages, henlå i fuldstændig mørke. Her var den eneste form for menneskelig tilstedeværelse – hvilken hun helst havde været foruden – lyden af mumlen og snorken fra fordrukne hjemløse eksistenser, der overnattede i de på terrænet henstillede gods- og kreaturvogne. Her insisterede jeg meget ofte på at følge hende på grund af disse forhold; men jeg vil villigt indrømme, at det ikke var nogen spas, og mit hjerte faldt først i normale slag, når vi havde fået låst os ind og fået lyset tændt i hele bygningen. I betragtning af at den slags arbejde udelukkende udførtes af kvinder, var det næsten umenneskeligt hårdt, at hun foruden mange andre grove gøremål, hver dag skulle rense ud og fyre op i 7–8 kæmpestore kakkelovne. Til dette formål skulle hentes brænde, kul og koks ned, oppe fra et skummelt loftsrums ad en ‘hønestige’ af en trappe. En ældre kammerat, som engang en nat var med dernede på jobbet, udtalte dérom, meget spøgefuldt, at det måtte være dét, man kaldte ‘kultur’. Ikke mindre ubehageligt blev det så, når tiden var inde til at rengøre visitationslokalet, der lå – og stadig ligger – et godt stykke henne ad kajen. Dér var endnu ikke dengang indlagt vand, så mor var henvist til at hale det op fra havnen – på sømandsmanér – ved hjælp af en gulvspand med et stykke tovværk fastgjort til. Denne proces måtte hun gentage adskillige gange, for at have nok til at spule de store stengulve og afvaske skranker og diske med. Som ekstra ‘fornøjelse’ og ‘adspredelse’ fik hun – inkluderet i aflønningen – op til flere nervechok i disse uhyggelige omgivelser, og dertil mange chikanerier af føromtalt lyssky personer, som, hvis mor var lidt tidligt på færde en aften, så de ikke helt var nået bunden på deres sprit- og portvinsflasker, udslyngede sjofle tilråb og trusler mod hende. Det kunne endog ske, at de havde kvindeligt selskab i deres mobile recidens, og så gik bølgerne højt! En nat, mor ankom, overraskede hun en indtrængende tyv, siddende overskrævs i vindueskarmen; han fortrak kun trevent og overlod mor valpladsen, udstødende grove eder mod hende over hendes utidige mellemkomst, samt over spild af egen gode natlige indsats! En anden bevæget oplevelse blev hun genstand for, da hun en nat skulle op efter brændsel på loftet, hvor man først kunne tænde lys, når man var oppe på de øverste trin. Inden hun havde fået famlet sig frem til kontakten, så hun pludselig lige ind i et par store, lysende, stirrende øjne i mørket, og hun nærmest faldt ned af trappen i

panisk skræk. Mor styrtede afsted efter hjælp, og efter ankomsten af en hidkaldt toldkontrollør, viste det sig, at årsagen til uhyrlighederne var en, ikke mindre forskrækket kalv, som på en eller anden måde var blevet overset under en kvægtransport og efterladt her. Den havde så i sin ensomhed fundet vej op ad trappen – antagelig hidlokket af det dér henliggende halm og rester af korn fra itouflæede kornsække. Stakkelen blev med megen møje lempet ned, og passagen var atter fri. – Lønnen for dette slæb var fastsat til 90,- Kr. om måneden, og selv om priserne på livsfornödenheder var relativ små, kan man nok erkende, at det til fem persons forbrug var absolut eksistensminimum at leve på!

Mor var således nødsaget til at have ekstra indtægter i dagtimerne, og det medførte, at vi børn meget ofte var alene hjemme og tidligt lærte at tage vare på os selv! Det var måske lidt hårdt ind imellem, men ingen af os tog da væsentlig skade af det – hverken på legem' eller sjæl! – Og hvordan mor iøvrigt har haft tid og kræfter til at passe sit eget hjem og fire børn, vil altid stå for mig som en uløst gåde? – Hun var nok lille og spinkel, men stærk – som den nok så bekendte okse – og fik brug for alle sine kræfter, når hun i kortere eller længere perioder var beskæftiget i store restaurationskøkkener. Af de lækreste steder jeg kan huske, hun var beskæftiget i, var: »Wivex«, »Nimb«, »Hummerboden« og hos »Oscar Davidsen«, hvor hun mest var igang med at tilberede hummere, og ved rejepilningen altid var fast medarbejder. Med jævne mellemrum indfandt vi børn os så ved de respektive bagdøre – med en eller anden opdigtet besked til mor, af meget 'vigtig karakter' – med den lumske bagtanke, at redde os et eller andet spiseligt, hvilket da også i de fleste tilfælde lykkedes ganske godt, ofte med velvilje af den herskende køkkenchef eller oldfrue. Af og til kunne det også give resultater i form af en sodavand eller kaffe samt en lille pakke forskellige madvarer til deling med vores to små søstre derhjemme. Det var lykken! og vi forlod, høfligt takkende og bukkende, stedet og ilede veltilfredse hjemad.

Et særlig yndet mål for os var Dyrehavsbakken, som gav os mange gode kulinariske oplevelser, og som så at sige aldrig svigtede i den henseende. Men det var skam også hårdt tiltrængt efter den lange tur derud – med sulten, som den altid usynlige men mærkbare følgesvend –. Især knurrede maverne godt, når vi – ofte – havde tilbagelagt distancen til fods, når vi ikke havde penge til et offentligt transportmiddel. (Når jeg

hele tiden skriver 'vi' og 'os', så er det primært min storebror og mig, der er tale om, idet vi, selv om vi ikke var lige gamle, af statur var nogenlunde identiske, og altid 'stivede hinanden af' på disse togter; det gik ligesom noget bedre, når man var to!). Heldigvis var der næsten altid en tjener eller anden velbeslået medarbejder i etablissementet, som forbarmede sig over os, og gav os til spurvognen hjem.

Men forinden dá, var vi rundt og opleve bakken med dens mange herligheder, som vel nok var mere primitive dengang, men ikke mindre spændende for os at kikke på. Samtidig tilbød vi os – til de forskellige teltholdere – for om muligt at komme til at løbe ærinder eller udføre andre tjenstydelse for dem. Det lykkedes da i regelen også; og vi tjente mangan god skilling hos f. eks. Pjerrot, Mester Jakel, Professor Labri, udråberen fra Kramers Cirkus & Varieté samt Miss Florenz, hvilke vi personligt alle kom til at lære særdeles godt via vore mange besøg gennem sæson'en. Deres borgerlige navne kan jeg ikke huske mere; men de vidste godt, hvad vi hed, og at vores mor arbejdede i køkkenerne derude. Først var mor hos »Lille Peter« og senere blev »Røde Port« hendes domæne. Indehaveren hér hed Holmberg og var et særdeles dejligt menneske, som altid var positiv overfor os og lod mor servere for os, hvad vi kunne spise og drikke på stedet. Han var i det hele taget afholdt af alle, og kendt af alle for sin lune humor samt for den tvivlsomme ære, det var, at være Danmarks tykkeste mand. Vi to drenge kunne tilsammen ikke nær spænde om ham og langt mindre gætte hans vægt; det tog han meget 'gas' på – også på nysgerrige, indiskrete gæster – som dog ikke kunne få deres tip af- eller bekræftet, idet 'Veje-manden', som også var en traditionel figur på Bakken, ikke havde så mange lodder, som der skulle til for at konstatere Holmbergs rette tonnage. Han drev iøvrigt på Nørrebro et af de sidste virkelig gamle morgenværtshuse, »Fredens Kilde«, som dengang frekventeredes af stadens skraldemænd, vognmandskuske og andet godtfolk, som hér startede dagens gerning med morgenbitter eller brændevin med mælk som garniture!

Mens jeg er ved disse våde varer og værtshuse, kan jeg ikke undlade at udtrykke mine tanker om, at jeg syntes – og stadig synes – at der var alt for mange udskænkingssteder af arten i vores kvartér til stor fristelse for de lokale mandlige beboere, med den deraf store géne for den idel ventende familie. Især på lønningsdage var tørsten åbenbart ulidelig, og man

skulle lige slukke den med en enkelt 'genstand', hvilken desværre ofte blev til mange – for mange – når man først sad hyggeligt i 'venners lag'. Jeg husker ikke navnene på de utallige små obskure kælderbeværtninger og kroer, der lå i de nærmeste sidegader til vores egen. Men tydeligt står i min erindring de steder, hvor vi børn – enkeltvis eller flere sammen – blev sendt rundt for om muligt at opdrive éns egen, eller en kammerats, fader, når han var 'faldet i vandet' og glemt sin rette plads. Det var navne som: »Pelikanen«, »Den hvide Svane«, »Forbundet«, »Diamanten«, »Prøvestenen«, »Kiki«, »Den gamle Bondestue«, »Den nye-ditto«, »Tre Hjørter«, som også var hotel og gæstgiveri – ligesom »Bellevue« – samt et par andre, mere intime steder, hvor man kunne bede og overnatte ret så primitivt. Vestergade var dog den mest interessante for os at rekognoscere i – når det nu skulle være – thi her lå to meget gamle gæstgiverier, hvis historie går meget langt tilbage i tiden, nemlig: »Hotel Prinsen« og »Garvergården«; begge steder frembød i sandhed en veritabel landlig idyl med deres gamle krostuer, kamre, vognporte, hestestalde, læsseramper og antikke vandtrug og redskaber. Her var altid liv og larm af mennesker og dyr. Foruden de stedlige vognmandskuske og deres heste, som jo dominerede interiøret, vrimlede det – især i »Garvergården« – med hunde, katte, høns og duer en masse. Jeg opsøgte tit stedet ganske alene for at sidde i fred og ro og ligesom leve med i den for mig spændende 'atmosfære', efter at jeg var blevet gammel nok, til at måtte færdes på gaden – uden for min egen gårds beskyttende område.

Det var da også ret naturligt, disse steder, fæstebønderne foretrak at indlogere sig, når de 1. maj og 1. oktober opsøgte Fæstekontoret i Larsbjørnsstræde for at søge arbejde i den forestående sæson. I forbindelse med denne foreteelse skal jeg love for, at der kom ekstra fut og fart i selskabet, både i gadens værtshuse og hos dens 'piger'; og af disse sidste var der vitterlig mange søde imellem, som i de dage, det varede, gjorde gode 'forretninger' med de elskovslystne landboere.

Her – ude på gaden med dens toppede brosten – blev jeg hurtigt kendt og accepteret af omverdenen til at indgå som led i dens pulserende liv; som man siger! Kammeratskabet, der rådede i kvarteret mellem børnene, var udmærket og ret godt funderet på sammenhold og solidaritet; vel nok, fordi vi følte os i samme 'båd': forstået på den måde, at vi, foruden at deltage i fælles leg og muntre oplevelser, altid i baghovedet måtte have

tanker for at udnytte enhver given situation, der kunne afkaste mere nødvendige værdier, – som f. eks. alt, hvad der kunne spises. Det lykkedes da også ganske godt, og for de fleste af os på en forholdsvis hæderlig manér.

Jeg – for min part – var ikke sen til f. eks. at overtage bygningen for det lokale Ismejeri, efter min storebroders frafald dér på grund af hans påbegyndte skolegang. Ligeledes overtog jeg jobbet med udbringningen af forsålede sko for en meget gammel, lille og krumrygget – men flink og dygtig – håndskomager, som tilbragte næsten hele døgnet siddende ved sit arbejde i et diminutivt værksted i tredje baggård i naboejendommen. Et mere attraktivt etablissement – og adskilligt mere lønnende – at blive beskæftiget i, var dog gadens Vaskeri, hvor jeg også fik mig lirket ind – via min brors fælles skolegang med en af indehaverskens sønner. Det var alle tiders job, – der afkastede så meget, at jeg af og til med glæde og stolthed kunne bidrage – om end i meget beskeden grad – til dén dags kostbudget. Sagen var den, at hun vaskede for alle de større hoteller og restauranter i hele den indre by; dertil havde hun som fast kunde: Amerika-bådene og hele sommeren Tivoli, så der var nok at se til! Især hendes tjenertrøjer – kridhvide, med de obligatoriske blankpolerede messingknapper – var højt skattede og modtoges med megen ros og altid en god drikkeskilling til overbringeren. Efter endt omdeling af varerne i Tivoli hændte det ofte, at man dvælede en stund i den gamle have og nød de gratis glæder, inden man løb hjem for at pudse knapper til næste dags leverancer.

Når man – som jeg – desuden i ny og næ ydede forskelligartede tjenester for en chokoladebutik samt for kvarterets største bager, hvor der altid vankede noget spiseligt med ind i betalingen, kan man ikke lige sige, at jeg var engageret i noget 'brødløst foretagende'! Tit fik jeg så meget dér, at jeg kunne supplere de uhyre små, hjemlige brødrationer til gunst for mine små søskende.

Gadens erhvervsforetagender iøvrigt (1920–30)

Af interessante virksomheder lå her i gaden en rigtig gammeldags kobbersmedie, hvis kunstfærdige og højpolerede arbejder jeg beundrede meget; og jeg fik da også tit lov til at stå og 'kikke på', hvis jeg bare ville holde mig på afstand fra de forskellige syrebade, loddemidler og lignende

ætsende vædsker, der henstod i den lille gård, hvor arbejdet udførtes om sommeren. Herind til blev der omhyggeligt aflåst til fyraften af mester-svenden, for ikke, at et eller andet nysgerrigt barn, skulle kunne komme alvorligt til skade ved berøring af disse ting.

Et på mange måder uhyre spændende sted at besøge, var den ca. 200 år gamle købmandsgård – »Pakhuset« kaldet – som lå i hele bag- og sidehuset lige overfor vores ejendom. Detail-salget foregik i stueetagen, og da priserne var meget små på alle varerne hér, strømmede kunder i stort tal, fra hele den indre by, hertil for at få mest muligt ud af deres sparsomme husholdningspenge. Helt ude på gaden og ind gennem porten kunne man allerede møde den fantastisk dejlige duft af kaffe, the, kanel, svedsker, muskat, alle arter af krydderier og sydfrugter, samt fra alle de øvrige delikatesser, der repræsenteredes hér. Overalt i butikken henstod varerne frit fremme, således at man kunne udvælge, lige netop dét, man ønskede at købe. Det gjaldt jo især de forskellige frugtsorter, hvoraf jeg særlig mindes de mange kasser med druer, beskyttende nedlagt i savsmuld, og tønderne, små og store, med deres indhold af sild i lage for enhver smag. Der var altid en hyggelig stemning og elskværdig betjening, der virkelig måtte rubbe sig de travle dage, idet det meste solgtes i løssalg og således skulle vejes af og fyldes i poser; og til dette gøremål anvendtes de skønne mes-singvægte, som i blankhed konkurrerede med en række store kaffemøller af samme ædle metal, og som stod i vinduet – som et yderst tiltrækkende blikfang – kværnende løs hele dagen på sine varierede kaffesorter. Ja, der var virkelig meget at se på for en lille dreng, ikke mindst når man af og til fik anledning til at bevæge sig rundt oppe på etagerne, som rummede kæmpelagre af mel, gryn, foderstoffer, rækker af tønder med nedsaltede fiskeprodukter samt et utal af de dengang uundgåelige sukkertoppe.

Indehaveren af dette eventyrlige foretagende var en mand højt oppe i årene, men han deltog alligevel aktivt i både detail- og engros-ekspeditionerne dagen lang og var meget agtet og afholdt. Hvert år arrangerede han fastelavnsfest for hele kvarterets børn, med tøndeslagning og chokoladedrikning med dertil hørende boller, appelsiner og slik. Den eneste betingelse for at deltage, var, at vi var 'klædt ud' – helst morsomme eller fantasifulde – og de flotteste dragter blev belønnet med fine præmier.

En sådan dag beflittede vi os på, at opføre os så godt vi nu kunne, og afviklede de obligatoriske tre tønders nedslagning uden de helt store

skænderier og slagsmål, som det ellers var vanskeligt nok, at undgå i dette ophidsede mylder af unger i alle aldre. Selv, blev jeg et år, Kattekonge med alt, hvad dertil medfulgte af ros og ære samt kongekrone og scepter. Dertil fik jeg, foruden en god portion godter, min første mekaniske legetøjsbil – endog en meget stor af slagsen. Derefter blev jeg med alle herlighederne anbragt oppe i en af lugerne under hejseværket for at modtage alt folkets hyldest. Ja, det var en dag!

Da købmandsgården engang i 'trediverne' desværre blev nedlagt på grund af chefens død, overgik komplekset til endnu en interessant epoke, idet det overtoges af en herlig, ikke helt almindelig malermester. Han havde imidlertid et par år været vores nærmeste nabo, og hed Hjalmar Breck. Men han øjnede straks chancen for at få nogle større lokaliteter til sit hverv, og flyttede således fra os, over på den anden side af gaden og indrettede sig dér med malerværksted og ateliér. Han var en stor, statelig ældre herre og førte sig frem på bedste kunstneriske manér – altid ikklædt hvid kunstnerkittel og ditto hat med kæmpemæssig skygge á la Rembrandt og lignende koryfæer! fip- og overskæg manglede heller ikke. Det var bare et dejligt menneske, og vi blev da også meget fine venner – aldersforskellen til trods – og jeg kom tit ind og besøgte ham og nød at overvære udførelsen af hans ofte meget store og altid flotte arbejder. Han var nemlig teatermaler, men malede tillige hele teater- og biograffacader og butiksskilte; og disse kunstfærdige arbejder lagde han ofte bunden til hjemme på værkstedet. Da jeg mange år senere startede en forretning med antikviteter, havde jeg den glæde, at han – for gammelt venskabs skyld – med smukkeste gotisk skrift – malede min ret så beskedne facade, som jeg syntes blev den flotteste i hele kvarteret. Men for ham var det en let sag, som han ordnede helt på 'fri hånd' – med palet og pensel, på næsten ingen tid og for en ringe, næsten symbolsk betaling. Under mine mange samtaler med ham, blev jeg bekendt med hans tidligere virke som sportsudøver, gennem sin ungdom, og det kunne slet ikke undre mig, at han bl. a. havde været københavns- og danmarksmester i vægtløftning og brydning. Han var trods sin temmelig høje alder stadig umådelig stærk, og meget ofte bar han sine store dekorations-emner, stiger, malerkassen og andet værktøj alene gennem gaderne til 'gerningsstedet' i et muntert, nonchalant trav, højt ragende op over den øvrige trafik, med 'sine godt to meter'.

Mens jeg er ved personer og sport, kommer jeg til at mindes en række andre 'idoler', vi dengang havde indenfor vores nærmeste rækkevidde. Tilfældet ville nemlig, at den ene af mine to varige barndomskammerater, der boede i naboejendommen (i nr. 43), havde en udmærket onkel, Knud Mundt, som var blandt pionererne i det her i landet nyopdukkede motorrace på motorcykler – også kaldet Dirt-track. Det var lige sagen for den fartglade ungdom at fræse rundt på de store maskiner i sand- og slaggefyldte baner og terræn'er. Desværre led 'vor Helt' af et stærkt nedsat syn, hvilket var et handicap for ham i denne meget krævende sport, og han nåede derfor ikke samme store internationale resultater – trods ihærdig entusiasme og ukueligt mod – som flere af hans kolleger indenfor faget, såsom: »Morian« Hansen, (datidens Ole Olsen), Erik Orth, Engstrøm o. lign. 'Navne'. Vi fulgte dem med store øjne og bankende hjerter – både hjemme i gaden og omkring på de nærmeste omegnsbaner – og lyttede andægtigt til deres udredelser af teknisk og løbsmæssig karakter, men holdt os dog i tilbørlig afstand, når de drønende accellererede op i højeste gear.

Et andet 'held' for samme kammerat var, at bokseren, Ejnar Aggerholm, traf den for mig skuffende disposition at indlogere sig i netop 'hans' ejendom. Men det prøvede jeg at råde bod på ved udøvelsen af hele min ungdommelige charme, og ved stadig at være i nærheden – selvfølgelig ganske 'tilfældig' – når der opstod mulighed for at udføre et eller andet ærinde for ham; og det lykkedes da også snart at opnå den ønskede nærkontakt. Dette, at komme indenfor hos ham, gav samtidig rig lejlighed til, på nærmeste hold, at overvære samtaler mellem ham og de aktuelle bokse-kolleger, der kom på besøg. Vi sugede til os med 'spidse øren' for at få det hele med, når de f. eks. lagde taktik for en forestående kamp eller snakkede træning og sparring. Flere af dem, jeg således kendte og fulgte mest, trænede – som regel før deres kampe i K.B.-hallen – hos den navnkundige »Malle« på hans 'Bokseinstitut' i Nørregade; det var folk som: Thyge Pedersen, Knud Larsen, Hans Holdt, Aggerholm selv o. m. a., samt deres udenlandske modstandere og trænere. Vi fik af og til lov til at komme ind og kikke for en kort stund, og jeg var engang så heldig at møde (ja, altså ikke i ringen!) den tyske Europamester, Gustav Eder, inden han desværre meget effektivt stoppede vor ven, E. A., som så flyttede fra 'vores gade' og – så vidt jeg husker – tiltrådte et embede som

portner/vagt i den kgl. jagthytte i Trend. En anden god gang traf vi den kendte sorte mester, Al Brown, nede på gaden, ledende efter sit hotel, Aggerholm og »Malle«, og da vi havde hørt noget om hans ankomst til landet, var vi nogenlunde klar over hans dilemma og gik i gang med at vejlede ham. Efter megen gestikuleren og skriven op og ned fik vi da også anvist ham »Park Hotel«, der ligger lige rundt om hjørnet, på Jarmers Plads, samt de to andre fornødne adresser. Som tak fik vi et fast håndtryk – og jeg pralede længe med det, idet det var første gang i mit liv, at jeg havde været i så nær kontakt med en neger, som jeg ellers kun kendte fra illustrationen i den nok så bekendte børnebog: »Den store Bastian«. Mest glædede og forbløffede han os ved grinende at standse en forbikørende gadehandler og købe hele hans last, der bestod af bananer, og give os tegn til at tage alle de, vi kunne ønske os. Alle gadens sultne unger var hurtigt til stede, og alle guffede i sig, så det var en lyst. Medens han iagttog, at vognen blev tømt, betalte han manden, som sammen med os, så godt vi nu kunne, høfligt takkede den eksotiske 'ædle giver'.

Meget tidligt i mit liv elskede jeg musik, og når jeg havde lejlighed dertil, lyttede jeg meget intenst og fantaserede samtidig, om at jeg selv engang ville tilegne mig færdigheder indenfor denne kunstart. F. eks. var jeg ikke til at hale væk fra en nabogård, så længe en musiker, en vis hr. Hultmann, pragtfuldt gennemøvede store klaver- og orkesterværker – ofte for åbentstående vinduer – på 'det opretstående'. En anden musikalsk oplevelse og nydelse fik jeg, når jeg var på besøg hos min anden 'faste' legekammerat, der boede i nr. 39. Fra hans vinduer kunne jeg nemlig ofte være heldig at høre det herligste violinspil – udført af en lille 10–11-årig gut, der spillede og øvede sig på nogle, for mig fremmedartede, men skønne, melodier. Min far fortalte mig, efter at have hørt et par strofer heraf, at det var ungarsk musik; det skulle da også vise sig, at være så sandt som det var sagt, idet udøveren ikke var nogen ringere end vores senere så kendte og afholdte virtuos, Wandy Tworek, som jo stadigvæk – her i 1980'erne – spiller og 'tryller' alle slags stemninger frem for os på sit instrument. Mange år senere havde jeg den glæde, af og til at træffe ham hos en fælles bekendt, i lystigt lag med familien dér, hvor manden, der var Polak, igennem mange år fungerede som urreparatør for mig.

Nå, men mit liv var foreløbig ikke bare musik – det blev det dog delvis noget senere – omend af en hel del mere beskeden karakter og kvalitet.

Næh, det vigtigste for mig på det tidspunkt, var at være med til at skaffe til føden, og helst så meget af det for så lidt penge, som muligt. Og til den ende var der adskillige metoder; men man måtte til gengæld udvise både talent og fantasi samt dertil – selvom det kunne være meget svært for mig – helt ignorere sine naturlige hæmninger og generthed.

Blandt andet var det ikke lige min 'livret', når vi drenge tog på aftenlige rottejagter rundt om i kvarterets baggårde, hvoraf min egen iøvrigt var en af de bedre; men jeg var så god som nogen til at nedlægge vildtet med velrettede stenkast, hvorimod jeg absolut ikke kunne gøre mig hård nok, når det gjaldt om, at dissekere rotterne fra deres haler, hvilket var nødvendigt, idet disse ulækre effekter indbragte os 10 øre pr. stk. og udbetaltes af den kommunale kasse – i vores tilfælde – fra en lokalitet i forbindelse med Brandstationen bag Københavns Rådhus. Genbrug var i disse krisetider en ganske naturlig følge af den stedse mangel på tilførsel af alle slags produkter og materialer fra udlandet; og denne foreteelse blev da for os en udmærket indtægtskilde. Vi konkurrerede på dette felt med de professionelle om markedet – omend i det små. – Ikke mange byggepladser undgik således – efter deres fyraften – vores besøg i jagten efter flasker; (som en randbemærkning kan jeg fortælle, at dengang var ølflaskerne lukket med korkprop og vandflaskerne forsynet med de fortræffelige 'patentpropper'). Desuden var der gode penge at hente ved at indsamle gl. jern, ben, aviser og ikke mindst klude, hvilket inden salget heraf, skulle sorteres, idet vi hurtigt opdagede de stærkt varierende priser – med opgående tendens – dag for dag, og især for ren uld. Altsammen solgte vi så hos produkthandlere, som dog ikke alle behandlede os lige hæderligt; men under salget – omgivet af deres gennemførte roderi – hang vores øjne immervæk koncentreret på vægt og lodder, samt hvor de havde deres fingre under vejningen, og vi slappede først lidt af, når bemeldte legemsdele fra pengeskuffen fremdrog det opnåede beløb, som vi i forvejen omtrentlig havde kalkuleret med. Da klunserne – og for en del også politiet – så lidt skævt til vores livlige foretagsomhed indenfor denne branche, forlangtes altid en skriftlig tilladelse af forældre eller værge; og det havde vi da også altid parat – som regel udfærdiget af ældre drenge eller lokale 'spritere' formedelst et minimalt honorar, som for drengenes vedkommende gerne gik til køb af 20 cigaretter (10 øre), og for sidstnævntes til anskaffelse af en pægl kogesprit, som de indtog iblandet vand

eller skibsøl. Ja, det var stærke sager, som vi med afsky og medlidenhed så dem langsomt men sikkert nedbrydes af – og forsvinde ud af billedet – hvorhen?, tænkte vi. –

Mere legale aktiviteter af slagsen, for vores alder, var, at indsamle hestepærer til brug for gamle damers urtepotter og altankasser. Det var ikke den helt store eller morsomme forretning; men til gengæld lå 'varerne' let tilgængelige på gader og tillige på ridestier, som vi var så heldige, at have lige for hånden – nemlig her i den indre by: på Nørrevold, Østervold samt på Vestervold, som nu er blevet til H. C. Andersens Boulevard.

Penge var der også at tjene ved at agere postillon d'amour for halvstore drenge og piger, når der skulle udveksles hemmelige kærlighedsytringer og -beskeder – i smug for deres forældre – når disse af en eller anden grund ikke ville give forholdet deres billigelse. Dette kunne i lange perioder give ganske godt – blot for et enkelt forelsket par – hvis man viste sig tilfredsstillende smart og diskret og derved vandt deres fulde tillid. At opspore og indfange bortløbne husdyr af forskellige arter og racer for folk var straks mere besværligt og ofte resultatløst. Men flere af os rottede os i reglen sammen om opgaven, hvorved aktionen bedre lykkedes; så delte vi bagefter den udsatte dusør, som kunne være ret stor for de 'kære' dyrs lykkelige tilbagekomst. Ja, selv en undsluppet papegøje – »meget kostbar og sjælden« som den ulykkelige ejerinde jamrede, – fik en kammerat og jeg indfanget ved systematisk forfølgelse samt med assistance af en havebetjent i H. C. Ørstedsparken, inden den dér for altid ville være opslugt af vildnisset og gået til grunde imellem de derværende fjendtligsindede bevingede medskabninger.

En anden gang var jeg helt alene om at tjene hæder og ære samt en god skilling – troede jeg – det var nemlig en af de mest faretruende og halsbrækkende redningsaktioner, jeg nogensinde kom til at foretage. Vildtet var i dette tilfælde et nervøst og forvirret bæst af en kanariefugl, som via et åbentstående vindue, var sluppet ud af sit bur, og fået sig basket op i tagrenden i 5. sal's højde, således at jeg tilsidst måtte lade mig glide ned ad tagryggen for at få fat i den, til usigelig skræk for fuglen og ikke mindst for husets beboere, som stive af gru fulgte min vanvittige færd. For den bedrift indkasserede jeg – med blandede følelser i mere end én forstand – mange taksigelser og et par få ører af ejerinden samt en kæmpe-endefuld

*Opstilling for omvandrende
»gård-kanonfotograf«,
kaldet, af gårdens børn.
Sidebygningen i nr. 41.
Jeg, forrest med »skoleur«
og kæde. 1926.*

af mine forældre, et par dages 'husarrest' og effektiv konfiskation af mit hjemmelavede sommerfuglenet. Foruden en del andre 'fiduser', som vi kaldte det, havde vi en yndet og særdeles indbringende beskæftigelse, der gik ud på, at stå i nærheden af biografer, hoteller og teatre; og når der så – på de rette annoncerede tidspunkter – ankom kørende publikum'er, fór vi hen og åbnede vogndørene med et høvisk buk og let fremstrakt hånd; det 'gav pote' i form af en ganske pæn drikkeskilling. Her lå »Cirkus Schumann« og »Tivoli« i sæsonen absolut blandt de bedste. Engang imellem blev vi hårdhændet bortjaget af de respektive kustoder og kontrol-lører, som følte sig 'gået i bedene'; men en 'ny' dreng genoptog snart bestillingen – og således fremdeles – indtil tilstrømningen til stedet aftog så meget, at det medførte at blive et altfor oversigtbart og dermed farligt arbejdsfelt. Indtjeningen delte vi så mellem os på hjemvejen – efter bedste overbevisning – dog med hensyntagen til alder, indsats og styrke!

Leg var jo dog det, man allerførst deltog i, når man nåede den alder, hvor man var istand til frit at bevæge sig selvstændigt omkring. Og der

var på den tid en masse standardlege, som man – så at sige – var nødt til at føre sig frem i for at blive anerkendt af gadens unger af begge køn som en flink og acceptabel kammerat. Det var lege som: »Tag-fat«, »Skjul«, »Ståtrold«, »Svingfigur«, »Far, mor og børn«, »Rolf og hans kæmper« o. s. v., desuden alle slags spil med bolde, kugler, janter og terre o. l., samt den uundgåelige udvisen af færdigheder med snurretop, tøndebånd, sjipling, gåen på stylder og senere skøjteløb.

Men den allerbedste legeplads var dog »Dalen«, som vi kaldte det for-dums jernbaneterræn, hvor Københavns Hovedbanegård tidligere havde ligget, og som senest havde tjent som station for Nordbanen. Efter nedlæggelsen af hele den funktion benyttedes stedet stort set ikke mere; men henlå som et vildnis og ventede på sin videre skæbne. Men samtidig med at vi indtog stedet som en herlig tumleplads for legeme og fantasi, dukkede af og til forskellige interessante aktiviteter op. Mest kendt af disse var vel nok den såkaldte »Hollandske Udstilling«, som var en virkelig begivenhed med besøgende i stort tal fra både ind- og udland. Vi skaffede os naturligvis nemt adgang til herlighederne via løsnede brædder og tremmer i det omgærdende plankeværk og var daglige gæster, så længe udstillingen varede og til alt blev nedtaget og mestendels fjernet. Efterpå blev dette store øde område, som man iøvrigt normalt ikke turde nærme sig efter mørkets frembrud, ret ofte invaderet af omrejsende tivoli'er og cirkus'er, som gjorde stedet helt eventyragtigt for os, og medførte liv og lys til langt ud på aftenen. Især husker jeg »Cirkus Beck Olsen« og »Miehe Glauert«, for hvem jeg nemlig mod gratis entré udførte forskellige tjenester. Det var bare lykken!, der dog kun varede indtil jeg – hver og hveranden aften – pludselig konstaterede, at jeg havde overtrådt mine beføjelser og i hast måtte løbe hjem og brødebetyngtet modtage en alvorlig korporlig afstraffelse for min altfor sene hjemkomst.

På området fungerede ellers kun Matzons Rideskole, en køreskole og nogle gamle garageanlæg, som lå helt ud til den nuværende Vestersøgade. Et spiseshus »Kokkenes Køkken« og en gammel bodega »Garage-caféen« lå ligeledes og fristede tilværelsen – som reminiscenser fra fortidens 'storhed' – indtil den endelige totale sanering, og de meget længe påtænkte byggeplaner realiseredes. Men i mellemtiden byggede vi drenge selv – på vores måde – og frembragte de lækreste hytter og forter af de opbrudte jernbanesveller og andre henslængte materialer. Herfra udkæmpede vi

formidable slag i lege som 'røvere og soldater' og 'cowboys og indianere'. Det gik ofte særdeles hårdt til, og man kunne derunder pådrage sig temmelig grove skrammer, ikke mindst når vi jævnlig indviklede os i virkelig alvorlige kampe med fremmede gaders drenge, hvoraf Nansensgades var vore mest yndede ofre og hyppigste modstandere. Ingen af parterne ville give sig, og først når et par granvoksne betjente – i datidens ildevarslende uniformer med tilhørende messingforsirede hjelme – viste sig på arenaen, ophørte stridighederne, og de skrækslagne hære opløstes og flygtede i hast hver til sit.

For interesserede kan jeg i øvrigt gøre opmærksom på, at det er på dette område, at 'Vestersøhus', som blev noget af det første boligbyggeri af virkelig fashionabel karakter i København, blev opført. Fra starten var det simpelthen kun velbærgede bedsteborgere: førende politikere, skuespillere, større forretningsfolk og lignende notabiliteter, der havde råd til at flytte ind her. Også Nyropsgade, 'Skattepalæet', Shellhuset og den moderne forretnings-husrække ud til Vester Farimagsgade opstod her i den skikkelse, det har idag. På den anden side af V. Farimagsgade oprettedes 'Teknisk Skole' – med senere udvidelse i denne bygnings forlængelse, og dette kompleks dækkede således den sidste rest af vores herlige 'naturlegeplads' til fordel for håndværkeres og lærlinges videre udvikling af praktisk og teknologisk fagkundskab – som et nødvendigt tillæg til deres almindelige værkstedsuddannelse – især indenfor metalindustrien. For fuldstændighedens skyld vil jeg lige nævne, at bygningen nu (1981) huser Andelsbankens hovedsæde. Faktisk var det grundarealet her, der gav os inspirationen til navnet 'Dalen', idet det, før man planerede ud her, henlå som et stort dybt hul – langt under gadeniveauet. De derved fremkomne høje skrænter gav os rige muligheder for herlige rutschebaneture – siddende overskrævs på gamle divaner, madrasser, skovle og andre kaserede, men dertil egnede, sager, som i ly af mørket bragtes derhen af folk i nabolaget, når der ryddedes op eller der skulle skiftes ud i hjemmene. Nåh, nogen helt ideel legeplads havde det jo ikke været – i hvert fald ikke efter vores forældres mening – og man kan da også tydeligt forestille sig, hvordan vi må have set ud efter en dags tumlen på denne, rent ud sagt, losseplads. Jeg kom således tit hjem – som ganske lille – møgbeskidt og med skjorte eller bukser ituflået, hvilket jo var en yderligere belastning af vores fattigdoms i forvejen yderst beskedne tøjbudget. Vi havde da også

et alternativ lige for hånden: H. C. Ørstedsparken, som lå – og jo stadigvæk ligger – som en oase midt i den gamle by. Det var skam også et dejligt sted at stifte bekendtskab med og lege i; men der var grænser her for de helt store manøvrer og udfoldelser qva 2–3 Havebetjente ('Løjsere'), som bestemt ikke var til at spøge med, hvis man udenfor legepladsen, med sandkassen som midtpunkt, foretog blot de mindste overtrædelser af de stedlige ordensregler. Bl. a. glemmer jeg aldrig engang, hvor jeg havde dristet mig til at bevæge mig ind over græsplænen, hvilket i sig selv var strengt forbudt, for at udforske en svanerede nede ved søens bred, og jeg samtidig var i færd med at kikke på en robåd, der idyllisk lå og fristede til et besøg, pludselig følte mig opdaget af en af havens strengeste vogtere. Jeg løb med bankende hjerte alt, hvad jeg kunne for at undslippe, med retning mod nærmeste udgang. Men desværre for mig var forfølgeren udstyret med havens længste ben, så efter en meget kort, men hidsig jagt blev jeg indfanget med et fast greb i nakken. Rystende af nervøsitet for følgerne af udåden blev jeg formelig slæbt afsted mod en af hovedportene, som i den ene søjle var udstyret med et ganske lillebitte rum. Herind blev jeg brutalt skubbet og overladt til mig selv i totalt mørke. Det var en grov behandling af en kun 6-årig knægt, og jeg skal ikke nægte, at jeg ikke var helt tør i de nedre regioner, da jeg efter en stund blev lukket ud med formaninger om, at jeg skulle være glad for, at der ikke ville blive foretaget yderligere. På den kortest mulige vej hjemad svor jeg på, at jeg aldrig mere ville sætte mine fødder på denne børne-uevnelige grund. Jeg valgte da også i lange tider fremover at lege udenfor nemlig på Nørrevold, der ligesom Vester- og Østervold, endnu eksisterede som skønne boulevarder med træer, blomster og buske; i øvrigt var her trods den kantede cykel- og ridesti dejlig fredeligt at opholde sig – siddende på de offentlige bænke eller i leg. Om sommeren nød både unge og gamle her tillige den skønneste duft af et væld af syrener i blomstringstiden. Engang imellem sneg jeg mig til at plukke en beskeden buket heraf, skønt jeg godt vidste, det var 'forbuden frugt', for at bringe lidt glæde og hygge hjem til min mor eller til et ensomt menneske i ejendommen, som jeg syntes trængte til en lille blomsterhilsen – selv om den var på kommunens regning.

A propós 'forbuden frugt' – kommer jeg til at tænke på, hvorledes vi drenge næsten daglig i efterårsmånederne stillede den værste sult ved æble- og pæreskod. Alle vore udendørs livsudfoldelser gav naturligvis én

en kæmpeappetit, som de fleste af os vidste, at der ikke var tilstrækkelig dækning for derhjemme, så planen om at tilegne sig nogle af disse næringsmidler, når de tilmed hang så at sige lige uden for døren, havde man ikke mange skrubler over at deltage i. Sagen var nemlig den, at hér – midt i byens hjerte – lå den dejligste have, som stødte op til – og vel nok også tilhørte – Københavns Vandforsynings Vagtstue-bygning. Denne have er en del af byens fortidige voldgrav og har igennem tiderne stået uskøttet og ubenyttet hen, så vi syntes, det var urimeligt, at al den dejlige frugt blot skulle hænge på grenene til den faldt ned og lå og rådne op. Disse gamle, men givtige frugttræer var sandsynligvis ligesom det øvrige buskads selvplantede, og ikke noget tydede på, at de nogensinde var blevet plejet, endside beskåret overhovedet. Så vi betragtede det ikke som den helt store kriminalitet at forsyne os med stedets og naturens goder; men desværre havde politiet og de stedlige kommunale vagtmænd en modstridende opfattelse, hvilket gjorde vores forehavende yderst prekært, og de truede og jagede os – sågar med hunde – ved enhver lejlighed. Men det kunne nu ikke kyse os eller holde os væk fra dette overdådige selvforsynende spisekammer. Hammerichsgade løb parallel med banegraven, men var dengang 'blind', som det hedder, idet gennemfarten afbrødes af bemeldte have med dens meget høje og sværtkalibrerede plankeværk. Til held og uvurderlig hjælp for os brugtes denne ende af gaden til hensætning af kommunale vejarbejderes alskens redskaber. Der var skurvogne, som man kunne gemme sig bag eller løbe rundt om i tilfælde af forfølgelse og derved slippe fri; der var opstillet store sandkasser, som vi brugte som fundament for vores videre forcering af plankeværket; dertil stiger og meget andet nyttigt grej. Så vi klarede os forholdsvis nemt, indtil vi ikke fra denne kant – selv ved opfindsom brug af river og kloakrensestænger med den meget egnede skålformede metaldims i enden – kunne nå fjernere mål. Så var der kun een mulig vej, og det var ved at balancere hen ad stensætningen, der kantede jernbanegraven – dybt nede. Det var i sandhed en dumdrstig og højst livsfarlig manøvre, ikke mindst i skumringen eller når et frembrusende damptog med sin kvælende røg umuliggjorde synet af ens fodfæste. Jeg var hunderød, hver gang jeg så nogen tiltræde den vej, og personlig gennemførte jeg kun turen nogle ganske få gange – under psykisk pres – fremprovokeret af de andres meningsytringer om kujoner og tøsedrenge. Lykkeligtvis skete der – så vidt

jeg ved – ikke nogen dødelige uheld, så utroligt det lyder! Derimod vankede der æblesuppe og æblegrød i flere dage, når vi havde overgivet vores mødre de lækre naturalier med en forklaring om, at vi havde tjent dem ved at ‘hjælpe til’ hos forskellige handlende på Grøntorvet, (nu: Israels Plads) som jo lå lige om hjørnet.

Heldigvis var der da andre og ufarlige muligheder for at skaffe sig – om ikke helt gratis så meget billige – ting til føden. Tidligt om morgenen kunne man f. eks. gå til sin bager – i mit tilfælde som oftest »Schnurres Bageri« i Studiestræde – og spørge, om der var noget ‘gammelt brød’, hvilket i realiteten ville sige: overskydende varer fra gårsdagens salg. Og i de fleste tilfælde var der gevinst – selv om udvalget kunne variere stærkt fra gang til gang – men til gengæld fik man da den medbragte kurv fyldt op for en nærmest symbolsk betaling (2, 5 ell. 10 øre). Foruden det for hele familien nødvendige brød, skete det tit, at der allerøverst blev lagt nogle lækre sager såsom wienerbrød eller flødekager, hvilket gav anledning til en vis villighed – mellem os to brødre – til at udføre det ellers lidet spændende hverv. Alle blikke rettede sig ved hjemkomsten fra dette ærinde selvfølgelig først mod kurven – om der var ‘bid’ – men derefter meget indgående på bærerens mund- og næseregioner, for at konstatere, om/eller hvilken art lækkerbidsken, der denne dag kunne have været til rådighed på hjemvejen for den ‘uofficielt privilegerede’ indkøbers egen mund. Ved lidt skødesløs aftørring af flødeskum på nævnte steder, fik vi da også snart lokket vore to mindre søstre til at overtage hvervet! Derimod var det gennem flere år mit helt isolerede job, at foretage lignende ‘billig-indkøb’ hos slagtere, viktualiehandlere og osteboder. Jagten her gik på forhåndenværende pålæg som pølseender, små ender fra osteopskæringer, og visse dage så godt som gratis uddeling af grisetæer og -haler, hjertter, og næsten altid en portion ben, som efter deres kødfuldhed kunne tilberedes på passende vfs. Min egnethed til disse ærinder skyldtes vel nok for en del mit udseende – lille, spinkel og bleg, hvilket alt har appelleret til de handlendes ‘bedre Jeg’. I denne henseende træder »Becker«s kødudsalg i Blågårdsgade og på Værnedamsvej samt »Kødbyen« og »Hafnia«s Skinkekogeri, også på Vesterbro, tydeligst frem i min erindring for deres forståelse og generøsitet overfor os ‘småfolk’. Mor kunne således ud af disse heldige indkøb tilberede os mange gode måltider; især husker jeg alle de herlige supper, som sammen med de dertil ‘organiserede’ grøn-

sager, som omtalt tidligere, udgjorde en dejlig variation til alle de mange nødvendige grøddage. Af andre indkøbsgoder vil jeg sluttelig nævne, at der i vores nabolag lå et decideret æggeudsalg, som på visse dage næsten gratis uddelte mængder af frasorterede 'klinkeæg', og det holdt vi os fuldt orienteret om, og stod der på pletten, når de lukkede op. Det samme var tilfældet, når en af de lokale slagtere – på en slags tilbud – havde hakkekød billigt til salg (3 1/2 kg for 1 kr.). Typisk for tiden var det, at man købte mælk i spande – enten ved den omkringkørende 'mælkeemand' eller hos bageren – og ved den lejlighed var det en udsøgt og pirrende 'sport' for enhver dreng med respekt for sig selv, at kunne svinge den fyldte lågløse spand i store buer og sving med strakt arm op over hovedet, både forud og bagud, helst uden at spilde een dråbe. Det lykkedes da også i almindelighed efter lidt øvelse, selv om nogle enkelte helt måtte opgive at få styr på centrifugalkraften efter adskillige dyrekøbte, forgæves forsøg. Een ting i forbindelse med hele dette livsvigtige ernæringsproblem i hverdagen har prentet sig dybt i mine erindringer om Mor, nemlig, når hun hjembragte sin surt erhvervede månedsløn. Så var der lutter glæde at spore i hendes ellers så trætte og opgivende ansigtsudtryk, thi nu skulle vi rigtig købe ind af det bedste, vi kunne lide og 'rigtig smovse os' – som hun sagde. Først efter 3–4 dage under disse herlige omstændigheder, indtraf da nødvendigheden af at betale husleje, regninger og evt. ophobede kreditter, og så var vi tilbage til den grå hverdag igen med al dens margarine-madder med sukker på og lignende 'delikatesser'.

Små »byvandring«

Dette, med dristige udfoldelser, som det med mælkespanden, pæreskod, kapløb med politiet o. s. v., o. s. v., gjorde man for en stor del tillige for at gøre indstryk på de større drenge, således at man opnåede en vis form for good-will, der bl. a. medførte, at man fik lov til at følges med dem rundt i byen på deres idelige strejftog. Og de var bestemt ikke kedelige. Samtidig lærte man derved sine nærmeste omgivelser og aktuelle seværdigheder at kende – under deres kyndige vejledning og beskyttelse – så derfor deltog jeg i så stort omfang, som muligt, når jeg havde udført mine hjemlige forpligtelser.

En sådan tur kunne f. eks. starte på Rådhuspladsen. Ofte med besøg på selve Rådhuset, hvor vi besøgte og pillede ved alt tilgængeligt, heri inkluderet de første elevatorer, jeg oplevede. Dem var jeg nu lidt nervøs for, og jeg tog hellere trapperne helt op til kvisten og kurede i fuld fart ned ad de glatpolerede gelændere, hvorved man var sikker på en uhyre ublid bortvisning, ved landingen i stueetagen, hvor der næsten altid var rådhusbetjente i umiddelbar nærhed. Dog var der dage, hvor det var helt legalt, at komme op i tårnet og bese urværk og klokker samt nyde den vidunderlige udsigt over byens tårne og tage. Det var for mig meget imponerende, og jeg gentog mange gange turen for mig selv, når lejlighed gaves.

Herefter gik turen i reglen omkring hjørnet til den hosliggende hovedbrandstation, der især var et besøg værd, når vi vidste, at der skulle foretages træning og brandøvelser på stedet. Det var interessant at følge, når mandskabet rejste de store stiger, og mange kolde gys gav det os, når de fra allerhøjeste position, lod sig falde ned i springlagnerne. Vi beundrede også den fikse måde, hvorpå de med mindre stiger med kroge i enderne kunne klatre op ad husmurene, fra etage til etage, ved hjælp af vindueskarmene. Helt oppe fastgjorde de så redningslinier, beregnet til at fire evt. tilskadekomne indebrændte ned i såkaldte redningsstole. Alt dette blev udført i fuld uniform og tilhørende redningsudstyr. Det var jo noget, der kunne sætte drømme og ønsker igang hos os drenge, om engang at blive så stærke og modige, som folkene i dette korps, og vi forlod først området efter deres afsluttende øvelser. Var der en sådan dag mere tid til fritidssysse, fortsatte vi ud ad Vestervoldgade til Langebro og invaderede badeanstalten der; dog kun hvis der var 'fritid', thi ellers kostede det 10 øre for at få adgang, og det var der ikke mange af os, der normalt var i besiddelse af. Men når vi kom ind, gjaldt det om at komme hurtigt af tøjet og ud at få sig en dukkert i det iøvrigt ikke alt for rene vand. I modsat fald kunne man være sikker på, at blive svinget lidt frem og tilbage og smidt ud på det dybeste sted i bassinet – enten man så kunne svømme eller ej, og det var jo ikke altid lige morsomt for dem, det gik ud over. Det medførte da også øjeblikkelig udvisning af de 'formastelige', hvis den jourhavende bademester iagttog en sådan uforsvarlig opførsel. Men ellers muntrede vi os pragtfuldt med legen 'tagfat' i vandet, spring, og øvelser i svømning og dykning.

Dette med friluftsbadning skulle jeg dog få adskilligt bedre tag på, i

forbindelse med min skolegang, idet svømning var et – i dobbelt forstand – elementært fag i gymnastikundervisningen på to af de skoler, jeg kom til at frekventere; men derom senere! Foreløbig vil jeg berette om andre mål for vores trang til at se os om i byen. Vi lagde tit vejen om forbi Politistation 1, under hvilken vores distrikt hørte, og som dengang lå på Nytorv. Den var som sådan: nabo til det gamle kvindefængsel og genbo til Domhuset. Den konstellation gav da også tit anledning til mange tragikomiske syn og oplevelser her, (for vores part altså, heldigvis, udefra!) – dog, selv om man ikke havde noget kriminelt på samvittigheden, kriblede det altid så sært i maven, når den store massive, faretruende port åbnedes, og fanger, til fods eller pr. »Salatfad«, blev transporteret ud eller ind. Alene navnet: Slutterigade, som det mellemliggende stræde hedder, satte éns fantasi i forbindelse med uhygge og bødler. Ligeledes blev jeg helt beklemt ved stikke op på gangbroen, som forbinder arresthuset med domhuset, ad hvilken de 'indsatte' uset og bekvemt – uden mulighed for flugt – kunne føres frem og tilbage. Navnet på denne udvendige korridor kaldtes »Sukkenes Bro«. Om denne betegnelse er af officiel eller privat karakter, ved jeg faktisk ikke; men er uden tvivl udsprunget af, og opkaldt efter, de utvivlsomt mange lyde af den art, der er blevet udstødt under passagen hér af de indfangne misdædere m/k gennem tiderne. Efter et kortere eller længere ophold i dette dystre domæne, blev vi gerne enige om at fortsætte i retning af havnen. På vor vej dertil, fulgte vi gerne Strøget og krydsede ned igennem »Mayonnaise-kvarteret«, som man populært kaldte de små gader omkring Holmensgade og Nicolaj Plads, på grund af de fine fiskenavne disse var udstyret med: Laksegade, Hummergade o. l. Sammen med Dybensgade indeholdt hele dette kvarter vitterlig den højt besungne 'Holmens faste stok', der jo bestod af letfærdige damer, der for en kort stund og for ganske små penge, udlejede deres krops herligheder – og vel fortrinsvis til 'søens folk' – deraf navnet. Mange andre mandlige skabninger end os defilerede rundt, og beskuede de, i vinduerne, udstillede kvindelige attributter, som på de mere modne damer – til min undren og forskrækkelse – kunne fremstå i alm. ballonagtige størrelser. Dette leben: med fløjten, skænden og tingen om priser samt gensidige, højlydte og mere eller mindre sjofle meningsudvekslinger, syntes jeg langt fra, var nogen hyggelig del af vores 'sight-seeing-tur'. »Nej, til den 'ende', er I for små!«, påpegede de større drenge, grinende. Når vi

omsider nåede ned til de forskellige havneområder, var der virkelig mere interessante oplevelser at hente og mangfoldige ting at snakke om og se på.

Men 'livet ved havnen' – som man siger – er jo beskrevet så strålende og stemningsfuldt og så ofte af mange gode forfattere og visemagere, at jeg ikke hér vil henfalde til detaljerede beretninger eller indtryk fra dette i sandhed særegne og oplevelsesrige miljø. Vi kendte efterhånden hver meter bolværk fra Amager sydstrand til Frihavnen, og besøgte de mange havne-afsnit – fra tur til tur – efter forudgående afstemning. Ved synet af de store skibe og duften af tjære og hav, var der allerede dengang flere af mine små kammerater, der fast besluttede sig til at ville 'ud at sejle' – som vi sagde – efter endt skolegang. For en del af dem blev det da også virkelighed, idet det ikke var så svært at få hyre som dreng, og da det ej heller for drenge i vores kreds var særlig vanskeligt, at få sine forældres accept hertil – tværtimod – selv sønner af folk fra de bedre samfundslag fik – endog med kraftigt bifald – deres forældres samtykke, især når de havde status som: familiens 'sorte får'. Det var jo alt i alt en forholdsvis god løsning, for en tid, at blive aflastet for videre besvær.

Af andre daglange 'byture', hvor vi små stadig hang med, holdt jeg mest af de, der, som så ofte, startede med en tur gennem 'Strøget'. Her var der et myldrende liv, og hvor utroligt det lyder, var der kørende trafik i begge retninger – endog med busser. Det gjorde jo fortovene meget smalle, men ikke smallere end at vi klistrede os fast ved alle de flotte udstillingsvinduer med konfektur, guld & sølv, sportsudstyr og for os ubetalelige beklædningsgenstande – alt af fineste karat. Men allermest tiltrak legetøjsbutikkerne os, af hvilke jeg bedst i min erindring, ligefrem på min krop, endnu fornemmer fa. »Thorengreen«s ruders meget nære kontakt med min næse – specielt op mod jul var det for éns sanser et fantastisk eventyr at opleve. – Men vi måtte løsrive os og følge med videre derudad, og som regel svingede så hele flokken ned ad én af de sidste sidegader på venstre hånd, inden vi nåede frem til Kongens Nytorv's kaotiske virvar. Vi krydsede gennem små krogede gader til udmundingen af Borgergade – (i Gothersgade) – og ad denne trods navnet *ikke* særlig borgerlige gade, begav vi os ind i et helt specielt bykvartér, som blandt folk i almindelighed, ikke havde det bedste ry på sig. Men for os, var passagen her, hverken ubehagelig eller urelevant, idet det var her, vi

havde de bedste aftagere til vores indsamlede kluns og rariteter. Iøvrigt afveg gadebilledet og klientellet ikke meget fra vores eget derhjemme – bortset fra ejendommenes endnu ringere tilstand. De var da også allerede dengang under kondemnering og i høj grad saneringsmodne. Når vi nåede ud i enden af gaden, og havde muntret os lidt omkring ved Nyboder's små sjove huse, drejede vi hen forbi brandstationen i Adelgade, og fulgte så denne færdselsåre mod city igen – dog med en lille afstikker ned ad Prinsensgade, der var kendt for sin livlige prostitution, og tillige husede vores kommunale brændselsudsalg. Denne gade blev under den senere byfornyelsesplan fuldstændig bortelimineret, og kun de færreste mennesker idag, erindrer vel dens eksistens.

Når vi sådan havde haft ærinder i dette kvarter, invaderede vi af og til Kongens Have/Rosenborg Have, hvor vi legede og spillede bold i dette grønne og friske område, og foretog – på bestemte dage, hvor der var åbent – en interessant og lærerig rundtur i Botanisk Have. Efter timers ophold her, meldte sulten sig ganske naturligt, og på vejen hjem slog vi ofte et smut hen for at se, hvad Suhmsgades Folkekøkken dén dag bød på. Var det hakkebøf, frikadeller eller stegt lever, som var de fleste drenges livretter, splejsede vi vore penge sådan sammen, at alle fik sig et hårdt tiltrængt måltid. Rent personligt var jeg vildt betaget af stedets sulevælling, og lige så tit jeg kunne hamstre en spisebillet, orienterede jeg mig frem til, hvilken dag denne herlige ret stod på 'programmet' – så var det ind i køen, og 'kors' hvor gik det dog langsomt med ekspeditionen!! A'propos køkkenet hér, vil jeg lige indskyde, at det senere hen i tiden ikke forblev mine største ønskers mål, idet den hjemlige nød gjorde, at jeg igennem et par år måtte hente familiens middagsmad der, når mor havde fået tildelt omtalte spisebilletter. De gaves som hjælp til enlige mødre med flere mindreårige børn. Især om søndagen var det et mareridt, når jeg som oftest alene måtte begive mig afsted med spande og skåle gennem de stille gader. Og værst var det på hjemvejen, når man med de fyldte beholdere skulle prøve at undgå at støde ind i børn, man kendte. Det var ikke 'lykken'; og jeg benede på bestemte strækninger så hurtigt afsted, at jeg måtte være glad og tilfreds, hvis jeg ubeset nåede vejs ende med maden, uden at have spildt noget nævneværdigt.

Mor havde et stykke rengøringsarbejde hos en sagfører i Gothersgade, hvortil jeg ofte fulgte hende, og undervejs instruerede hun mig om, hvor-

Et billede af Landemærket, der var del af ruten til Folkekøkkenet, og hvor vi også solgte en del af vores »kluns« bl. a. til butikken i.v. (i kælderen!). Foto: Kbhvn.s Bymuseum.

ledes jeg forsigtigst og rigtigst skulle bevæge mig i trafikken, og hvilke gøremål, jeg skulle udføre hjemme, til hun selv var tilbage. På en af disse ture, viste hun mig, hvor »Peder Madsens Gang«, som hun tillige kaldte »Smedens Gang«, i hendes tidlige barndom, havde ligget. Vi havde nemlig et par gamle billeder af strædet derhjemme, samt ét lignende af »Pistolstræde«, fra samme epoke (ca. 1870). Dette førstnævnte stræde blev i nyere tid helt bortsaneret, og blev opslugt af nuv. Ny Østergade. Når jeg fra dette byafsnit skulle hjemover, stiledede jeg helst mod Nørrevold; så følte jeg mig næsten allerede hjemme. Men jeg vil lige her tilstå, at jeg hyppigt forinden, fristedes til at foretage en lille afstikker til Sct. Gertrudsstræde, hvor jeg havde en lille kammerat boende, hvis mor var servitrice i café »Solen« i Aabenrå, og traf jeg ham hjemme, fik jeg ham ret hurtigt overtalt til at aflægge hende et lille besøg – med den for min part lumsk bagtanke – at hun var i sit sædvanligvis gode lune og, som så ofte

før, overlod os hver en dejlig, rød, sodavand og dertil en pæn skilling, hvis vi pænt og kvikt sagde 'farvel og tak' og forlod stedet. Det gjorde vi så – og dagen for mig var 'reddet'.

Inden jeg helt forlader mine kulinariske udbredelser, vil jeg lige berette om et andet – endog helt gratis – meget benyttet 'spisetempel' for ubemidlede. Det var på det nedlagte Twedes Bryggeri's areal på Vesterbrogade. Her tildeltes der enhver, der kom – ung eller gammel – en kolossal portion grød med dertil hørende drikke. Stedet kaldtes da også i folkmunde: »Grødslottet«. Det dreves og var funderet qva et legat af Twedefamilien; så deres navn og gode ry levede videre på allerbedste måde i mange år fremover – ikke mindst hos de fattige i samfundet. Trods vore mange besøg her og ligeså mange besøg i de omliggende små biografteater, var det ikke lige Vesterbro som sådan, der var vores yndlingssted at opholde os på. Vi fornemmede en udtalt fjendtlig stemning mod os, lige så snart de opdagede, vi tilhørte en anden bydel, og det var ikke altid lige behageligt.

Noget om Biografer m.v.

– Hvorfor det egentlig var sådan, forstod jeg ikke rigtigt, idet vi var lige dårligt klædt, og den sociale tilstand i det hele taget vel nok ikke var værre eller bedre dér end hos os andre i den indre by.

Men vi drog derudad i flok og følge, når vi skulle ind og se film i Vesterbros Bio, som derude, sammen med »Loppen« i Dannebrogsgade og Sønderbro Biografteater, fremviste de bedste programmer for vores temperament. Der vistes altid to film – i een forestilling – som regel en kriminal- og en cowboyfilm. Det var jo stumfilm dengang, og kostede 35 øre for børn og 70 øre for voksne. Der var en støj og larm – selv under forestillingen – sådan, at man dårligt kunne høre musikledsagelsen, som de fleste steder fremførtes af en aldrende 'klaverbokser', som også måtte finde sig i, at få smidt alt muligt affald ned i hovedet, til almindelig morskab for det ungdommelig publikum, hvoraf de værste af slagsen, var mælkedrengene, der så vidt muligt kaprede pladser oppe på balkonerne. Heroppe kunne man tillige – selvom det var forbudt – snige sig til at spise medbragte 'madder', drikke øl, ryge sig en 'smøg', – ligesom nogle af

de yngste knægte, der havde været igang fra kl. 5 om morgenen – ind mellem kunne tage sig en lille lur på en bænk eller oppe i vindueskarmen, hvorfra de så lige kunne øjne lærredet – hvis eller når bifaldslarmen steg væsentlig. I pausen mellem de to film måtte alle dog indtage en nogenlunde korrekt siddende stilling på træsæderne, – som immervæk blev knaldet op og ned – for at øge den almindelige støj – idet stedets kontrollører tændte lyset og luftede ud, samt sprøjtede et eller andet desinficerende middel ud i lokalet. Det var skam også hårdt tiltrængt! Inden Forestillingen begyndte, og mens man kæmpede for at få en god plads, – thi der var ikke nummererede pladser disse steder – vist der reklamer af mange arter; men foruden den helt obligatoriske på disse kanter med: 'Bernina' er stedet!, kan jeg kun huske een til. Men til gengæld kan jeg både tekst og billede, den dag idag, idet det var en uskreven lov og en ufravigelig tradition for enhver dreng, der var stor nok til at gå i 'biffen', at kunne råbe med på følgende annoncering:

»Reklamens magt er underfuld – vis dig mod den ej trodsig;
du kan få posen fuld af guld – ring blot til 'Monterossi'!«

– og så fulgte en sand strøm af penge ned over lærredet, for at illustrere virkningen af denne gode investering – og der var unormalt stille i lokalet, medens dette sidste pågik, indtil der pludselig viste sig en femkrone-seddél. Så var freden forbi, idet alle – som med een mund – skreg: »Der er den!«. Ja, dette indslag kunne vi aldrig blive træt af, og jeg har tænkt over, om ikke det var en slags spøg, der til en vis grad er identisk med f. eks. ungerens råb op til Pantomimeteatret i Tivoli: »Sig noget Pjerrot!«

Af andre biografer, af nogenlunde samme kategori og størrelsesorden, opsøgte jeg mest, de der lå lige i nærheden såsom: »Højbro« og den gamle »Nørreport«, der da lå i Frederiksborggade; men den allernærmeste og allermindste og dertil allerældste, jeg overhovedet kan huske, lå – for mere end et halvt århundrede siden – i Vestergade og hed vist »Kino-grafen«. Den lå som nabo til en af byens ældste og mest landskendte kælderbeværtninger: »Stafetten«, hvor folk af alle slags mødtes og fyldte lokalet til bristepunktet fra tidlig morgen til der ved midnatstid lukkedes. Disse to 'etablissementer' er for længst delvis saneret og renoveret og er opslugt af dagbladet 'Politikens Hus'. Skulle man se bedre film, og sidde mere behageligt – som f. eks. på polstrede sæder – måtte man ofre lidt mere og opsøge mondæne steder som: Kosmorama-teatret eller Metropol

beliggende på Strøget, eller videre frem til Paladsteatret og Kinopalæet o. l., hvor der fremvistes 'storfilm' og filmatiseringer over kendte romanforfatteres værker. 'World Cinema' og det noget senere etablerede 'Palladium' blev, som voksen, mine storfavoritter indenfor branchen. Det var på nævnte steder, at jeg som dreng frydefuldt levede med i så godt som samtlige Gøngernes, Tarzans og de tre Musketerers eventyrlige bedrifter. Også film om Grækernes og Romerrigets klassiske storheds tid havde min udelte interesse, med deres fantastiske scener, med masseudfoldelser i kæmpeslag, og storslåede panoramaer og bygningsværker. Altid var hovedpersonerne hér tyranniske statsoverhoveder, som dog i sidste ende kom til kort overfor modstandere, – personificerende: religion, mandig styrke, kvindeligt, intriger e. lign., der medførte tyrannens fald. En genre, jeg nød på en helt anden måde, var ting som »Oliver Twist« og i det hele taget alt, hvad der kom frem af Dickens' festlige, men tillige hjerterørende fortællinger. Heri kunne hans herlige skikkelser, hos mig, fremkalde både smil og en lille tåre i handlingens forløb.

Følelser og spænding af en helt anden – og iøvrigt for os alle meget attraktiv – karakter, oplevede jeg, når jeg sammen med nogle af kvarterets større drenge, kunne være heldig at snige mig med ind og se 'gysere'. Ved at bevæge mig i ly af de 'store', strække mig gevaldigt, og til lejligheden være iført lange benklæder, lykkedes det da sædvanligvis også. Det drejede sig om de ældste – men af den grund ikke mindre uhyggelige – udgaver af film som: »Dobbeltmennesket« alias »Dr. Jekyll & Mr. Hyde«, »Vampyr«, »Baskervilles Hund«, »Dr. Mabuses Testamente« og »Klokkeren fra Notre Dame«, for blot at nævne nogle af dem, jeg bedst husker. Det var stærke sager med rigelig gru og uhygge, og handlingens mest ondsksfulde hændelser foregik altid i sene nattetimer i begmørke slotte, kirkegårde eller heder. Jeg vil godt betro enhver, at jeg ind imellem, hurtigt tog øjnene væk fra lærredet, for lige at kaste et blik ned langs bænkeraderne for at konstatere, at jeg stadig var i selskab med lutter rare og 'almindelige' mennesker. Men ellers fulgte jeg meget opmærksomt med, og indkasserede de kolde gys i den rækkefølge de kom, idet jeg naturligvis helst identificerede mig med de modigste og dristigste personer, som i enden af filmen, afslørede og destruerede al ondskskab og dens udøvere. Jo, alt var såre spændende, indtil man helt alene i en aftens mørke – ad folketomme gader – nåede frem til sin bopæl, og pludselig følte sig så modby-

delig bange – endog forfulgt. For mit vedkommende stod jeg foran vor store aflåste træport, bag hvilken, jeg vidste, en lang begmørk gård, frem til baghuset, skulle forceres. Det var i ordets værste forstand ikke ‘lyse udsigter’, og i en sådan stund, var det lige før, man fortrød sin nylige filmoplevelse, og på stedet lovede sig selv, at det skulle vare meget længe, før en gentagelse skulle finde sted! I en sådan situation, var der nu kun een ting at gøre – vente til der forhåbentlig snarligt – kom en eller anden beboer og skulle ind, og for at have sin ære i behold, da forklare, at man uheldigvis havde glemt sin portnøgle. Når så det heldige øjeblik omsider indtraf, fulgte jeg lige i hælene på vedkommende – højt takkende for hjælpen – for dernæst, med hjertet oppe i halsen, men nervøst småfløjtende, at tage den sidste etape i hurtigste gangart mod min opgang, B. Næst op til døren, var jeg i den grad glad og lettet, at jeg ikke engang frygtede den højst sandsynlige afklapsning, der ventede mig for min alt for sene hjemkomst.

Folkeliv og gadebilleder – på godt og ondt

Trods tidernes ugunst og historiske alvor med krig og død – først og fremmest udløst af det ulyksalige pistolskud i Sarajevo, senere fulgt op af den russiske revolution, med Czarens fuldstændige sammenbrud til følge (nøjagtig dagen efter min fødsel) og den efterfølgende borgerkrig sammesteds, omkring Lenins og Stalins grupperinger, om magtens anvendelse og politiske struktur, samt borgerkrig i Frankrig og Spanien – kunne man dog her i Danmark, med sin neutralitet, leve nogenlunde frit og fredeligt. Krigstidens mangler på en masse varer fra udlandet, og følgevirkningerne heraf, skabte som bekendt en uhyggelig stor arbejdsløshed, som desværre varede mange år fremover.

Men man måtte jo affinde sig med disse tingenes tilstand. Vi kunne jo ikke gøre noget derved, men kun prøve at holde humøret oppe – hos hinanden – og, populært sagt: ‘finde ud a’ det’. Og jeg skal love for, at der blev udvist al mulig opfindsomhed med dette ‘slogan’ for øje. På gaden myldrede det med små-handlende af alle arter – på mere eller mindre selvbestaltede bevillinger – og forskellige servicetilbud blev ligeledes annonceret med højlydt og gennemtrængende stemmeopbud, – flere af

Typisk udvalg af omtalte »mælkedrenge«, som jeg gik i klasse med et par stykker af! Tidlig morgen (ca. 1917). Foto: Kbhvn.s Bymuseum.

dem havde endog tillagt sig en vis melodios, fagbestemt, udbasunering af deres respektive ærinder. Vi drenge morede os med at smådrille dem, når vi ikke havde andet for, og vi øvede os op til at imitere deres udråb og gebærder, ganske godt! Det blev taget med godt humør fra alle sider, når man blot ikke 'gik over strengen'. Og i det følgende vil jeg prøve at fremmane i erindringen – flest muligt af disse herlige og oftest muntre skikkelser.

Det må være på sin plads, at starte med 'mælkeanden', som tidlig morgen kørte gennem gaden og med sin klokke gjorde opmærksom på sin tilstedeværelse. Så kom folk ilende til med spande og kander, for hos ham at købe billig mælk og evt. fløde til dagens forbrug. Det var ved hjælp af potte- og pæglemaal, man fik øst den ønskede mængde op i sin medbragte beholder. Omtrent samtidig ankom en anden leverandør, der ligeledes

daglig havde ærinde til ismejeriet og til andre butikker med behov herfor: nemlig 'ismanden' fra »Krystalisværket«. Han havde selvsagt også store leverancer til samtlige beværtninger i kvarteret. Dog forbarmede han sig i forbifarten af og til overfor en 'lykkelig' indehaver af et lille privat isskab, og solgte vedkommende en kvart eller en halv stang is, hvilken blev leveret uemballeret i armene på køberen, som så i fuld fart – med folks vittige tilråb – måtte hjemføre den hastigt dryppende sag.

Når vi ser bort fra de uundgælige og uundværlige skraldemænd, som på dette tidspunkt næsten var færdige med deres dont og havde fuldt læs, trods de meget høje fjæle, deres vogne var forsynet med, var det næste kasketbærende folkefærd, der dominerede gadebilledet i formiddagstimerne, bryggerne. Deres salgsvogne blev jo trukket af de vel nok så kendte store kraftige, belgiske 'bryggerheste', som vi alle var helt vilde med at få lov til – med egen hånd – at fodre med en rugbrødsendeskorpe, som man ikke var sen til at fremskaffe i bekræftende fald. Men ellers var dagligdagens kørende trafik helt domineret af de hundredevis af vognmænd, som jo var tidens transportører af alle slags varer – for forretninger og fabrikker – og ikke mindst for al offentlig arbejdsforetagsomhed.

En evne, de fleste af alle disse heste havde tilfælles, var, at de kendte deres daglige runde så godt, at de med tøjlerne liggende løse over ryggen, af sig selv kunne avancere fra det ene aktuelle sted til det næste. Det var morsomt at følge, og kan vist med et moderne ord kaldes 'timing'? Enkelte af dem skred dog først fremad, når de så deres herre og mester bevæge sig frem ad fortovet. Så behøvedes hverken lyde eller fløjt – selv ikke, når de havde det meste af hovedet nede i den i forvejen anrettede mulepose (altså hestene)! Mens jeg er ved disse heste-involverede erindringer, vil jeg berette om en enestående, men helt autentisk, situation, der engang opstod netop på grundlag af disse kloge 'firbenedes' selvstændighed. Sagen var dén, at den respektive kusk, i den sidste ende af sin tur, var faldet i privat selskab, et sted hvor han gerne tog sig en 'genstand' på vejen hjemover. Men det blev imidlertid til et par øller eller mere end normalt, og tiden gik. Men hvem der også gik – det var hestene! De havde efterhånden mistet tålmodigheden, satte igang og styrede målbevidst hjem til stalden – stille og roligt, og uden at have forulempet den almindelige trafik mærkbart. Ja, det var en slem forskrækkelse for manden, da politiet pludselig stod foran ham for at få en forklaring og af-

levere et bødeforlæg. Men heri var han nu egentlig heldig, idet det ikke sjældent skete, at heste, der var løbet løbsk, som det hed, anrettede alvorlige skader, inden de blev standset ved helt modig indsats. Af hestekøretøjer iøvrigt så man da tillige mange, noget mindre, men flotte firma-ejede vogne, ofte i prangende farver og med indehaverens varesortiment og adresse påmalt. Af disse kan jeg især huske nogle af de sidste, der brugtes, og som i øvrigt kun var forspændt med een hest. De repræsenterede firmaer som: Galle & Jessen, Garøe og Singalla te-import, Linnets og Chr. P. Thomsens kaffe og f. eks. slagtere som Ryholt og Becker. Men den mest morsomme af slagsen at iagttage – og efter min mening også den allersidste – var slagter Niels Jensen's i Lavendelstræde. Den blev dirigeret afsted i højeste 'gear' gennem byens små gader af stedets slagtersvend og en lærling, som begge affyrede humørfyldte tilråb – dels til hesten og dels til skrækslagne fodgængere og cyklister, således at vognen helst ikke på noget tidspunkt skulle have nødig at sagtne farten. Som et lille kuriosum, kan jeg bemærke, at denne iltre ekvipage jævnlige havde ærinde til selveste Amalienborg Plads, hvor de leverede kød o. a. til det kgl. danske hof. For god ordens skyld, vil jeg da også lige nævne, at jeg i mine første drengeår, havde den store – om end lidt blandede, – i sagens natur, – fornøjelse, at overvære brandkorpsets hestesprøjter under udrykning, i hurtigst mulige fart mod brandstedet, som desværre kunne hændes, at ligge så langt væk fra Stationen, at ilden havde nået at rasere vel rigeligt, inden man galopperende nåede frem. Et endnu mere dystert minde fra dengang har jeg om bedemandens sortmalede vogn, som man jo heller ikke kunne undgå at møde. Den bevægede sig uendelig langsomt afsted, og selv om den skam var smukt poleret og med fineste hvide stafferinger samt trukket af de flotteste sorte heste, så var det et syn, jeg helst var fri for; derimod syntes jeg, i min skyhed, at det var et tiltalende og høfligt træk hos de voksne, der passerede, at se mod kisten og samtidig lette på hatten i ærbødighed for den afdødes sidste færd.

Som et mere muntert indslag i denne trafikale udredning, kan jeg berette om en vis vognmands uforglemmelige og mest pudsig adfærd. Thi, foruden at have set og nydt de kongelige kareter og selv prøvet at køre i de nydelige charabanc'er igennem Dyrehaven, havde jeg nemlig det held, på nærmeste hold, at kunne beskue og endda berøre, en meget lille velholdt luksus-karet. Det traf sig nemlig, at jeg i naboejendommen talte og

legede meget med en dreng (og hans søster), hvis far var vognmandskusk. Han var sit firma en god og pligtopfyldende mand, og overlodes derfor det ærefulde hverv at køre den kostelige vogn højtideligt gennem gaderne, som regel til kirken, når et brudepar ell. lign. skulle transporteres til rette sted. Det foregik naturligvis om søndagen, og når jeg skriver 'kirken', så er det fordi, det fortrinsvis var vores eget sogns: »Vor Frue Kirke«, der var hans mål. Her blev jeg og mine søskende iøvrigt både døbt og konfirmeret. Men det morsomme var, at manden, ligegyldigt om turen gik til denne kirke, eller en hvilken som helst anden i byen eller dens omegn, så lagde han ruten ned igennem vores gade: (Sct. Pederstræde) – udelukkende for at gøre sig bemærket. Han var af vækst en ret så lille mand og til daglig iklædt den – for enhver almindelig vognmandskusk's – ikke særlig flatterende mundering, som jo skulle tåle al slags vejr samt af- og ombæring af alle tænkelige, mere eller mindre snavsede varegrupper. Men, når han så til gengæld kom agende med sin flotte karet, trukket af to spændstige hvide heste, siddende højt oppe på bukken i 'fuld galla' med tilhørende cylinderhat m/ rødt bånd, så var det – i hvert fald for os drenge – som om, han var vokset mindst en halv meter. Til stor ære og med megen stolthed, især overfor sig selv, og også for sin families, svingede han med hatten op imod dem i vinduet, hvor de straks var samlet, mens han med den anden hånd slog adskillige, ganske umotiverede, men kraftige slag i luften med pisken. Så gik farten videre, og han lod som om, han ikke ænsede, at hans støjende optrin havde kaldt adskillige af gadens beboere til vinduerne; men man kunne se af hans knejsende holdning, at han frydede sig over at have været 'begivenhedernes' midtpunkt. Nogle få fulgte ham da også med lidt misundelige blikke, medens de fleste grinede hovedrystende over hans naive glæde. Vi drenge, som var nede på gaden en sådan dag, drillede med at hænge bag på vognen et stykke vej derhenad – hvilket vi i øvrigt også praktiserede til daglig bag alle slags vogne – indtil vi måtte slippe, efter et velrettet slag over fingrene med piskesnerten.

Op ad dagen vekslede gadebilledet en hel del, og jeg kunne fra min observationspost på en af de sten, der kantede port-indkørselen til vores gård, sidde i timevis og følge gadehandlernes brogede skare, der var i stadig bevægelse gennem strædet, ivrigt og højrøstet faldbydende og annon-

cerende deres varer, som de altid sørgede for, lå et par ører under pri-serne på de faste forretningsdrivendes – til stor fortrydelse og harme for disse. Det vrimlede f. eks. med frugtsælgere, hvis trækvognes last som oftest var specialiserede; det kunne således være, et helt læs bestående af: bananer – æbler – pærer – appelsiner – op mod Jul, lutter dadler eller figner o. s. v., der var den respektive handelsmands ‘slagvare’, dén dag. Så dukkede ‘sandmanden’ op og skreg op om sit fine tørre sand, der var an-vendeligt, såvel til at strø på de hvidskurede trapper som til underlag i fuglebure. Der var også skærsliberen, hvis velkendte ‘skærslibersang’ blev én af de første melodier med tekst, jeg derved fik lært mig. En dag over-værede jeg en skærende disharmoni under afsyngningen af pågældende vise, idet der fra den anden ende af gaden, ligeledes skrålende, fremførte sig en kollega – naturligvis i lige så lovligt ærinde, som den anden. De ‘kolliderede’ så at sige lige ud for, hvor jeg sad; begge holdt stædigt på deres forrang overfor den anden, og det udartede da også til sidst i et veritabelt slagsmål, som dog brat afsluttedes, da en betjent nærmede sig arenaen.

Lirekassemændene, som gerne var invalider og af den grund havde opnået licens til at spille på gaderne, gav da også gerne en sang ‘til bedste’; men, som jeg tidligere har beskrevet, styrede de helst ind i går-dene – på trods af bestemt forbud derimod – og udfoldede sig med mere eller mindre held, indtil de blev udvist af den stedlige vicevært. En sort herre, der med jævnlige mellemrum også indfandt sig i gården, var skor-stensfejeren, som med sit særegne tonale udråb om: »skorstensfejeren kommer imorgen«, gjorde opmærksom på sit tilstundende forehavende, der jo bestod i at soignere ejendommens osende og sodfyldte varrefascili-teter. Så var man advaret imod at have vasketøj ophængt på tørreloftet, og mod på anden vis at være til gêne for hans fremtrængen. Endnu en ‘sælger’ på gaden, var en lille mand, der med en sjov og gnækkende, men alligevel gennemtrængende stemme, tilbød sit friske tørre optændings-brænde, som var opstablet på ladet af en trehjulet cykel – uden dæk og slanger. Men afsætningen af de ellers sirligt bundtede ruller, gik i vores kvartér dog kun ret trevent, idet de fleste havde lært sig, at tænde op i ovnene med hårdt sammenpresset avispapir, stænket med lidt vand. Man lærte tilmed, at afbrænde al slags affald, og skulle det hælde, at der ikke

rigtig ville komme 'fut i fejermøget', gav man den – med al skyldig forsigtighed – en lille 'skvat' petroleum, som man pr. rutine gemte til formålet, når lamperne fyldtes op.

Mindst een gang om ugen flokkedes gadens beboere om en ventet og altid kærkommen gæst; det var 'fiskemanden', hvis budskab opfangedes helt ind i de bageste baggårde og lød: »sild er godt!«, eller kunne varieres efter den fiskesort, han nu selv mente, var dagens bedste tilbud. Ja, der var travlhed omkring hans immervæk dryppende, bassin-inddelte trækvogn: med udvælgelse, flåning, avisindpakning og vejning på en af de gamle balancevægte, som iøvrigt brugtes af samtlige gadehandlende. I modsætning til gadens nævnte omvandrende handelsfolk, var der sjældent nogen egentlige konfrontationer mellem de allestedsnærværende 'LAB'er,* der indsamlede alle slags genbrugsartikler og kasserede materialer. De havde faktisk organiseret sig, og derigennem formeligt inddelt byen i 'distrikter', og dertil havde mange af dem specialiseret sig i bestemte 'varegrupper'. Foruden alt, hvad de fandt i affaldsdynger og gårdenes bølter, benyttede de også husstandsbesøg, og gik fra dør til dør, for at tilbyde at købe eventuelle kassable effekter, for at få alle 'skjulte' ressourcer frem.

Som modstykke til alle disse – mere eller mindre lurvede skikkelser – betragtede jeg de nydelige rødfrakkede postbude, som travlede afsted fra opgang til opgang dagen igennem. (Jeg mener, de dengang foretog 3 om-bæringer alle hverdage!). De kendte herigennem en god del til folks nok så private affærer i deres faste distrikt, og det var ikke altid lige behageligt for modtagerne at vide, idet det alt for ofte var de let kendelige rykkerbreve, der udgjorde vores og mange andres gennemgående korrespondance.

Om aftenen bevægede der sig andre arbejdsmæssige udøvere – også uniformerede og til fods – som f. eks. 'lygtetænderen', som vi med en vis rimelighed også kaldte: 'lyseslukkeren'. Det var jo hans opgave at tænde og slukke gas-gadelygterne, efter en vis timeplan i henhold til årstiden. Han var tit genstand for irriterende skærmydsler af gadens drenge, som, når han med sin lange dertil indrettede stang havde trukket ned og slukket, hurtigt klatrede op ad lygtepælen og trak i den anden side af mekanis-

* LAB = Landsforeningen til arbejdsløshedens bekæmpelse.

men, så der igen var fuldt blus på lampen. Så blev han selvfølgelig sur og ondskabsfuld, hvilket jo også var meningen fra drengenes side, for så indledtes de mest forrygende og for os højst grinagtige jagter, som gerne endte med, at manden udaset opgav videre, idet han indså det umulige i, både slukke lygter og få ram på knægtene, med sit lange, lidt elastiske redskab. Noget mere respekt havde vi for nattevægterne, som noget senere foretog deres natlige runde, for at tilse deres klienters lokaliteter og samtidig overvåge, at forretnings- og gangdøre var behørigt aflåste. Sædvanligvis var det dog de tidligere beskrevne gadebetjente, der som de sidste, afsluttede dagens og aftenens travle gadeliv. Det gjaldt dem, der havde 'hundevagten', som de kaldte det, nemlig tidsrummet mellem 12 og 2. Selv som ældre, fulgte vi da også den indlagte autoritære hentydning, der gaves med et venligt godnat-honnør eller et hvast blik – alt efter 'strisserens' humør og gemyt.

Søndagene i byen var selvsagt de mest stille og kedelige, og man følte sig særlig nedstemt, hvis éns bedste kammerater var ude på private besøg eller udflugter. Så satte vi os – vi hjemmeværende – på en trappesten ca. midt i gaden og afventede noget skulle ske. Vi overværede således af og til slukningen af en mindre ildebrand, der som regel opstod i skorstenene, når man på hviledagen fyrede vildt og uhæmmet med de mest mærkelige og ofte eksplosive materialer. På grund af stilheden i almindelighed overhørte vi da også jævnligt familiers private skænderier, som kunne udarte til så grove husspektakler, at politiet måtte tilkaldes, for at dæmpe gemytterne ned. Normalt var det dog oftere på værtshusene, at de større uoverensstemmelser opstod. Årsagerne kunne være mange, når der var kommet lidt rigeligt 'under vesten'. Og når så tjeneren syntes, at de implicerede parter havde råbt længe nok, blev de hårdt og brutalt, af ham og med lidt assistance af de øvrige gæster, gennet ud på gaden, hvor de så, uden at være til gêne for andre, kunne afgøre deres stridigheder med mere kontante og 'slående' argumenter. Det kunne udvikle sig mere eller mindre groft eller komisk – som regel heldigvis oftest, det sidste – indtil kombattanterne blev trætte af legen og skiltes under truslen om revanche, næste gang de mødtes.

Mere opmuntrende, omend kortere, episoder indtraf, når nogle af byens 'originaler' dukkede op, og dem var der en del af på dén tid. Men de fleste af dem, gik vi ikke så højt op i, da vi henregnede dem enten

under kategorien: stakkels sprittere eller 'farlige' børnelokkere, som vi iflg. vore forældre, skulle undgå at komme for nær. Men nogle stykker af de flinkeste, der ret så regelmæssigt kom igennem gaden, var vi helt fortlørlige med, snakkede, og holdt moderat sjov med. En af dem var selveste 'fælledronningen', Maja, der trods sit nære tilknytningsforhold til det i titlen angivne østerbro-domæne, godt kunne finde på, at foretage en lille 'sight-seeing'-tur – især til de gamle gader i den indre by. En anden skikkelse af samme format, mindes jeg ganske svagt; det var den efterhånden aldrende, legendariske »Jomfru Tidsfordriv«, hvis særegne gangart og ubeskrivelige, klunkede påklædning – med store pelskraver og hatte – var et pragtfuldt syn for øjet. Hun tålte ikke drillerier, og hun generede til gengæld heller ikke os, så vi ventede solidarisk med at bryde ud i de helt store grin, indtil hun havde passeret os og var nået udenfor høre- og rækkevidde. En ligeså ufarlig og tragikomisk person indenfor dette regi, var en mand, som lød navnet »Krølle-Charles«. Ham kunne vi skæmtes med, og gøre glad, hvis blot vi hjalp ham med at finde nogle cigaret-skodder eller anden form for rygelse, der kunne bruges til hans pibe. Så fortalte han sjove historier og berettede om særlig heldige fund og generøse foræringer, han havde været genstand for på sine vandringer rundt i byen. Endelig vil jeg her nævne et 'tilfælde', i form af en altid beruset dame, der ved sin fremtræden bestemt ikke satte vores søndagshumør op i nogen grad. Hun var også altid på jagt efter alle former for rygelse – enten ved opsamling eller ved påtrængende betleri – men dertil havde hun den højst ulækre vane, at drikke ølsjatter, som tjenerne, med grov humor syntes jeg, hældte sammen til hende i snuskede vinkølere. Hun nedsvælgede med god appetit dette ækle og sundhedsfarlige fluidum, og tog sig slet ikke af folks morskab herover. Vi drenge, der gennem værts-husruderne rystede fulgte disse 'gratis trakterement', prøvede i bedste mening, at overtale hende til at lade være; men det holdt vi da hurtigt op med, idet hun kun blev ondskabsfuld og råbte, hvad det 'ragede os'?

Mens jeg er ved gadens tragiske, menneskelige skikkelser, vil jeg her lige nævne nogle – desværre ikke sjældne – barske 'løjer'. Værst – i denne forbindelse – var det, at komme ned for at lege en formiddag, og iagttage en stakkels families hele fattige bohavne blive smidt ud på fortovet til spot og spe. Sådanne aktioner foretoges hensynsløst og konsekvent af et par

hårdhuedede flyttemænd, under opsigt af »Kongens Foged«, en notar samt en betjent. Denne sidste, skulle så værne om tingene til mørkets frembrud, hvorefter det hele blev transporteret til Frelsens Hær's oplagsplads, hvis ejerne ikke forinden havde fjernet det selv. Det var med en vis forlegenhed og nedslagne blikke, man passerede forbi en sådan 'udsættelse' – ikke mindst, når det drejede sig om en af éns kammeraters familie. Var der mange børn, og de respektive forældre ikke kunne skaffe tag over hovedet til alle, var løsningen, den værst tænkelige for os alle, nemlig Børneværnets tiltræden. Især hvis det var en enlig moder, der ulykkeligtvis ikke – efter et par 'rykninger' – havde kunnet erlægge huslejen, kom denne dystre institution hurtigt 'til hjælp' og fjernede børnene til 'midlertidig opbevaring'. Men det kostede meget ofte en voldsom indsats og kamp mod myndighederne, for at blive godtaget som kvalificeret til at få sine egne børn hjem til sig igen.

Omind lidt mindre drastisk, og mindre tydelige, tegn på økonomiens vaklen – typisk for tiden og vores kvarter – så's, når diverse familiedlemmer med store bylter eller pakker, stiledede afsted til »Onkel«, d. v. s. pantelånerne, hvoraf der fandtes både private og offentlige. Det største og mest besøgte var »det kgl. Assistenshus« – i folkemunde kaldet »Stampen« – som lå nede ved Stranden. Især mandage og tirsdage stod der kø langt ned ad Nybrogade, thi her kunne man belåne så at sige alting, bare det var nogenlunde helt og rent. Nogle steder ville man kun belåne tøj, specielt herretøj, som jo var en decideret mangelvare, og som de meget nemt fik godt solgt på deres auktioner, hvis skyldneren ikke, indenfor den fastsatte tidsfrist, havde indløst pantet. I denne forbindelse kan jeg huske, at mangan en fader måtte melde sig syg og delvis 'holde sengen' et par dage, hvis hans 'bedre halvdel' havde dristet sig til at stampe hans gode tøj, for at klare dagen og vejen – som oftest med god grund – hævde, at det var på grund af hans 'fugtige', umådeholdende luksusforbrug, at hun havde måttet gribe til denne udvej.

Når sandt skal siges: så må jeg tilstå, at både min bror og jeg skam også tit har måttet gå den tunge gang, når det kneb. Men heldigvis var det gerne med mindre ting, der kunne skjules for profane blikke, såsom sølvplet-service o. l., der måtte 'holde for'. I parantés bemærket, overdroges Assistenshusets bygning til Kulturministeriet, hvorved pante-

lånervirksomheden flyttede ud på Svanevej, hvor man fortsatte indtil nu (1979–80), og skabte historie, ved at blive den sidste institution af sin slags til stor fortrydelse og sorg for mange.

Min far var for øvrigt også af og til nødt til at holde sig 'inden døre'. Det var fremtvunget af den omstændighed, at han kun ejede een habit ad gangen, og da han altid satte en ære i at være komplet velsoigneret, uanset hvor han bevægede sig, så måtte han med mellemrum sende tøjet til rensning; og det var nogle uhyggelige dage for os andre – og vel også for ham selv – at komme igennem. Men intet er jo helt galt, undtagen, det er godt for noget – som man siger – og det viste sig da også, at han fik ordnet mange småreparationer o. l. i hjemmet, som han ellers ikke havde givet sig tid til i nødvendigt omfang. Sådan en dag kunne han tillige få 'fornøjelsen' af at passe »de små« – som vi benævned mine to små søstre – og derved aflaste mig, der ellers havde til opgave at tilse dem, når jeg havde fri, og give dem lidt mad – herunder varme 'flaske-mælk' – fra de var ganske små. Samtidig kunne mor få tid til at tage et par hårde timer eller dage i vaskekælderens, hvor jeg så hjalp hende med at slæbe tøjet op på tørreloftet, som en – omend drøj – forandring i mine hjemlige pligter.

Inden jeg helt forlader gadens tilskikkelser og personer, må jeg også lige omtale de snesevis af bladbude m/k, som hastede travlt afsted, skub-bende foran sig som regel gamle, afdankede barnevogne, for at kunne medbringe flest mulige aviser, da aflønningen skete på akkordbasis. Der var dog een af dette folkefærd, der særlig tiltrak sig min opmærksomhed; Det var en meget markant dame-skikkelse, som egentlig havde sit faste stade på B.T.-hjørnet på Rådhuspladsen; men som af og til kom ilende ned gennem gaden i et eller andet specielt ærinde. Hun var uhyre trivelig, og meget iøjnefaldende i sin skingrende røde jakke og ditto slag, samt bærende stor kasket med sin avis' navn. Hele byen kendte »Tulle«, der med et smil og tilfredshed nød sit image.

Foruden de mange sporvejslinier, der snoede sig klemtende gennem så at sige hele byområdet, var det cyklister, der prægede den personlige, private trafik, og de mest drevne, nærmest artistiske, af slagsen, var budene – kaldet 'svajerne'. Det var et ganske særligt folkefærd, som jeg senere vil komme tilbage til og beskrive nærmere, idet jeg har gode betingelser herfor, da jeg i kortere og længere perioder selv måtte fungere indenfor dette erhverv.

Som en afrunding af minderne om det datidige fornøjelige røre i Københavns gader, vil jeg blot give udtryk for, at jeg synes – måske lidt nostalgisk set? – at der mangler noget af den kolorit og folkelighed, der dengang var en naturlighed for enhver. Dog er der stadig en uforandret atmosfære og stemning, som man kan nyde under sit ophold på gaden, nemlig når man er heldig – enten man så er royalist eller ej – at møde Livgardens Musikkorps, med klingende spil, og følges med dem et stykke af deres rute – så langt, som det overhovedet kan forenes med sit eget ærinde. Helt eventyrligt for mig, oplevedes i den forbindelse synet og nydelsen, på særlige festdage, når tillige kongeparret (Chr. X og Dr. Alexandrine) i deres smukke karet deltog i kortegen, under eskorte af de flotte gallaklædte husarer og dragoner. Jo, det var et farverigt skue! – der, i henhold til det opstillede ‘publikum’s mere eller mindre sans for humor, stod i grel modsætning til de kommunale, rødmaledede vandvognes forudgående personél, og efterfølgende, grinende og slagfærdige ‘sandmænd’s fremtoninger. I den rette ‘ånd’, fik selv den allersidste mand i processionen (ham, der i en lille håndtrukket kørevogn opsamlede hestenes efterladenskaber) sin velfortjente andel i applausen.

Måske var det synet af de høje, flotte gardister og min medfødte sans for takt, rytme og musik, der inspirerede mig til at ville blive spejder; men dertil besluttede jeg mig allerede hér, som mindreårig, og jeg fandt frem til, at den første og eneste måde at nå dette mål, var at tilmelde mig sognets Søndagsskole. Det gjorde jeg, og tiltrådte dermed min barndoms – ikke alt for overdrevne – ‘foreningsliv’.

Foreninger, Medlemskaber m.v. (ca. 1923 . . .)

Som sagt, indmeldte jeg mig da i sognets søndagsskole, som havde lokaler i en kælder i Larslejstræde. Det var iøvrigt i hjørneejendommen ved Nørrevold, som senere ændrede udseende, hvorved også vores hyggelige samlingssted saneredes, idet ejendommen overtoges og indrettedes til kontorer og administrationslokaler for »K.T.A.S.«. Men vi tilbragte mange dejlige timer hér, imens det fungerede under kirkens og K.F.U.M.’s ledelse. Vores ‘øverste’ var godt nok en af sognets præster; men den egentlige leder af møderne for os små, var en ganske ung mand,

der studerede teologi, og som vi alle kom til at holde meget af. Han havde et virkeligt godt tag på at opretholde ro og udelt opmærksomhed under udførelsen af sit hverv – og trods den ikke kæmpemæssige aldersforskel på ham og ‘menigheden’ – blev han (næsten) fuldt respekteret. Han startede reglementeret med at omtale dagens tekst, udlagde den på et for forståeligt sprog, forrettede kort sagt andagt og bøn og akkompagnerede til salmesangene, på et lille stueorgel, der var til rådighed for ham. Så var ordet frit, og han spurgte til familiens trivsel i almindelighed, og om man havde nogle små problemer, som han eventuelt kunne være behjælpelig med at løse. Ligeledes nedskrev han navnene på de af os, der var interesserede i at overgå til spejderbevægelsen, hvor han tillige foreløbig var patrouillefører, og præsenterede sig selv ved navn: Poul Verner Hansen. Som en indskudt – men ikke uvæsentlig – bemærkning, kan jeg ikke hér på dette sted undlade at give udtryk for i hvor høj grad, han ved sit hjælpsomme og ligefremme væsen blev min og min families, på alle måder, gode ven. Og for mig personlig, har han betydet meget, ved altid beredvilligt at have forrettet mine egne og min families kirkelige handlinger – i fest, i glæde og i sorg – idet han ret kort tid efter sin indtræden i præsteskabet, efter endt uddannelse, stedse har fungeret i Vor Frue Kirke; først som sognepræst og siden som domprovst – stadig forkyndende gennem alle disse år!

Nuvel, tiden gik med alvor og sjov, og omsider blev jeg da optaget som »grønsmut«, som begyndelsesstadiet blev benævnt, indtil man opnåede anciennitet til at blive ‘væbner’ og derefter ‘grøn’ spejder. Som tropsfører havde vi i øvrigt også en kirkens mand. Hans borgerlige titel og navn var pastor Rafn. Han var højt oppe i alderen, men meget frisk og lebendig; men én af grundene til at jeg særlig tydeligt mindes ham, er at han med sin meget høje, ranglede skikkelse – ikke mindst benene – marcherede afsted i spidsen for os små unger, frejdigt, iført de reglementerede, korte, vide spejderbukser. Det var et kosteligt syn, og undgik ikke at blive tilkastet mange humørfyldte blikke af forbipasserende på vores vej – gennem by eller skov. Vores foretrukne mål var en herlig lejrplads i ‘Ulvedalene’, hvortil vi også cyklede eller kørte med tog. Her, i den herligste natur, omgivet af bakker og skov, muntrede vi os i kammeratligt samvær, med forskellige sportsudøvelser og konkurrencer samt lejrliv i almindelighed med bältænding og teltrejsning o. l. Vi prøvede også at overnatte på

hølofter, hvor man næsten altid mistede en eller anden lille ting! Men alt i alt, var det enestående oplevelser for os baggårdsbørn – simpelthen 'lykken'! Jeg kom herigennem i det hele taget, til at holde meget af spejderlivets muntre og lærerige aktiviteter; men da jeg endnu var for ung til at blive 'væbner' i dette korps, blev jeg ret nemt overtalt, af nogle andre kammerater, til at skifte over i 'Det danske Spejderkorps', – de såkaldte 'gule' spejdere – hvor jeg ved deres introduktion, og ved aflæggelse af en mindre, nem prøve, omgående blev optaget som 'rigtig' spejder i 7. By-Trop, der havde mødelokaler på Christianshavn, i et stort spændende kælderlokale under Bådsmadsstrædes Kaserne. Jeg vil da gerne indrømme, at jeg fra starten havde en smule dårlig samvittighed over 'afhopperiet', men fortrød dog aldrig dette skift, idet jeg hér bl. m. a., tilegnede mig en færdighed, som senere hen i livet blev en væsentlig del af mit levebrød – nemlig musiker: janitshar – med senere udvidelse med guitar og refrain-sang. Sagen var den, at jeg blev udvalgt til at lære at traktere pauker og trommer, og blev til denne 'kunst' undervist af en højst kvalificeret pædagog, nemlig 1.-paukisten fra livgardens musikkorps. Udover hyggelige møder med sang og spil, afholdtes en masse konkurrencer med gode præmier samt erhvervelse af mange af de attråværdige 'duelighedstegn', som efterhånden prydede éns uniform. Vores divisionschef hed Dahl. Han var en meget afholdt mand i troppen, og gav sig i øvrigt af med produktion af flag, vimpler, standarder o. s. v., og drev bl. a. et butiksausalg på Gl. Torv med disse ting. Deraf opstod jo meget naturligt 'kælenavnet': »Flag-Dahl«. Jeg blev ret hurtigt af de to forannævnte herrer, udvalgt til at være med i spidsen ved parader og marchture med trommer og pauker. I den forbindelse glemmer jeg sent min første nytårsparade, idet mit venstre knæ blev slemt maltrakteret af paukens underste kant, som uheldigvis lige netop ramlede ind på denne fremskudte knogledel ved hvert et skridt. Efter et par »årsstjerner«-tid måtte jeg desværre bakke ud af foretagendet, da jeg ikke økonomisk kunne følge med i de stadig større investeringer til udstyr, uniformer og andet grej. Men som en definitiv, men lykkelig, afslutning på min spejderæra, fik jeg den storslåede oplevelse – ved flere bekendtes økonomiske hjælp – at deltage i den internationale jamborée ved Marselisborg, hvor selveste sir (senere lord) Baden-Powell, Spejderbevægelsens egentlige stifter, var formidler af lovord og gensidige hilsner fra kammerater over hele verden.

Afholdsforeningen »N.I.O.G.T.«, hvor mine forældre var medlemmer i min tidlige barndom, havde tillige børne- og ungdomsafdeling, der havde til huse i Blågårdsgade. Her måtte vi – min bror og jeg – noget modvilligt også deltage i foreningslivet. Om Søndagen! Og, som det blev sagt; at det var bedre at forebygge end at helbrede! og den grundlæggende devise lød, med store bogstaver: Drik aldrig det første glas! Nå, det kostede kun 10 øre om måneden, og var i grunden ganske sjovt, når vi først var nået frem, iført sin mest intakte bluse og forholdsvis rene, hvilket miljøet dér som en selvfølge krævede. Ofte afholdtes lystige fester og muntre udflugter – som oftest med tilslutning fra andre loger – og gerne med mad og drikke (vistnok hélt alkoholfri?) på foreningens regning. Vi kom endog – efter en vis anciennitet – til at bestride flere ærefulde hverv i forbindelse med afviklingen af møderne. Man blev hertil iført såkaldte 'regailler', der for de menige var hvide, men ellers varierede i farve og destinktioner, alt efter den logeordens-post, man forestod. Jeg tror, jeg nåede at beklæde dem alle – undtagen formandsposten – inden vi blev så store og medbestemmende, at vi fik trumfet igennem at måtte melde os ud, med henblik på at deltage i nogle – for os – mere meningsfulde søndagsfornøjelser. Vores afgang efter behørig ritualer, var i sandhed heller ikke noget tab for afholdsbevægelsen som sådan, idet vi, gennem den sidste tid dér, kun tonede frem, når der vankede ting og sager i forbindelse med fastelavns- og juletræs-fester, og det var jo ikke lige det, der var meningen med det hele!

Af andre organisatoriske tilhørsforhold mindes jeg især to, jeg havde meget sjov og glæde af; og jeg og mange andre drenge trivedes lige godt begge steder, trods disses næsten diametralt modsatte samfunds- og livsopfattelser. Men fælles for dem var, at de begge lå i Studiestræde, og at sammenkomsterne var bygget op omkring indendørs gymnastik og sport, samt servering af en afsluttende varm drik med diverse wienerbrød til.

I Grundtvigs Hus var vi én gang ugentlig velkomne gæster hos »K.U.«, hvis leder, »Hr. Helms«, som vi altid titulerede ham, var et herligt, varmt og forstående menneske, som vi fuldt respekterede, og han kunne således i forholdsvis ro, holde en kort andagt med bøn, hvilket var en absolut tradition, som indledning til aftenens fortsatte program. Så kom der gang i 'de fritstående' øvelser, og alle redskaber blev hidsigt brugt, og sluttelig blev det seriøse tilsidesat, til fordel for en hel forrygende legen 'bjerg-

bestigning' – med skiftende 'fangere'. Han og vi andre morede os og grinede vist lige meget, indtil téen og rosenbrødene blev meldt serveret. Efter denne nydelse ovenpå strabadserne – og hvis der fra os, ikke var nogle eventuelle spørgsmål til ham – blev der sunget en lille aftensang eller salme, og vi følte vist alle, at vi gik hjem en sjov og gentagelsesværdig oplevelse rigere. Som en afrunding af aktiviteterne på dette sted, kan jeg tillægge, at der af og til blev fremvist lysbilleder for os eller læst op af spændende bøger, som han havde en pirrende evne til at afbryde i, på de mest spændende steder, til fortsættelse næste gang! (i lighed med vore dages T.V.-serier!).

Den anden part af sagen, som nævnt, var garanteret ikke mindre festlig at tiltræde. Det var i strædets nr. 13 i sidehuset på en første-sal, hvor 'D.K.A.P.' havde oprettet en afdeling, som benævntes: 'kommunistisk ungdoms sport'. Her havde man til særligt formål – foruden mange andre ting – at sætte sig godt ind i den noble boksport. Og det gik ofte hårdt til en sådan aften, når sindene kom i kog. Men allerførst, ved ankomsten til møderne, blev der hilst rundt, og mangen hyggelig og kammeratlig snak udviklede sig, indtil der sædvanligvis startedes med en 'kampsang' (meget á propos?) og en kort indledningstale, hvis politiske tema og indhold, vi drenge ikke forstod 'en pind' af. Men vi følte, at vi var lige velkomne og havde samme sociale status, som de øvrige tilstedeværende, og vi deltog – som vores bidrag – derfor meget kraftigt i talernes afsluttende »Rød Front!«-paroler. Snart begyndte træningen, som blev udmærket ledet – forholdene taget i betragtning. Først lidt fritstående øvelser, så sjipning og arbejde med vægte, og derefter iført træningshandsker bearbejdelse af boksebolde og sandsække. Efter div. instruktioner og medflg. skyggeboksning, kom så dagen, hvor man skulle sættes i 'vægtklasse' for at prøve sine evner i 'ringen' med en passende modstander. Det var noget svært at placere mig, idet jeg vist nok lå endog under 'myggevægt'; men omsider dukkede et par gutter op, som man mente, jeg nok kunne matches med. For mig at se, havde jeg ikke store chancer, idet de så meget kraftigere ud end jeg splejs; og da de tillige havde prøvet det før, var det med bange anelser, jeg for første gang entrede ringen for at møde den ene af dem. Det gik dog heldigvis adskilligt bedre, end nogen havde forestillet sig, altså for mig, idet jeg havde dét held, at mine arme var en god del længere end de andres, og tillige indebar en utrolig slagkraft i forhold til

deres minimale tykkelse. (Jeg forestiller mig, at jeg på det felt, har været at sammenligne med »Skipper Skræk«s »Olivia«, og alt folket morede sig gevaldigt hver gang!) Men morskaben – i hvert fald for min part – holdt brat op, idet jeg efter gentagne sejre over disse – (over for mig handicappede) – lod mig overtale til at møde en modstander, der var både tungere og kraftigere end jeg. Efter få øjeblikke mod ham, havde jeg fået så mange på 'skrinet', at jeg knapt vidste, hvor jeg var henne, eller hvor gammel jeg selv var. Det fratog mig på stedet lysten til at fortsætte indenfor denne sportsgren, og trods mange gode og humorfyldte timer blandt denne brogede flok, udmeldte jeg mig snart efter. Dog skønner jeg at jeg fik en hel del lært af samfundsmæssig værdi – ikke mindst gennem partiets røde arbejdersangbogs indhold, hvoraf jeg endnu den dag idag, kan huske en hel del, som jo appellerede såre godt til mit gemyt og ringe kår, med deres indbyggede begejstring og gode løfter for en lysere fremtid. Så, det var derfor uden nogen glæde eller skadefryd, at jeg senere erfarede, at en af gadens ældre kammerater – en 4.-års bagerlærling – havde yppet klammeri med en af instruktørerne og tildelt ham blå øjne og smadret hans næse, så blodet flød, hvilket kunne være med til – som han grinende sagde – at sætte rette kulør på stedets kælenavn: »Rød Sport«. Ikke lang tid efter ophørte klubben, og overtoges – meget à propos – af en blikkenslager, (hvis man forstår, hvad jeg mener?).

Mit forhold til partipolitik har altid været meget afslappet, og kun indskrænket sig til valgdeltagelse, som jeg, fra skelsår og -alder, syntes var en simpel borgerpligt at deltage i. Men som lille dreng var der ingen tvivl i mit sind om, hvor jeg retteligt stod i den henseende, idet begge mine forældre var ivrige Socialdemokrater, og jeg lyttede til deres fortrøstningsfulde meningsudvekslinger, der gik på, at dette partis folkelige ledes uselviske indsats, ville løfte proletariatet og dets elende op i en højere sfære, hvor arbejderes lønninger og eksistens i det hele taget ville blive gjort rimelige og menneskeværdige. Og det var jo nok værd at tro på, så vi børn forblev deres 'sympatisører' gennem alle barndomsårene. Især min mor var trofast, og var medlem af 3.-kreds' Vælgerforening lige til sin død. Vi kunne f. eks. glæde hende meget ved at deltage i møder og festligheder, som afholdtes i festsalen i Rømersgade, samt ved 1. Maj demonstrationerne, som udgik fra det gamle Grøntorv. Hun havde selv meget sjældent tid eller overskud af kræfter til disse formål, men nød til

gengæld at få referat deraf, så godt vi nu kunne, når vi traftes. Ved én lejlighed kunne jeg da fortælle hende, at jeg havde gået så tæt bagved hendes idol, Th. Stauning, at jeg vittterlig nær havde trådt skoene af ham, og ved en senere, havde jeg ude i Fælledparken bedt den daværende partiboss, Hans Hedtoft, om hans autograf til hende – efter han var steget ned fra tribunen efter sin traditionelle 1. maj-tale, – hvilket jeg dog ikke fik – grundet alle de hænder, der ræktes mod ham med tak og gratulationer på den 'store' dag. Efter flere taleres udbredelser og kontante meningsytrelser om arbejdernes usle kår kontra de kapitalistiske undertrykkes, og sluttelig afsyngning af Internationale, blev ophidselsen blandt mængden tit så voldsom, at det snart førte til konfrontation med ordensmagten, som foruden gående personel også greb ind med de meget effektive beredne politibetjente. Når jeg observerede de store fyrige gangere på vej henimod flokken, hvor jeg stod, var festen for min part slut, og jeg benede hjemover i en fart, som kunne have indbragt mig en særdeles god placering i et hvilket-som-helst sprinterløb for juniore!

Under disse møder prøvede man – sin unge alder til trods – at forstå bare noget af det, der blev sagt; men mange fraser og ord kneb det med at få rigtigt ind i sammenhængen. Det var især udtryk på en vis jargon, som gjorde mig nysgerrig efter at vide betydningen af, idet forsamlingen klappede og hujede, når sådanne udslyngedes i æteren. Et af de ord, jeg måtte hjem og have defineret var f. eks. Gullachbaroner. Jeg syntes jo ikke, det var så slemt, som folk reagerede til, idet min opfattelse var, at baroner godt nok var rige, men vel ellers ædle og fredsommelige mennesker. Dertil holdt jeg umådelig meget af gullach med kartoffelmos – også selv om den hjemme hos os ofte blev fremstillet af allehånde tilfældige kødrester. Men jeg fik så forklaringen på denne nedvurderende titel, såvel som på udtalelsen: 'Levebrødspolitikere', som ligeledes modtoges med foragtelige 'fy-råb' af de mere 'renlivede' og idealistiske tilhørere, som bestemt ikke – ymtede de selv – ville tage sig betalt for deres politiske engagement! (Der er jo sket en vis ændring i denne tingenes tilstand, sidenhen!) Som en lille tilståelse her på dette sted, kan jeg tilføje, at jeg som ældre tillige var at finde 1. Maj på Blågårds Plads, hvor Kommunerne samledes for at fejre dagen. Det var et livligt møde, med musik og bragende sange, og på en egen måde tiltaltes jeg af de mange røde faner, der her præsenteredes på et så forholdsvis lille areal. Samtidig fik

jeg her hilst på flere af mine tidligere 'klubkammerater', og var meget nem at overtale til at følge trop med dem gennem gaderne, efter afslutningen på pladsen – blot dukkende mig lidt – i håbet om ikke at blive genkendt af nogen, der kunne overbringe min mor den for hende skuffende meddelelse, at jeg var 'medløber' i disse rækker – trods strenge forbud. Thi, som sort uheld og til umådelig gene for de ellers disciplinerede kolonner, fulgte der altid en stor bande bøller og ballademagere i deres kølvand, som så det som deres helligste opgave, at lave optøjer og uro med rudeknusning o. lign. til følge, hvilket så altsammen bagefter blev tilskrevet de seriøse og helt sagesløse demonstranter – i presse såvel som i almindelig omtale.

Lykkeligvis blev der hvert år for os børn i kredsen – uden nogen form for ophidsende valgagitation eller andet – afholdt fastelavns- og julefester, hvoraf sidstnævnte især var strålende arrangementer, som vi glædede os til flere uger forinden. Men til disse fester og min barndoms jul i det hele taget, er der knyttet så mange minder, så enestående og eventyrlige, at jeg vælger at beskrive stemninger og begivenheder forbundet hermed, i mindst ét kapitel for sig selv. Det samme gælder i øvrigt for beretninger om mine mange forskelligartede sommerferie-ophold gennem barndommen! Derimod vil jeg her og nu – for ikke at foregribe begivenhedernes gang og beretningens kronologi – gå direkte til 1924, året, hvor jeg som 7-årig indledte min skolegang.

Larslejsstrædes Kommuneskole

Ja, sådan hed skolen dengang, da jeg med min mor ved hånden blev fulgt til det første møde med den institution, som jeg det sidste par år havde set frem til med glæde og forventning. Det er samme skole, der idag hedder Nørrevold Skole – uden anden ændring end indgangenes ombygning – og ellers stadig fremstår med den over 100 år gamle, triste og grå bygning, og mure tilsvarende. Vores entré foretog vi da via en låge i de dattede blå-grønne med rød staffering bemalede stakitter, der med disse farver fremstillede de kommunale legepladsers og skolers specielle image. Kommet ind i gården, skuede jeg benovet rundt, og syntes den var enorm

stor med sine lange bænkerader, flagstangen og den flotte gamle lind. Vi skråede over mod bagbygningen med gymnastiksalen, hvor modtagelse og endelig indskrivning skulle finde sted. Efter en kort ceremoni, der forestodes af inspektøren og en del af lærerstaben, fik vi udpeget vores respektive 'klasselærer', som dernæst skulle føre os til vores fremtidige klasseværelse. Skolestuerne var meget spartansk udstyrede; alle med en kæmpemæssig sort kakkelovn, sort tavle, af den slags, der stod frit og som kunne drejes og derved bruges på begge sider, et højt kateder, der så ret så faretruende ud, når man samtidig forestillede sig en stor barsk lærer tronende her. I mit tilfælde viste det sig dog at være en meget lille, omend kraftig dame, der med synligt besvær klavrede op på sit høje stade og gjorde alle tilstedeværende opmærksom på, at det nu var hendes opgave at lede os – som i sangen om skolemesteren – strengt men kærligt gennem de første fire år af vores skolegang. Mens forældrene endnu så til, blev vi mønstret og tildelt vore pladser. Det var de morsomme gammeldags to-personers skolebænke med opslåelig skrivepult, der tillige var udstyret med op- og iklappelige fodbrætter, der således afrundede 'møblementet' og skabte – i hvert fald rent lydæssigt – garanti for at det hele klappede (øv!) til fulde. Med udlevering af ABC-bogen samt skema med mødetider for den kommende 'sæson' blev mødet hævet, og forsamlingen opløstes for at gå hver til sit; hjem for at fordøje disse par timers oplysninger og indtryk vedr. éns forestående nye livs-epoke.

Jeg startede i 1. bl. B., hvilket var ensbetydende med, at klassen bestod både af drenge og piger, samt at det var en såkaldt eftermiddagsklasse. Det passede mig fint – måske ikke lige det med pigerne – men den sene mødetid lå godt for mig, idet jeg allerede havde observeret, at jeg var født som et udpræget B-menneske, hvilket også har fulgt mig videre gennem livet – ofte til stor gæne for mig selv og mine nærmeste omgivelser. Klassen bestod af 36 elever, og det var i sandhed en grov opgave for en lærer at holde styr på denne brogede flok, der varierede temmelig meget i sind, temperament og modenhed. Men undervisningen blev dog muliggjort ved hjælp af temmelig streng disciplin, og vores medbragte unoder og laven narrestreger i timerne, blev konsekvent pillet ud af os, når der blev åbnet op for en helt ny kasse øretæver – som lærerne sagde – eller spansk-rørene kom i funktion. Endelig kunne man risikere, at straffen omsattes til 'svedetimer', hvis læreren syntes det mere formålstjenligt, og det var

for os børn en dårlig fidus, idet man så alligevel derhjemme fik sin korpørlige afstraffelse, for at komme en time eller to senere hjem!

Min bror gik i samme skole, men 3 klasser over mig og i A-klasse, altså formiddagsholdet; og han og hans kammerater tilkastede mig ofte, grinende, hoverende og skadefro blikke, når de havde fri og skulle hjem- over, en time eller to, efter jeg først var mødt ind. Men til gengæld kunne jeg så indvendig fryde mig over at kunne ligge et par timer længere om morgenen – og alene – i vores fælles sengeleje, som vi deltes om de første 7–8 år af mit liv; det var tvingende nødvendigt, men bestemt ingen spas. Dog havde vi hver sin ting at tage over os: når jeg skriver 'ting', er det fordi, vi i flere år ikke ejede dyner til alle, men hyllede os ind i forefaldende effekter som: tykke frakker, pelse e. lign., som mor fik overladt af div. herskabsfruer, hun tjente hos. Vi lå da også lunt og godt, uden nogen beklagelse, undtagen når vi i perioder var plaget af de stedse tilbageværende væggelus, som blodtørstende dukkede op – selv efter ihærdig nedkæmpning og desinfektion. Foruden disse ækle tæger, som i øvrigt var meget opfindsomme i deres natlige aktioner mod os, idet de f. eks., når vi havde rykket sengen ud fra væggen, kravlede hen ad loftet og lod sig dumpe ned til os, førte vi også en hård kamp for at holde luse- og loppebestanden nede. Men det var næsten umuligt at holde sig helt fri, som følge af så mange elever på så lille et sted – og ikke mindst var forholdene gode for de krablende insekter til at skifte bo: i de trange og overfyldte omklædningsrum i forbindelse med gymnastiksalen. Især var det de stakkels piger, der måtte døje mest – med eddike-vask – på grund af deres lange hår, der jo udgjorde en fortrinlig yngleplads for nævnte utøj.

Nå, forholdene hér var såmænd ikke ringere end i byens øvrige kommuneskoler; men alligevel var den kendt af alle som 'den sorte skole', og snakken gik om: at man her lærte at stjæle med tærne, og at man i det hele taget lærte mest i frikvarterene. Men det var nu langt fra sandt, skønt noget lignende var indeholdt i skolens obligatoriske festsang – hvem der så havde forfattet den? – men som jeg desværre ikke har opbevaret et eksemplar af. Den gik på melodien: Nyboders Pris, og jeg kan således kun citere ordret, et enkelt minimalt brudstykke af refrainet, der lyder: »– var han trist og bleg – han gik vist i 'Larslej', var han mager, grå – ja, her han måtte gå! . . .« og således videre i samme – ikke videre opstem-

mende stil – indtil slutningen dog antydede, at skolen med dens lærerige kvaliteter var en kraftig hyldest værd. Sådan!

Men jeg syntes nu, skolen var et udmærket sted, selv om jeg godt kunne se, at den lå i skyggen af vores nærmeste nabo, 'Sct. Petri' (en tyskpræget betalingskole), både bygnings- og undervisningsmæssigt. Vel nok mest på grund af mindreværdskomplekser overfor eleverne dér, lå vi i evig strid med dem, og det var ikke få nævekampe, der udkæmpedes efter skoletid mellem: 'de fede pølsetyskere' og 'die dumme dänen', hvilke skældsord hørte til de mest gængse. Med hensyn til øgenavne og kælenavne, skete der jo ellers det pudsige, næsten lige fra starten, at de naturligvis ikke kunne bruges i skolens regi – endog ikke mellem kammerater – og pludselig skulle »Rolle« hedde Gerold, »Bitten« hedde Arne, »Busser«: Svend-Åge, »Gisen«: Else, o. s. v. Det var uhyre aparte, at omstille sig til at benytte disse, deres rigtige navne, som man end ikke tidligere havde vidst, de var udstyret med. Som 'dispensation' herfor, skal jeg love for, at ingen lærer m/k undgik at blive behæftet med øgenavne, som de selv udmærket var bekendt med, men tog, som den spøg, hvormed de var forbundet, når ellers man i det daglige tiltalte dem pænt og høfligt. Af natur var jeg en forfærdelig 'grinebider' og havde en udpræget sans for humor; men her i skolen, arbejdede jeg seriøst og ivrigt, for at lære så meget som muligt og opnå gode resultater. Og heldigvis gik der i klassen en 2–3 stykker mere, der var lige så interesserede som jeg, og det skabte mellem os, hurtigt en indædt men fredelig kappestrid om at besætte 1.- og 2.-pladsen oftest muligt, gennem de fire år, vi fulgtes ad på vej mod optagelsesprøven til 'Mellemskole' som var vores foreløbige mål. Det lykkedes da også for flere af os, med meget fine karakterer, at få adgang til dette; men desværre skete der netop dét år (1928) en omstrukturering af de kommunale skoleklasser, således at vores mellemskoleklasser blev nedlagt, og vi derfor måtte skifte til næst-nærmest beliggende sted med bemeldte aktiviteter. Det blev for tre af os Vestervoldgades Kommuneskole, (nuv. Classenske Legatskole) der blev udpeget som vores fremtidige 'arbejdsplads'. Men derom senere!

Foreløbig var vores klasselærerinde, som jeg har præsenteret, udstyret – pr. overlevering – med 'kælenavnet' »Mutter Rohde«. Hun var et lille rart menneske og underviste os med megen tolerance i den spæde begyndelse i 'dansk' og flere andre af de mest elementære fag. Hun led så frygte-

ligt af giggt, som især værkede i hendes hals- og nakkeregioner, så hun indledte hver time med at virre og dreje hovedet rundt i cirkler, for at smidiggøre disses muskler. For ikke at virke for latterlig, forklarede hun os ganske kort om fænomenet, og anbefalede – for ikke at sige opfordrede – hun os til at udøve samme procedure til gavn for vores helbred og førlighed – nu, og i al fremtid. Det havde vi megen morskab ud af, ikke mindst når Inspektøren eller en anden lærer ved et tilfælde stak hovedet ind ad døren med en besked, midt under udførelsen af denne specielle træningsakt. Det var selvfølgelig også i hendes timer, at fødselsdage (og dem var der jo en 25–30 stykker af i løbet af skoleåret) samt juleafslutnings-halløj o. lign. fejredes. Sådanne dage opstod der selvsagt en umådelig løssluppen stemning: med et væld af omdelt slik og kasten med bolcher, karameller, flødeboller o. l.; så sommetider lod hun, som om hun havde et uopsætteligt ærinde og overlod os valpladsen en halv times tid.

Der fejredes også flere officielle fest- og mærkedage i løbet af året i forskellige anledninger. En god afveksling var det bl. a. for de elever, der frivilligt meldte sig til at deltage i den årlige skolekomedie. Der skulle jo indøves roller, instrueres og afholdes prøver, med og uden kostumer, så det var jo noget, der tog sin tid. Et af de første år fik jeg således min 'debut' på de skrå brædder, forestillende en musiker i sangspillet »Landmandsliv«, hvor jeg ved opførelsen på selve 'dagen', var så nervøs, at jeg rystede mere på hånden, end selv min medbragte mandolin havde behov for; men jeg sang bare så meget desto højere for at overdøve min overdrevne tremolo, og bortlede opmærksomheden fra instrumentet.

Også skolens fødselsdag blev afholdt med gevalt; overværet af samtlige elever og indbudte forældre, holdt Inspektøren en højtidelig festtale med efterfølgende hurra-råb og afsyngning af omdelte fællessange. Når alle kloge ord var sagt – evt. også af deputerede fra nærliggende skoler – foretoges så uddeling og udskænkning af diverse lækkerier. Og sluttelig det bedste: resten af dagen fri! Talende om denne årlige mærkedag, vil jeg her lige tilføje, at der også var tradition for at markere vores klasselærers fødselsdag, med sang, humør og en lille gave. Pengene dertil (incl. bolcher, lakridser og måske en lille cigar) havde vi splejset sammen til i dagene før. For at gøre indkøbene så billige som muligt, opsøgte vi altid bazarbygningen foran på Gammel Kongevej, også kaldet »Flueøjnenek«, på grund af facadevinduerne ejendommelige struktur á la dette insekts sær-

prægede propil-opbygning. På dette sted opførtes, efter sanering, dét i vore øjne, fantastiske mastodontbygningsværk: Vesterport, som tillige gjorde sig bemærket ved anbringelsen af en kæmpemæssig lysreklame øverst oppe på taget, forestillende en »Fyffes«-banan, der roterede her i døgnets mørke timer. Det var lidt af en sensation og et sandt vartegn for byen, så fremtrædende, at man kunne høre spydige københavnere udtale, at dette lysende 'frugt-fænomén' meget vel kunne overflødiggøre, og samtidig overtage 'værdigheden' fra, den i forvejen ret undselige 'lille havfrue', på sin afsides liggende sten, som byens turistattraktion nr. 1.

Efter dette lille sidespring, vil jeg vende tilbage til skoletidens mere aktuelle form for spring, nemlig de, der i gymnastiktimerne, tillige med meget andet, blev os indpisket qva lærer Høgh-Nissen, som var en dygtig, men meget disciplin-krævende pædagog. Han var forhenværende Kaptajn i hæren, hvilket nemt kunne spores gennem hans karakteristiske militante holdning og hans udøvelse af 'stokkemethoden'. Til trods for den største respekt, han umiddelbart indgød os, var det simpelthen umuligt for os drenge, ikke at kalde ham: »Hønissen« – men absolut kun i omtale og på passende god afstand! Hans undervisning var enestående og resultaterne derefter, idet alle, undtagen et par enkelte undtagelser, nød disse legemlige udfoldelser, samt badet bagefter. Fordi han var denne store håndfaste personlighed – med et godt stæk af sadisme indlagt – blev han brugt, urimelig meget synes jeg, som 'pyglemester' for de øvrige lærere, som ikke magtede denne del af deres opgave. Til dette formål havde han et udvalgt udvalg af stokke og spanskrør, som samvittighedsfuldt blev anvendt i forhold til forseelsens art og grovhed. Flere af dem havde navne, og selvfølgelig var (iflg. Holberg) »Krabasken« en af de 'krasse'; men den værste at blive trakteret med var »Mester Jakob«, som selv de største og mest hårdhudede rødder frygtede og rystedes over at skulle mødes med – i 'strambuks-stilling' – det ville sige: stående i foroverbøjet stilling med hænderne helst helt nede på gulvet. Men som sagt lærte vi virkelig noget i hans timer, og alle kappedes om at præstere det maximale i springhøjder og sværhedsgrader – ikke blot på foranledning af hans altid svirpende stok – men af ren og skær personlig lyst og interesse. Når man her hos ham gjorde sit bedste, hvilket han sagtens observerede gennem sit enlige øje (han havde nemlig glasøje i det andet), kunne man til gengæld være sikker på at have en god ven i ham ved enhver lejlighed samt blive tildelt

ros og højeste karakter (6). I gården indlærte og trænedede han os i alle de elementære boldspil – så godt, at vi med ære og bedste resultater, ofte kunne trække os ud af kampe med drengehold fra mere sportsudøvende institutioner. Men sidst og ikke mindst havde vi alle – uden undtagelse – ved hans utrættelige indsats gennem vinteren, opnået reelle kvalifikationer i vores yndlingsdisciplin: svømning. Det var med udelt glæde og humør, vi tilbagelagde den lange vej ad V. Voldgade i hurtigt marchtempo og over den gamle »Langebros«, som også gav badeanstalten navn. Denne bro var en såkaldt 'drejebro', som vel de færreste idag har set, og fungerede som adgang gennem havneindløbet, ved at dreje en kvart omgang om sin, midt i bassinet stående aksel, hvorpå den, efter vedkommende fartøjs passage, tog en kvart 'tur' mere, og således åbnede for broens trafik-overførsel igen. De fleste af os nåede da også at erhverve mindst een af de to mulige 'frisvømmerprøver' (den lille og den store), og det var noget, der glædede såvel lærer som elev. Mindst to gange om ugen – sommeren igennem – boltrede vi os her i »Langebros« – ikke alt for rene vand – med entusiasme, såvel som med leg, dog stadig under streng opsigt af »Hønissen«, som her på stedet kunne understrege sine ordrer og kommandoer særdeles effektivt med sit længste spanskrør på de helt blottede bagdele, idet de fleste af os end ikke ejede et par badebukser. Denne mangel medførte da også, at vi ikke måtte opholde os på 5-metervippen længere, end et tilløb til spring kunne tage, da man herfra kunne ses af broens trafikanter. Selv, tror jeg nu ikke, at synet af os kunne have bibragt tilfældige forbipasserende noget alvorligt chock!

Udover dette fag, havde han os også i 'skrivning', til hvilket han var en fantastisk god læremester. Han beherskede alle former for skrift, og prøvede ihærdigt – på alle måder – at opildne os til at gøre os umage og øve os i at efterligne hans egen smukke, ja, nærmest kunstneriske håndskrift. Det lykkedes da også for mange af os, og belønnedes med højeste karakter plus et 'venskabeligt' klap på kinden eller skulderen – så spontant, at man uvægerligt mistede balancen derved.

Af andre lærere, der er værd at bemærke for deres temperament, havde vi en hidsig karl, vi kaldte: »Tegnepip«. Som man kan forstå af navnet, underviste han i tegning samt sløjf, og dette sidste fag gav ham jo rigelige muligheder til altid at have – et for ham uundværligt strafferedskab – ved hånden. Der faldt næsten hver time med ham, en sand byge af slag, med:

linealer, trælistes, målestokke eller mindre brædder, ned over rygstykkerne på de formastelige, der ikke tog disse håndværksmæssige opgaver – efter hans mening – tilstrækkeligt højtideligt og seriøst op.

Vores sanglærer, der smukt akkompagnerede os på sin violin, var en lille sirlig og nobel mand, fredsommelig og venuesæl; men alligevel måtte han, som de øvrige, lide under et øgenavn: »Lundelas«. Han havde den egenartede opfattelse, at man overhovedet ikke kunne lære at synge ordentligt, hvis man ikke kunne gabe over tykkelsen af hans violin, samtidig med at man i hvert fald kunne udstøde tonen: A. Det havde vi selvfølgelig en masse sjov ud af – og ikke mindst, når det var »brummerne« det gjaldt. For mig, der havde en medfødt sang- og musikglæde, var hans timer en virkelig nydelse, og gav dertil adgang til musikalske oplevelser af de helt store, – (foruden, at sangen kom til at danne grundlag for mit senere erhverv som cafémusiker) – idet jeg med en uimodsigelig opfordring af ham skulle henvende mig til optagelsesprøve hos eminent dygtige Mogens Wöldike, der med stor entusiasme var grundlæggende og ledende 'Københavns drenge- og mandskor', som jeg således var så heldig at blive medlem af. Stedet for prøver og øvelser var i al enkelthed indrettet i gymnastiksalen i 'Sangskolen' i Hindegade. Men jeg blev naturligvis ikke overflyttet hertil, men havde 'kun' den glæde, at deltage i kor- og musikundervisningen, som jeg nød i udstrakt grad. Det var et enestående og ret krævende repertoire, vi blev stillet over for, men skønt! Det bestod af en del fædrelandssange, men mest dog af liturgiske, kirkelige kompositioner. Det var simpelthen gåsehudsdannende for mig, at være blot en lille brik i spillet og samtidig være privilegeret til på nærmeste hold at indsuge nydelsen af de mangestemmige, klokkerene sang- og musikudfoldelser ved koncerter hér og dér. Men den allerstørste oplevelse for mig i denne forbindelse var, da jeg som en af de yngste i koret (Palæstrinakoret kaldet) havde den glæde, at synge med i Roskilde Domkirke ved et fantastisk storstilet koncertarrangement, der fremførtes hér af en eller anden grund, jeg desværre ikke kan huske. Hertil akkompagnerede det pragtfulde orgel – og så vidt jeg mindes – havde vi også selskab af det kgl. kapel under ledelse af John Frandsen. Men i hvert fald dirigerede Mogens Wöldike os med bravour, og havde tillige medbragt en solist, som jeg mener var den kendte operasanger Frantz Anderson. Det var en smuk og uforglemmelig oplevelse.

Her på dette sted vil jeg lige påpege overfor den opmærksomme læser – som antydet indledningsvis – at jeg ikke har benyttet nogen form for kilder eller opslag, hvorfor der måske kunne indsnige sig en mindre fejl m. h. t. navne eller data, hvilket jeg dog ikke tror. Nå, men afslutningen på min dejlige kor-tilværelse indtraf desværre ganske brat, idet koret, for en periode, indstillede sin virksomhed af en eller anden grund, og vi drenge måtte pænt takke af ved en lille afsluttende 'komsammen', og modtog som afskedsgave hver en lækker udgave af »Danske Sange og Melodier«, og tog da en ret vemodig afsked med vores elskelige dirigent og pædagog. (1928). Til oplysning for de få, der måske ikke skulle være klar over det, så blev koret senere genoprettet, og Wöldike står stadig (1982), sin efterhånden høje alder til trods, på podiet og svinger taktstokken med samme iver, som da han startede med os i 1924, – til fryd for sit store lydhøre publikum – i Kirkers kor og ved koncerter af stort format.

Efter omtalen af denne i sandhed 'levende myte' går vi tilbage til hverdagens mere monotone undervisningsprogram, som f. eks. også omfattede 'bibelhistorie'. Til denne 'ende' var vi forsynet med en gammel frøken (i dobbelt forstand!), der møjsommeligt prøvede at få os til at forstå, hvor vigtigt det var at kunne citere vores lille Katekismus samt udenadlære stribevis af salmevers. Når hun så og hørte, (eller rettere *ikke* hørte), at hendes anstrengelser ikke gav sig nogensomhelst positive udslag, kaldte hun den mest hensløvende op til katederet – til et utraditionelt 'vækkelsesmøde', som hun sagde. Og hendes særegne afstraffelsesmetode bestod i, udover de mere gængse slag over fingrene med linealen, at tage fat i og vride de små hår foran ørerne hårdt rundt og op, til man tryglende lovede bod og bedring. At det var virkningsfuldt og raffineret, er jeg tit kommet til at huske tilbage på, når jeg foran spejlet har rettet lidt på bakkenbarterne. Udover de allerede nævnte, havde vi jo en lang række lærere og vikarer; men som ikke udviste nogen speciel form for væremåde, men gjorde deres bedste for at holde os alle vågne og lydhøre, (også mælkedrengene!), og uddelte ordrer, bøger, hæfter, øretæver, svedesedler, skammekrogsture inden- eller udendørs o. s. v. – alt i den fornødne rækkefølge – således at de, der var interesserede i det foreliggende fag, kunne få rimelig ro dertil.

Men denne skoles hovedperson, var ubestridt vores Inspektrice, som

med sit retfærdige og venlige sindelag, var uhyre afholdt af alle, ikke mindst af mig, idet jeg fik et helt specielt godt og nært forhold til hende – af gode grunde! . . . Hendes navn var Frk. Nicoline M. Helms, og ifølge sin stilling havde hun privat bolig øverst oppe i skolens hovedbygning i en lejlighed, som forekom mig enorm stor og imponerende, når jeg tænkte på vores små mørke ‘huller’ derhjemme. Dertil havde hun kontor i stueetagen lige ud mod gårdspladsen, hvorfra hun idelig via sit vindue, opmærksomt fulgte med i alt, hvad der skete. Hun var i besiddelse af en ganske særlig positiv personlig udstråling og værdighed, således at hun blot behøvede ganske få ord, et hvast blik eller et eftergivende smil til at tolke sin mening og dermed afgørelse af evt. opståede uoverensstemmelser vedrørende reglement – lærer og fremstillede elev imellem. Selv om hun var en god del oppe i årene, var hun høj og rank, og ikke mindst imponerede hun sine omgivelser med sit kridhvide højt opsatte hår og sin rigt guldtilførte tandrække. Ifølge sin stilling deltog hun ikke så meget i den alm. undervisning, men tog sig mest af skolens administrative opgaver.

Fra sit vindue ud til ‘drenggården’ havde hun imidlertid tilfældigt fra starten, iagttaget min adfærd i spiseafdelingen, og set mig gå lidt af sides for at indtage min medbragte ‘skolemad’, der som regel bestod af et par sammenklappede margarine-madder med sukker eller leverpostej på – hvis ikke jeg dagen i forvejen havde tjent til et par studenterbrød, der så skabte en eftertragtet variation i frokostmåltidet. Denne kulinariske misère kunne hun ikke holde opmærksomheden borte fra – fortalte hun mig senere – men inspirerede hende derimod til at optage mig som fast pensionær i sin private husstand, som kun bestod af hende selv samt en daglig ‘hushjælp’. Jeg blev – som man kan forstå – noget benøvet og beklemt over at skulle møde på kontoret efter skoletid for at modtage hendes venlige, men uimodsigelige invitation til sammen med hende hver dag at indtage to retter varm mad og som oftest dessert. Det var med en god del nervøsitet, jeg de første gange gjorde min entré hos hende; men med en seddel med hjem til min mor om ordningen og til mig et løfte om fuld diskretion, var den sag indiskutabel, og jeg indfandt mig da også hos hende – med oprigtig tak – så tit det var mig muligt, resten af min Larslejsstræde-skole-epoke. Under disse måltider talte vi om mangt og meget – også af privat karakter – og jeg blev af hende – ligesom af min far –

opildnet til at 'læse videre', hvilket jeg i øvrigt allerede selv var interesseret i. I 4. klasse lærte vi en smule 'sprog', og en herlig Tysk-lærer hér, gjorde mig klar over, at det var sproglærer, jeg ville være, hvis ellers evnerne rakte. Heri gav Frk. Helms mig ret, men tilføjede at jeg skulle studere og satse på at blive gymnasie- eller seminarielærer, til hvilket hun måske kunne hjælpe mig med evt. boglegater o. l., når tidens fylde kom.

Men foreløbig var jeg da også tilfreds over at nyde hendes veltillavede måltider, hendes mærkbare sympati samt den glæde, jeg kunne spore hos hende, når hun tildelte mig de aftalte 10 øre for hvert rent 6-tal, der lykkeligvis florerede en god del af i min lille karakterbog. Engang fik hun mig også – i bedste mening – indstillet til at få udleveret gratis træsko og strømper gennem »Børnenes Kontor«, men dertil sagde jeg dog æreberørt 'nej tak'; Så ville jeg hellere blive gående i mine egne ofte hullede sko. Jeg syntes, det var at reklamere for kraftigt med min fattigdom, og jeg tror nu egentlig godt, hun forstod mit afslag, idet jeg følte, at der af den grund ikke blev slået noget skår i vort fortsatte venskab.

Underskolens første fire år var for mig alt i alt uhyre spændende, og fór hastigt afsted, og optagelsesprøven til Mellemskoleklasse bestod jeg med så fine karakterer, at jeg til årsafslutningen var blevet udset til at modtage én af de to hædersbevisninger, der uddeltes ved denne lejlighed. Det blev endda mig beskåret at vælge først; måske på grund af min minimale optræden i 'Straffeprotokollen' – ingen observeret overskridelse af tærskelen til 'pigegården' – intet nævneværdigt udestående med skolebetjenten – eller måske af helt andre årsager? Men i hvert fald stod valget mellem et dejligt 'sølv'-lommeur eller et flot diplom med et tilhørende ukendt pengebæleb. Det hed iøvrigt noget så fornemt som: 'Kong Chr. d. 9. & Dronning Louises Sølvbryllupslegat', så jeg var ikke et øjeblik i tvivl om at vælge kuverten, hvis indhold jeg forestillede mig kunne blive en økonomisk støtte for mine fremtidige uddannelsesplaner. Selve 'diplomet' var efter alle skrivekunstens bedste regler udført af lærer »Hønissen«, som han ifølge »Pinafore-admiralens vise« bestemt ville have fået: »stribevis af kors og bånd og stjerner på« for denne præstation. Under overværelse af samtlige lærere og forældre afsluttedes skoleåret på festlig vis med små anretninger af forskellig art til store og små. I gymnastiksalen, som altid dannede rammen om arrangementer af større format, forestod Frk. Helms overrækkelsen af 'flidspræmierne' efter at have holdt sin traditio-

nelle festtale. Det var med bævrende hjerte og stemme, jeg trådte frem for at modtage og takke for min 'andel'. Men min øjeblikkelige glæde og mit høje humør i den anledning dalede snart efter ned i de helt små grader, da vi drenge, der nu havde bestået eksamen, blev gjort bekendt med, at der grundet omstrukturering og for få tilmeldinger, ikke skulle oprettes mellemkoleklasser i 'vores' skole nu eller siden. Hun beklagede det meget og bad os meddele sig, hvilken skole med den fornødne kompetence indenfor Københavns kommune vi hver især ville have henvisning til. For mit vedkommende blev det Vestervoldgades Kommuneskole, der nemlig lå nærmest min bopæl. Som en slags trøst for min tydelige skuffelse, fortalte hun mig ved afskeden – efter alles fælles afsyngning af skolens festsang – at hun også selv snart skulle forlade 'Larslej', idet hun stod lige for at tiltræde embedet som Viceskoledirektrice med residens på Københavns Rådhus, hvor jeg så endelig måtte komme op og besøge hende og holde hende underrettet om min videre trivsel samt modtage hjælp og vejledning efter behov, og hendes formåen. Dette blev dog først aktuelt fire år senere, da hun samtidigt fik mig tilmeldt Metropolitan-skolen, der dengang lå på Vor Frue Plads som genbo til Kirken og Universitetet.

Men; tilbage til det foreløbigt aktuelle og højtidsfulde øjeblik for mor og mig – efter hjemkomsten fra afslutningsfesten – nemlig: åbningen af den hemmelighedsfulde forseglede kuvert. Hér vil jeg – i sandhedens interesse – ikke glemme eller forsøge at undlade at udtrykke den store skuffelse, vi blev genstand for, da indholdet viste sig at repræsentere, siger og skriver: 10,- Kr.! Denne forekomst var der selvsagt ikke megen 'fremtid' at bygge op på; nej, jeg følte i øjeblikket samme 'lyksalighedsfald', som en vis 'kone med æggene'; men, som også i hendes tilfælde, var det hele i grunden slet ikke så galt, thi pengene kom på et helt tørt sted, og jeg bevilligede mig selv (som ophavsmand) 1 krone af 'summen' og overlod resten til min let modstræbende mor til indkøb af hele familiens livretter (Kærnemælkssuppe & Hakkebøf) og hvad der ellers kunne blive til. Så det blev alligevel til en uforglemmelig dag.

Som en konkret og effektiv afslutning på dette kapitel om mine første 4 skoleårs erindringer kan jeg oplyse, at jeg i skrivende stund med lidt vemod erfarer, at Kbh.s Magistrat pr. 15. Juni d. å. har besluttet at nedlægge den nu 132 årige kommuneskole – trods mange protester fra for-

skellig side – og lade den overgå til at tjene andre formål. (Eftersommeren 1982).

I håb om, at jeg ikke trætter min læser dermed, vil jeg forblive i skolemiljøet en forholdsvis kort stund endnu og nedfælde nogle minder og betragtninger vedr. næste skoleperiode – så konkret og uhøjtideligt som muligt – og umiddelbart derefter gå tilbage i tiden og fortælle om livets alment muntre og brogede oplevelser for mig og gadens øvrige børn; især i fritiden og ferierne, som bragte en noget anden form for åndelig berigelse og velvære ind i vores ellers trange tilværelse . . .

Vestervoldgades Kommuneskole (1928)

Ja, sådan hed det nye sted, hvor jeg nu skulle forcere næste hurdle på kundskabens vej mod mit næste mål, nemlig at bestå mellemskoleeksamen, med så gode karakterer, at jeg kunne komme videre deruda'. Som nævnt, var vi tre 'overflyttere', og efter aftale i forvejen mødtes vi første skoledag og fulgtes ad til vores ny destination – ikke uden en vis ængstelse og skepsis medbragt – for at stive hinanden af ved den forestående ordinære præsentation. Det gik da også udmærket; men allerede ved 'klasselæreren's' hilsen velkommen tilbage til hverdagen, navneopråbet, og den efterfølgende uddeling af bøger, kunne man iagttage, at det ikke ligefrem var med overstrømmende begejstring, vi blev mødt. Et stænk af forskelsbehandling og reserverthed formuleredes ret tydeligt – uden ord – både af lærere og elever, idet vi jo ikke var 'skolens egne', men snarere indtog status af de nok så kendte 'gøgeunger'.

Ellers var skolen hér af udseende og struktur nøjagtig som den, vi lige havde sluppet, og der var ikke meget andet at gøre end at mose på for at nå vores næste 4-årige mål, mellemskoleeksamen, med bedste resultat. Det var jo éns fremtid, det gjaldt. Og jeg opnåede da også efterhånden et rimeligt godt forhold til de fleste; specielt dog til underviserne i Dansk og 'Fremmedsprog' mdtl. og skrift., idet det var indenfor disse fags områder, jeg var interesseret i at fortsætte mine videre studier. Blandt lærerstaben i almindelighed syntes jeg ikke, der var nogle særlig interessante eller markante personligheder, der var 'noget at skrive hjem om'; men den lidt negative bedømmelse, skyldtes vel nok for en del, at det kneb med at

glemme de lærere, som naturligvis havde gjort førstehåndsindtryk på én, og ligesom dannet et slags mønster for 'arten'. Typerne her, var nærmest dét, jeg opfattede som begrebet: 'skolemænd'. De fleste nemlig med perfekt og obligatorisk udstyr som hat, stok/resp. paraply, fin mappe, blankpolerede sko og endog nogle med gamacher stikkende frem nedenfor benklædernes pressefolder. Jo, det var ligesom man anede en spirende fornemhed og pli, der skulle oparbejdes og føres frem, til ære for skolens længe ventede navneforandring til den »Classenske Legatskole« – når den engang indtraf. – Dette skete dog først året efter min lykkelige afgang herfra.

Også på denne skole havde vi en gymnastiklærer med tilhørsforhold til hæren. Han var endda stadig officér af reserven og undlod naturligvis ikke at vedligeholde sine befalingsmandsmanéerer overfor os, brugende hærens kommandotoner og hvasse nedvurderende spydigheder, grebet lige ud af militærets ikke alt for fine ordforråd i hine tider. En udmærket lærer var han, og sammen med ham sommerbadede vi også i havnens vande, hvor vi til en forandring fra tidligere, benyttede »Rysensteen« eller »Helgoland«, idet det var hans opfattelse, at disse badeanstalter udgjorde et mere soigneret og standsmæssigt miljø for 'hans' drenges udfoldelser. Udover disse betragtninger om ham i almindelighed, kan jeg tilføje, at han i særdeleshed gjorde sig beundringsværdig for sine omgivelser ved at være den stolte fader til årets »Miss Danmark«, Ellen Jansø. Det var virkelig også en flot pige, og det kan nok være, at det kunne ses på spring og øvelser, når 'den skønne' af og til dukkede op i et eller andet privat ærinde, midt i en gymnastiktime! . . .

En anden lærer på denne skole, kan jeg umuligt undgå at omtale, idet han tilføjede mig alle tiders chock. Det var vores historielærer, som jeg mindes med megen bitterhed og uhygge, ikke på grund af hans udseende, men for hans maniske og evindelige, usaglige og forvrølede skudsmålsskriverier samt lige så kraftigt op og ned-svingende karaktergivning – fra termin til termin, fra årsprøve til årsprøve – så jeg har virkelig grund til at være glad for, han ikke var prototypen for den øvrige lærerstab! – trods alt. Forskrækkelsen, som jeg nu kommer til, danner faktisk et gyseligt indlæg i den aktuelle debat vedr. eksamenskarakterers effektive og reale betydning. Tidspunktet for dannelsen af min afgjorte skepsis overfor en så tilfældig og lemfældig vurdering af éns kundskaber i et konkret fag, ind-

traf desværre på selve den altafgørende 'mellemskoleeksamen's overhøring i dagens fag: historie. Vi blev lukket ind i lokalet, nogle få stykker af gangen, og når det blev éns tur, skulle man sætte sig ved det obligatoriske grønne bord og udvælge en af de fremlagte sedler, som indeholdt det emne man skulle 'høres i'. Det blev imidlertid også for mig »sandhedens time«, og jeg kunne mærke tre sæt ufølsomme øjne (lærerens og to fremmede censorers) fiksére mig nøje, medens jeg med let rystende hånd fremviste, at jeg havde været så heldig (syntes jeg selv), at udtrække emnet: Napoleon Bonaparte. Det var jo en overmåde interessant skikkelse, som enhver dreng uvilkårligt beundrede for sin både brogede, men også farverige løbebane, fra fødsel til død, gennem sejre og nederlag. Og foruden at følge interesseret med i undervisningen, læste jeg en hel del bøger og så tilmed alle dokumentariske film, omhandlende samme hærførers bedrifter og data. Så jeg kastede mig med stor fortrøstning og iver ud i opgaven og kværnede løs om og fra hans 'spæde' start og videre frem – med årstal og stednavne korrekt anført – indtil pludselig 'vor lunefulde øverstbefalende' bad mig standse min ordflom et øjeblik. Jeg tror, at censorerne og jeg blev lige desorienterede over denne afbrydelse, da vi regnede med, at det for min part kunne være tilstrækkeligt; men nej! . . . »Vi vil meget hellere høre om, hvad der skete . . . (og så nævnede han et årstal)«. Min opståede nervøsitet over dette nedrige anfald mod mig, gjorde mig både sur og forvirret med dét resultat, at jeg i min irritation klappede i som en østers – i stil med de to nok så kendte velforberejede brødre i »Klods-Hans«! Efter et øjeblik uhyggelig stilhed – kun afbrudt af utidig hvisken og fnisen fra eleverne i baggrunden – blev jeg med en affejende håndbevægelse gjort opmærksom på, at tiden for eksaminationen var udløbet og at jeg skulle afvente bedømmelsen af min 'historiske' viden, udenfor på gangen, sammen med de øvrige spændt ventende kammerater. Endelig stod han da i døren med den lange liste, hvorfra han højtideligt oplæste i alfabetisk rækkefølge: navne og de tildelte karakterer, hvilke sidste blev modtaget med mangeartede udbrud – alt efter den respektives glæde eller mishag. – Men den uro og de tilråb om grov uretfærdighed og tåbelighed, der bølgede imod ham, da han efter mit navns nævnelse dekreterede et 0 (skriver nul), kunne han ikke på nogen måde dysse ned. Men godt rød i kammen, uden kommentarer, trak han sig hastigt tilbage, efter at have afliret resten af de indtil da eksaminerede

elevers karakterer. Alle var enige om, at det var uhyre groft, ikke mindst, da et sådant 0 betød ÷ 23 point iflg. gældende skala. (ug var 8). Det kunne have slået mange helt ud; men jeg havde lykkeligvis tilegnet mig en stribe 1.- og 2.-karakterer i de øvrige fag, så når alle var lagt sammen (og trukket fra!), dannede de alligevel et rimeligt godt gennemsnitsresultat (omkr. mg).

Jeg var, må jeg indrømme, lidt flov over det fatale ciffer, der med uønskelig tydelighed fremstod i 'eksamensbeviset', og ingen – bortset fra min mor – fik i meget lang tid adgang til at besigtige dette dokument. Kun min kødelige fætter, Kaj Bom, dannede en enkelt undtagelse, idet han dengang – og også sidenhen – af og til hjalp mig tilrette med særlig vanskelige opgaver, når han havde stunder dertil. Han var fænomenal dygtig, og tog med præ sin eksamen som cand. mag., samtidig med at han medvirkede ved udarbejdelsen af tidens og landets største Konversationsleksikon. Som et kuriosum kan jeg nævne, at det i øvrigt også var ham, der redigerede sin egen særegne »Slang-Ordbog«, som vakte megen opmærksomhed, og hvortil jeg havde den morskab at kunne levere enkelte gode 'brokker' – opstået i mit 'anderledes' miljø og hørt brugt i mit momentvise virke som 'svajer'. I modsætning til min videre skæbne i skole-regie, som jeg senere skal komme ind på, så fortsatte han sine studier og er stadig i funktion på Københavns Universitet, men nu, som lektor tecn.

Nærmende mig afslutningen på dette andet afsnit af skoleerindringer, mindes jeg en kostelig episode, der indtraf i forbindelse med min Konfirmation. Vi var her i '4. mellem' en 7–8 dreng, der samtidig mødte op – som god tradition bød – om mandagen, hvor vi havde fri, oven på højtidelighedens hjemlige fest. (I dette tilfælde Palmesøndag 1931). Formålet hermed var at stille os til skue i vores festlige antræk og modtage de behørlige gratulationer samt uddele medbragte lækkerier til vores klassekammerater – helst i 'det store frikvartér'. Min ikklædning bestod af det uundgåelige mørkeblå matrostøj, som jeg havde fået gennem »Propforeringen«, der ved ophængte bøsser i caféer og lign. udskænkingssteder, henvendte sig til publikum om at give en skærv til dette gode formål. Mine flotte laksko havde jeg også erhvervet via velgørenhed fra »Børnenes Kontor«, der ved ihærdige indsamlinger og arrangementer gjorde det muligt for dem at kunne hjælpe enlige mødre i pressede situationer. Selv om jeg havde en modbydelig følelse deraf, kunne jeg dog være helt

sikker på, at intet på mig kunne røbe ovennævnte kilder, under 'klassen's beundrende observation af os, da vi én efter én trådte ind i værelset medbringende hver sin store kasse kæmpemæssige fløde- og kokosboller. Stor blev da også jubelen efterhånden som de skrå pulte og de små hylder underneden, fyldtes til trængsel af de friske bløde delikatesser. Klokken lød, og den jourhavende lærer forlod frejdigt lokalet, takkende for de modtagne cigarer, drops o. a., og overlod os valpladsen, som han sagde, uden at vide at dette udtryk snart kunne bruges om stedet i ordets egentligste betydning. Under megen munterhed gik alle igang med indtagelsen af deres overdådige rationer, der trods den hurtigt mættende og vamlende virkning, formindskedes i hastigt tempo fra starten. Men just som alt gik på bedste beskub, var der en af klassens spasmagere, der syntes, at hans sidemand ikke gik frisk nok til den bolle, som han var ifærd med at bide hul på, og daskede til hans hånd – med det velkendte resultat tilføje, som man ser det i humoristiske 'lagkage-film'. Offeret betænkte sig ikke et øjeblik, greb fat om en bolle og ville kvittere med et lille fikst kast imod angriberens kontrafej; men da denne lynhurtigt dukkede sig, røg skytset videre og traf en dreng i naborækken. Da han – som jo var ganske sagesløs – ikke kunne se, hvorfra angrebet kom, tog han et stort 'negerkys' og smaskede imod en af dem, der morede sig mest over hans nyerhvervede udstyr i panden. Og således udviklede situationen sig snart til alle-tiders hårde, men dog åh så bløde, træfning, hvor ikke engang vi leverandører helt undgik 'splinter' fra skytset. Vi trak os da også hurtigt tilbage fra slagmarken, og igennem ruden i døren kastede vi et sidste blik ind i 'infernoet', der rasede videre og forvoldte klæbrige, glidende skader på vægge, tavler, ruder og på det ophængte atlas. Vi flygtede – godt grinende – langt væk fra skolens grund, men undgik dog ikke lærernes alvorlige reaktioner, da vi dagen efter mødte op, og samtidig erfarede, at der fra dags dato var indført strenge restriktioner for fremover at imødegå lignende situationer.

